

Ang panahon ng Mga Hari ang ikatlong yugto sa kasaysayan ng Israel. Kasunod ito ng panahon ng **Mga Patriyarka** (si Abram sa taong 1750 bago dumating si Kristo) at ng panahon ng **Exodo at Pananakop** (si Moises sa taong 1250 bago kay Kristo).

Nakuha ni David ang Jerusalem mga taong 1000 bago kay Kristo. Mahahati naman ang kaharian ni David at ng kanyang anak na si Solomon pagkamatay ni Solomon sa taong 932 bago kay Kristo. At pagkaraan ng dalawang dantaon, mawawala bilang bansa ang hilagang bahagi na tinatawag na kaharian ng Israel. Mananatili naman ang bahaging timog na tinatawag na kaharian ng Juda hanggang sa taong 587, ang taon ng pagkawasak ng Jerusalem at ng Templo pati na ng **Pagkatapon** sa Babilonia.

Apat na dantaon ito sa kabuuan. At ang apat na dantaong ito ng Mga Hari ang pinaka-importante sa banal na kasaysayan. Sapagkat ito humigit-kumulang ang panahon nang palitawin ng Diyos ang **mga propeta** mula sa bayang iyon.

Sa apat na dantaong ito nasulat ang malaking bahagi ng Biblia. Hindi lamang ang mga dakilang propeta ang nag-iwan ng kanilang mga gawa: Isaias, Jeremias... kundi ang mga pangkat ng mga propeta na di masyadong mahalaga ang silang sumulat sa malaking bahagi ng kasaysayan ng Israel: ang mas maraming bahagi sa mga pahina ng Genesis at ng Exodo, ang mga libro ng Deuteronomio, Josue, Mga Hukom, Samuel at Mga Hari.

Kaya masasabi nating ang panahon ng Mga Hari ang pinakaimportante sa banal na kasaysayan, at ito ang panahong alam natin nang may higit na katiyakan.

Magiging pagbagsak at kabulukan nga lamang ng Kaharian ng Israel ang apat na dantaong ito kung ang kasaganaan lamang at kapangyarihan nito ang pagtutuunan natin ng pansin. Pero sa apat na dantaong ito lumago ang pananampalataya ng Israel na nahaharap sa lahat ng klase ng tukso, pag-uusig at kahirapan, hanggang marating ang kadakilaan at kaliwanagan sa mga dakilang propeta na tanging si Kristo lamang ang mas makapagsusulong.

Ang Aklat ng Mga Hari

Sa simula'y iisang aklat lamang ang dalawang libro ng Mga Hari. Bunga ng pagninilay ng mga propeta ang librong ito na binuo at tinipon sa panahon ng Pagkatapon sa Babilonia.

Isa itong kasaysayang **panrelihiyon** kaya naman kusang di isinasama ang mga bagay-bagay na maaaring importante para sa iba: halos wala itong sinasabi tungkol sa mahalagang paghahari nina Omri at Yeroboam II sa Samaria. Laging di maganda ang paghuhusga nito sa mga hari ng Israel (Kaharian ng Samaria), at isinisisi sa kanila ang pagkakahati ng matandang Kaharian ni David. Ilang hari lamang ng Juda ang pinupuri nito dahil sa kanilang katapatan kay Yawe.

Mga huling taon ni David

1 ¹Matandang-matanda na si Haring David, at giniginaw pa rin kahit na makapal ang kumot. ²Kaya sinabi sa kanya ng kanyang mga lingkod: “Hahanap kami para sa panginoong hari ng isang dalagitang mag-aasikaso at mag-aalaga sa kanya. Matutulog siyang kasama ninyo, aking panginoong hari, at maiinitan kayo.”

³At naghanap nga sila ng isang magandang dalagita sa buong lupain ng Israel. Natagpuan nila si Abisag ng Sunam, at iniharap siya sa hari. Napakaganda ng dalaga. ⁴Inalagaan niya’t pinaglingkuran ang hari ngunit hindi nakipagtalik sa kanya ang hari.

⁵Samantala, nagpumilit manguna si Adonias na anak ni Hagit kayat nagpahanda siya ng isang karwaheng may mga mangangabayo at limampung tauhang tatakbo sa unahan niya. ⁶Hindi siya kailanman pinakialaman ng kanyang ama sa pagsasabing “Ba’t ganito ang ginawa mo?” Napakaguwapo ni Adonias at ipinanganak siyang kasunod ni Absalom. ⁷Kinausap ni Adonias si Yoab na anak ni Sarvia at ang paring si Abiatar, at kumampi sila sa kanya. ⁸Ngunit hindi sumama sa kanya ang paring si Sadok at si Benayang anak ni Yehoyada at ang propetang si Natan, pati sina Simei at Rei at ang magigiting na mga bantay ni David.

⁹Naghandog si Adonias ng mga tupa, baka at pinatabang guya sa may Bato ng Zohélet na malapit sa En-Rogel. Inanyayahan niya ang lahat niyang kapatid,

ang mga anak ng hari, at lahat ng taga-Juda na mga opisyal ng hari. ¹⁰Ngunit hindi niya kinumbida ang propetang si Natan at si Benaya at ang magigiting na mga bantay, pati si Solomon na kanyang kapatid.

¹¹Kinausap naman ni Natan si Batseba na ina ni Solomon: “Hindi mo ba nabalitaan na si Adonias na anak ni Hagit na ang naghahari? At walang kamuwang-muwang ang ating panginoong si David. ¹²Kaya ito ang payo ko para mailigtas mo ang iyong sarili at ang iyong anak na si Solomon. ¹³Humayo ka’t pasukin si Haring David, at sabihin sa kanyang: Aking panginoong hari, hindi ba’t isinumpa mo sa iyong alipin na si Solomon na aking anak ang siya ngang hahalili sa iyo at uupo sa iyong trono? Pero bakit si Adonias ang naghahari ngayon? ¹⁴At habang nakikipag-usap ka pa sa hari, papasok naman ako at sisigundahan ko ang iyong mga salita.”

¹⁵Pinuntahan ni Batseba ang hari sa kuwarto nito. Matandang-matanda na ang hari at si Abisag na Sunamita ang nag-aalaga rito.

¹⁶Yumuko si Batseba at lumuhod sa harap ng hari. Sinabi sa kanya ng hari: “Ano ang gusto mo?” ¹⁷Sumagot si Batseba: “Aking panginoon, isinumpa mo sa iyong alipin sa ngalan ni Yaweng iyong Diyos na ang aking anak na si Solomon ang siya ngang hahalili sa iyo at uupo sa iyong trono. ¹⁸Ngunit ngayon, aking panginoong hari, si Adonias na ang naghahari nang hindi ninyo namamalayan. ¹⁹Naghandog na siya ng napakaraming baka, mga pinatabang guya at mga tupa, at inanyayahan niya ang lahat ng anak ng hari, pati ang paring si Abiatar at si

Tatlong bahagi ang mapapansin:

- ang karilangan ng paghahari ni Solomon at ng Templo;
- ang kasaysayan ng dalawang kaharian ng Israel at Juda matapos mahati;
- matapos maglaho ang kaharian ng Israel, nagpapatuloy ang kasaysayan ng Juda hanggang sa pagkawasak nito sa taong 587.

Bumubuo ng isang hiwalay na bahagi ang mga kabanata tungkol kina **Elias** at **Eliseo**: 1 Hari kab. 17-19 at 2 Hari kab. 2 hanggang 8.

Yoab na heneral ng hukbo; pero hindi niya inanyayahan ang iyong lingkod na si Solomon. ²⁰At ngayon, O panginoon kong hari, nakatuon sa iyo ang mata ng buong Israel para malaman kung sino ang kahalili mong luluklok sa iyong trono. ²¹Kung hindi ito mahahayag bago yumao sa piling ng kanyang mga ninuno ang aking panginoong hari, ako at ang aking anak na si Solomon ay ituturing na mga kriminal.”

²²Nagsasalita pa siya sa hari nang dumating ang propetang si Natan. ²³At inihayag sa hari: “Narito ang propetang si Natan!” Pumasok si Natan at humarap sa hari, yumuko na halos abot sa lupa ang mukha, ²⁴at sinabi: “Panginoon kong hari, nakapagpasya na ba kayong si Adonias ang siyang mahalili sa inyo at uupo sa inyong trono? ²⁵Sapagkat lumusong siya ngayon at naghandog ng napakaraming baka, pina-tabang guya at tupa. Inanyayahan niya ang lahat ng anak ng hari, ang mga pinuno ng hukbo at ang paring si Abiatar. Kasalo niya sila ngayong kumakain at umiinom at sinasabing: Mabuhay si Haring Adonias! ²⁶Ngunit ako na inyong lingkod, ang paring si Sadok at si Benayang anak ni Yehoyada pati ang inyong lingkod na si Solomon ay di niya inanyayahan. ²⁷Gawa nga kaya ito ng aking panginoong hari nang hindi ipinaalam sa inyong mga lingkod kung sino ang maupong kahalili ninyo sa inyong trono?”

Humalili si Solomon kay David

²⁸Sumagot si Haring David: “Tawagin mo si Batseba.” Kayat pumasok si Batseba at humarap sa hari. ²⁹Sumumpa ang hari at sinabi: “Buhay si Yawe na sumagip sa akin sa lahat ng kagipitan, ³⁰at tutuparin ko ngayon ang isinumpa ko noon sa iyo sa ngalan ni Yaweng Diyos ng Israel nang sabihin kong ang anak mong si Solomon ang maghaharing kahalili ko at siyang mauupo sa aking trono bilang kapalit ko.”

³¹Yumuko pagkatapos si Batseba na abot sa lupa ang mukha at nagpugay sa hari, at sinabing: “Mabuhay si Haring David magpakailanman!”

³²Sinabi ni Haring David: “Tawagin ang paring si Sadok, ang propetang si Natan at si Benayang anak ni Yehoyada.” At pumasok sila’t humarap sa hari. ³³Sinabi naman sa kanila ng hari: “Isama ninyo

ang mga lingkod ng inyong panginoon at isakay ninyo ang aking anak na si Solomon sa aking mola. Ilusong ninyo siya sa Gihon, ³⁴at doon siya papahiran ng langis ng paring si Sadok at ng propetang si Natan bilang hari ng Israel. At hipan ninyo ang trumpeta at sabihing: Mabuhay si Haring Solomon! ³⁵At saka kayo umahong kasunod niya, pupunta siya at luluklok sa aking trono. Siya ang maghaharing kahalili ko sapagkat siya ang inilagay kong pinuno ng Israel at Juda.”

³⁶Sumagot sa hari si Benayang anak ni Yehoyada: “Amen! Totohanin nawa ito ni Yaweng Diyos ng aking panginoong hari. ³⁷Kung paanong sumainyo si Yawe, aking panginoong hari, gayundin naman sana kay Solomon at gawing mas masagana ang kanyang paghahari kaysa paghahari ng aking panginoong Haring David.”

³⁸Lumusong nga ang paring si Sadok, ang propetang si Natan at si Benayang anak ni Yehoyada, kasama ang mga Kereteo at mga Peleteo, at pinasakay si Solomon sa mola ni Haring David at sinamahan sa Gihon. ³⁹Kinuha ng paring si Sadok ang sungay na sisidlan ng langis mula sa Banal na Tolda at pinahiran si Solomon. Hinipan nila ang trumpeta at nagsigawan ang buong bayan: “Mabuhay si Haring Solomon!” ⁴⁰At saka umahong kasunod niya ang buong bayan sa saliw ng mga plauta at malakas na sigawan sa galak. At nayanig ang lupa sa kanilang ingay.

⁴¹Narinig ito ni Adonias at ng lahat niyang bisita habang patapos na sila sa pagkain. Pagkarinig sa tunog ng trumpeta, itinanong ni Yoab: “Ano ang ibig sabihin ng ingay at gulo sa lunsod?” ⁴²Nagsasalita pa siya nang dumating si Yonatang anak ng paring si Abiatar at sinabi ni Adonias sa kanya: “Tuloy ka, dahil tiyak na magandang balita ang dala ng isang marangal na taong tulad mo.”

⁴³Sumagot si Yonatan kay Adonias:

“Hindi gayon, sapagkat ginawa nang hari si Solomon ng ating panginoong Haring David. ⁴⁴Pinasama sa kanya ng hari ang paring si Sadok, ang propetang si Natan, si Benayang anak ni Yehoyada at ang mga Kereteo at mga Peleteo, at pinasakay naman nila siya sa mola ng hari. ⁴⁵At sa Gihon, pinahiran siya bilang hari ng paring si Sadok at ng propetang si Natan. Mula roo’y umahon silang nagbubunyi, at nagsigawan naman ang buong siyudad. Iyon ang ingay na narinig ninyo. ⁴⁶Nakaluklok na rin si Solomon sa trono ng hari, ⁴⁷at nagsidating ang mga opisyal para batiin ang ating panginoong Haring David sa pagsasabing: Higit nawang patanyagin ng inyong Diyos ang pangalan ni Solomon kaysa inyong pangalan, at gawing mas dakila ang kanyang paghahari kaysa inyong paghahari. Yumuko sa kanyang highaan ang hari, ⁴⁸at sinabi: “Purihin si Yaweng Diyos ng Israel sapagkat niloob niyang isa sa aking lahi ang lumuklok sa aking trono at makita ito ng aking mga mata.”

⁴⁹Nanginig sa takot ang lahat ng bisita ni Adonias at nagsialis, at nagkanyakanyang lakad ang bawat isa. ⁵⁰Sa takot

ni Adonias kay Solomon, lumapit siya sa altar at kumapit sa mga sungay nito. ⁵¹Iniulat kay Solomon na takot si Adonias sa kanya kaya kumapit ito sa mga sungay ng altar, at sinabing: “Isumpa sa akin ngayon ni Haring Solomon na hindi niya ako ipapapatay sa tabak ng kanyang mga tauhan.”

⁵²Sumagot si Solomon: “Kung mapatunayan niyang siya’y marangal na tao, hindi malalaglag sa lupa isa man sa kanyang buhok. Ngunit mamamatay siya kung may kasamaang matagpuan sa kanya.” ⁵³Ipinatawag siya ni Haring Solomon at ibinaba siya mula sa altar. Humarap siya at yumuko kay Haring Solomon, at sinabi sa kanya ni Solomon: “Hala, umuwi ka na.”

Mga huling habilin ni David

2 ¹Nang malapit nang mamatay si David, tinagubilinan niya ang kanyang anak na si Solomon: ²“Papunta na ako sa hantungan ng sangkalupaan. Magpakatatag ka’t magpakalalaki. ³Tuparin mo ang mga utos ni Yaweng iyong Diyos, lumakad sa kanyang mga daan at isabuhay ang kanyang mga tuntunin, mga utos, mga batas at mga deklarasyon, gaya ng nasusulat sa Batas ni Moises. At magtatagumpay ka sa lahat mong gagawin at saan ka man

• **2.1** Isinasalaysay ng unang dalawang kabanata ang paghalili kay Haring David.

Sa pagwawakas ng kanyang buhay, dalawang anak na niya ang naghahangad ng kapangyarihan (tingnan 2 S 3:2), kaya hinihirang niya ang asawa na ang anak ay tagapagmana ng trono. Kaya itinalaga si Betsabe na inang-reyna at ang kanyang anak namang si Solomon ang maghaharing kahalili ng kanyang amang si David. Mula sa araw na ito, mababatid ng aklat ng Mga Hari ang kahalagahan ng dinastiya ni David sa kasaysayan ng pagliligtas kaya babanggitin nito sa bawat paghahari ang asawang itatalagang inang-reyna na ang anak ay aakyat sa trono sa Jerusalem (hindi ito gagawin para sa hari ng Israel sa rebeldeng kaharian). At pagdating ni Jesus na tunay na inapo ni David, sasabihin naman sa atin kung sino ang babaeng hinihirang sa lahat, ang inang itinalaga ng Diyos sa kanyang kataas-taasang kapangyarihan, na magsilang sa Anak at Tagapagmana (Lc 1:31; 1:42; Heb 1:2).

Tuparin mo ang mga utos ni Yaweng iyong Diyos. Ito ang karunungan ng mga propeta: mananagana ang hari at ang kanyang bayan kung tinutupad nila ang mga batas na ito.

Yoab... Semei... (5 at 8) Pinatawad na sila ni David,

pero bakit hinihingi niya ngayon kay Solomon na patayin sila? Wala itong kinalaman sa pagkakaroon ng sama ng loob ni David kundi sa paniniwala niya sa pamahiin tulad ng mga tao ng kanyang panahon. Para sa kanila, ang sumpang binigkas ni Semei (2 S 16:6) o ng sino pa man ay nananatiling nakabitin sa ere at maaring biglang *bumagsak* na lamang sa mga inapo ni David. Ang pagliligpit kay Semei ang pinakamabisang paraan upang *sa kanya mismo bumagsak* ang sumpa at maligtas ang mga inapo ni David. Gayundin naman, ang dugong pinadanak ni Yoab (2 S 3:28) ay *sumisigaw sa langit* at mas mabuting iligpit siya upang sa kanya ibunton ang *katarungan ng Diyos* at hindi sa mga anak ni David.

Si Solomon ang magiging halimbawa ng taong pinagkalooban ng Diyos ng lahat ng puwede nitong naisin. Isang malakas na bayan ang iniwan ni David dahil sa kanyang mga tagumpay. Maayos ang ekonomiya at buhay ang sambayanan. Wawaldasin namang lahat ni *Solomong Kahanga-hanga*. At pagdating sa bagay na ito, siya ang pinakasalamin ng kanyang bayan: abut-abot sa kanya ang pagpapala ng Diyos, “nagpakabusog siya, nagpatabang gaya ng toro at pagkatapos nama’y tinalikuran at itinakilang ang kanyang Diyos” (Dt 32:15).

pumunta. ⁴At tutuparin ni Yawe ang pangakong binitiwang niya sa akin: Kung pakakaingatan ng iyong mga anak na lumakad sa harap ko sa katapatan at nang buo nilang puso't kaluluwa, hindi ka mawawalan ng inapo sa trono ng Israel.

⁵Alam mo na rin ang ginawa sa akin ni Yoab na anak ni Sarvia, kung ano ang ginawa niya sa dalawang pinuno ng mga hukbo ng Israel na sina Abner na anak ni Ner at Amasang anak ni Yeter. Pinatay niya sila at pinadanak ang dugo ng digmaan sa panahon ng kapayapaan. Kaya binahiran niya ng dugong ito ang sinturon sa kanyang baywang at mga sandalyas sa kanyang mga paa. ⁶Kayat kumilos ka ayon sa iyong karunungan ngunit huwag mo siyang pababayaanang mamatay nang mapayapa sa kanyang katandaan. ⁷Pagmagandahang-loob mo naman ang mga anak ni Barzilay na taga-Galaad, at isalo mo sila sa iyong hapag sapagkat inalalayan nila ako nang tumakas ako kay Absalom na iyong kapatid.

⁸Alalahanin mo si Simei na anak ni Gerang Benjaminita ng Bahurim. Minura niya ako't sinumpa nang araw na nagpunta ako sa Mahanaim. Bumaba siya para salubungin ako sa Jordan, at isinumpa ko sa kanya sa ngalan ni Yawe na hindi ko siya papatayin sa tabak. ⁹Ngunit huwag mo siyang pawalang-sala ngayon sapagkat isa kang taong marunong. Alam mo na ang gagawin mo sa kanya. Madugo ang magiging pagkamatay niya sa kanyang katanadaan.

¹⁰Nahimlay si David sa piling ng kanyang mga ninuno, at inilibing sa lunsod ni David. ¹¹Apatnapung taong naghari si David sa Israel, pitong taon sa Hebron at tatlung taon sa Jerusalem. ¹²At lumuklok si Solomon sa trono ni David na kanyang ama, at naging matatag ang kanyang paghahari.

Mga unang gawa ni Solomon

¹³Pinuntahan naman ni Adonias na anak ni Hagit si Batsebang ina ni Solomon. Tinanong siya ni Batseba: "Naparito ka ba sa kapayapaan?" Sumagot siya: "Kapayapaan," ¹⁴at idinagdag, "May sasabihin ako sa inyo." Sinabi ni Batseba: "Magsalita ka." ¹⁵At sinabi ni Adonias: "Alam ninyo na akin ang kaharian, at inaasahan ng buong Israel na ako ang maghahari. Ngunit nagbago ang lahat at nauwi sa aking kapatid ang kaharian sapagkat sa kanya ito ibinigay ni Yawe.

¹⁶Isang bagay lamang ang aking hinihingi sa inyo at huwag sana ninyong tanggihan." Sinabi ni Batseba: "Sabihin mo." ¹⁷At nagpatuloy si Adonias: "Pakisabi ninyo sana kay Haring Solo-

mon, dahil hindi niya kayo tatanggihan, na ibigay niya sa akin bilang asawa si Abisag na Sunamita." ¹⁸At sumagot si Batseba: "Bayaan mo't kakausapin ko ang hari para sa iyo."

¹⁹Pinuntahan ni Batseba si Haring Solomon para kausapin ito tungkol kay Adonias. Tumindig ang hari para salubungin siya, yumuko sa kanya at saka naupo sa trono at nagpalagay ng upuan sa kanyang kanan para sa ina ng hari.

²⁰Naupo si Batseba at sinabi: "May maliit na kahilingan ako sa iyo. Huwag mo sana akong bibiguin." At sinabi sa kanya ng hari: "Sabihin ninyo, aking ina, at hindi ko kayo tatanggihan."

²¹Kaya sinabi niya: "Bayaan mong maging asawa ni Adonias na iyong kapatid si Abisag na Sunamita." ²²Sumagot si Haring Solomon sa kanyang ina: "Bakit ninyo hinihingi si Abisag na Sunamita para kay Adonias? Hingin na ninyo pati ang kaharian para sa kanya, sapagkat panganay siya sa akin at kakampi pa niya ang paring si Abiatar at si Yoab na anak ni Sarvia."

²³Sumumpa si Haring Solomon sa ngalan ni Yawe: "Gawin ito sa akin ng Diyos at higit pa kung hindi pagbabayaran ni Adonias ng kanyang buhay ang kahilingang ito. ²⁴Buhay si Yaweng naglagay at nagluklok sa akin sa trono ni David na aking ama at pati sa aking inapo gaya ng kanyang ipinangako – tiyak na mamamatay si Adonias ngayon!"

²⁵Inutusan ni Haring Solomon si Benayang anak ni Yehoyada na patayin si Adonias.

²⁶Sinabi ng hari sa paring si Abiatar: "Umuwi ka sa iyong lupain sa Anatot. Dapat ka sanang mamatay pero hindi kita ipapapatay sa araw na ito sapagkat ikaw ang bumuhay sa Kaban ni Yaweng Panginoon sa unahan ni David na aking ama, at nakiramay ka sa lahat ng paghihirap ng aking ama." ²⁷Tinanggal ni Solomon si Abiatar sa pagiging pari ni Yawe at nagkatotoo ang salitang binitiwang ni Yawe sa Silo tungkol sa angkan ni Eli.

²⁸Dumating ang balita kay Yoab na pumanig kay Adonias pero hindi kay Absalom. Nagtago siya sa tolda ni Yawe at kumapit sa mga sungay ng altar. ²⁹Nang iulat kay Haring Solomon na nagtago si Yoab sa tolda ni Yawe at nasa tabi ng altar, isinugo ng hari si Benayang anak ni Yehoyada at inutusan: "Humayo ka't patayin siya!"

³⁰Kaya pumasok si Benaya sa tolda ni Yawe at sinabi kay Yoab: "Iniutos ng hari: Lumabas ka!" Ngunit sinabi ni Yoab: "Hindi! Dito ako mamamatay."

Inihatid ni Benaya sa hari ang sagot at sinabing "Ito ang sabi ni Yoab at sagot niya sa akin."

³¹Sumagot ang hari: "Gawin mo ang sinabi niya. Patayin mo siya at ilibing. Sa gayo'y mailalayo

mo sa akin at sa sambahayan ng aking ama ang sala para sa dugong pinadanak ni Yoab. ³² Sa kanya sisingilin ni Yawe ang sarili niyang dugo sapagkat dalawang lalaking matuwid at mas mabuti kaysa kanya ang sinalakay niya't pinatay sa tabak nang hindi alam ni David na aking ama: sina Abner na anak ni Ner at heneral ng hukbo ng Israel at si Amasang anak ni Yeter at heneral ng hukbo ng Juda.

³³ Kay Yoab at sa kanyang lahi magpakailanman sisingilin ang kanilang dugo. Ngunit magkakaroon ng kapayapaan mula kay Yawe magpakailanman si David at ang kanyang lahi at sambahayan at trono."

³⁴ Nilapitan nga si Yoab ni Benayang anak ni Yehoyada at sinaksak at pinatay. Inilibing siya sa sarili niyang bahay sa disyerto. ³⁵ Inilagay ng hari si Benayang anak ni Yehoyada na pinuno ng hukbo bilang kapalit ni Yoab. Ang paring si Sadok naman ang ipinalit niya kay Abiatar.

³⁶ Ipinatawag ng hari si Simei at sinabi sa kanya: "Magtayo ka ng iyong bahay sa Jerusalem at doon ka tumira, at huwag kang aalis doon para pumunta kahit saan. ³⁷ Sa araw na umalis ka't tumawid sa lambak ng Kidron, tiyak na mamamatay ka. At ikaw na rin ang maysala sa iyong kamatayan." ³⁸ Sinabi ni Simei sa hari: "Mabuti ang inyong sinabi. Gagawin ng inyong lingkod ang utos ng aking panginoong hari." Kaya mahabampanahong tumira si Simei sa Jerusalem.

³⁹ Makaraan ang tatlong taon, dalawa sa mga alipin ni Simei ang tumakas at nagpunta kay Akis na anak ni Maaka at hari ng Gat. Nang ibalita kay Simei na nasa Gat ang kanyang mga alipin, ⁴⁰ sumakay siya sa kanyang asno at pinuntahan si Akis sa Gat para hanapin ang kanyang mga alipin. ⁴¹ Nalaman ni Solomon na umalis si Simei sa Jerusalem at nakabalik na galing Gat.

⁴² Ipinatawag ng hari si Simei at sinabi sa kanya: "Di ba't pinasumpa kita kay Yawe at binalaang mamamatay ka sa oras na umalis ka

at magpunta kahit saan? At sinabi mo naman sa aking: Mabuti ang inyong sinabi; susunod ako! ⁴³ Ba't di mo tinupad ngayon ang sumpa kay Yawe at ang utos ko sa iyo?" ⁴⁴ Sinabi pa ng hari kay Simei: "Alam mo sa iyong puso ang lahat ng kasamaang ginawa mo kay David na aking ama. Sisingilin ka ngayon ni Yawe sa iyong kasamaan. ⁴⁵ Ngunit pagpapalain si Haring Solomon, at matatag ang trono ni David sa harap ni Yawe magpakailanman."

⁴⁶ Inutusan ng hari si Benayang anak ni Yehoyada, at lumabas ito at pinatay si Simei.

At ngayo'y naging mas matatag ang paghahari ni Solomon.

3 • ¹ Nakipagkasunduan si Solomon kay Paraang hari ng Ehipto sa pamamagitan ng kasal. Pinakasalan niya ang anak na babae ni Paraon at dinala ito sa lunsod ni David hanggang matapos ang pagpapatayo niya sa kanyang palasyo, sa Bahay ni Yawe at sa pader sa palibot ng Jerusalem.

² Nang panahong iyon, nag-aalay ng mga hain sa mga altar sa burol ang sambayanan dahil hindi pa naitatayo ang Bahay para sa Ngalan ni Yawe. ³ Mahal ni Solomon si Yawe at lumakad siya sa mga tuntunin ni David na kanyang ama, ngunit nag-alay din siya ng mga hain at nagsunog ng insenso sa mga altar sa burol.

Ang panaginip ni Solomon

• ⁴ Nagpunta ang hari sa Gibeon para mag-alay ng mga handog sapagkat ito ang pinakapangunahing Santuwaryo sa mga Burol noon. Nag-alay si Solomon ng sanlibong sinunog na handog sa altar na iyon. ⁵ At kinagabihan, napakita si Yawe kay Solomon sa Gibeon sa isang panaginip at sinabi ng Diyos: "Hingin mo ang gusto mong ibigay ko sa iyo."

• **3.1** Ipinakikita ng librong ito si Solomon sa tatlong gawain nito na nagpatanyag sa kanya bilang hari:

- ang kanyang karunungan, kab. 3-5;
- ang kanyang mga pagpapatayo, kab. 6-8;
- ang kanyang mga pinagkakaabalahan, kab. 9-10.

Nagtatapos ang salaysay sa kab. 11 sa hatol ng Diyos sa kahariang ito: handa na ang pagkakahati at pagbaligtad ng mga pangyayari.

Alam na natin na kabilang sa mga asawa ni Solomon ang anak ng Paraon: patunay ng katanyagan ng maliit na bansa ng Israel dahil hindi ibinibigay na asawa nang basta na lamang kung kanino ang mga anak ng Paraon.

Sinasabing pumupunta pa rin siya sa mga Altar sa

Burol para sumamba. Nang sumunod na mga dantaon, mahigpit itong ipinagbawal nang ang Templo ng Jerusalem ang naging tanging kalugud-lugod kay Yawe. Nang mga sandali namang iyon, wala pang panuntunan kayat pumupunta si Solomon sa Gibeon kung saan naroon ang isang napakatandang santuwaryo. Siya mismo ang nag-aalay ng mga hayop na handog, na magiging pribilehiyo ng mga pari sa tribu ng Levi.

• 4. Tanyag na tanyag ang "panaginip" ni Solomon. Talinhaga lang marahil ng sumulat ang panaginip na ito para maipaliwanag sa atin ang mga saloobin ni Solomon nang magsimula siyang maghari.

⁶Sumagot si Solomon: “Ipinakita mo sa iyong lingkod na si David na aking ama ang dakilang pag-ibig sapagkat matapat siyang naglingkod sa iyo, at naging matuwid at totoo sa iyo. Ipinagpatuloy mo ang dakilang pag-ibig na ito sa kanya at binigyan mo siya ng isang anak na luluklok sa kanyang trono gaya sa araw na ito. ⁷At ngayon, O Yaweng aking Diyos, pagpalain mo ang iyong lingkod bilang kahalili ni David na aking ama, bagamat ako’y maliit na bata lamang at walang alam gawin. ⁸Ang iyong lingkod ay nasa piling ng iyong bayang pinili, isang bayang dakila at hindi mabilang sa dami. ⁹Kaya pagkalooban mo ang iyong lingkod ng pusong maunawain para pamunuan ang iyong bayan at para mapagpasyahan ko ang mabuti at masama. Sapagkat sino ang makapamumuno sa ganito kalaking bayan mo?”

¹⁰Nasiyahan ang Panginoon at ang bagay na ito ang hiniling ni Solomon. ¹¹At sinabi sa kanya ng Diyos: “Dahil ito ang iyong hiniling at hindi mahabang buhay o mga kayamanan para sa iyong sarili, o kamatayan ng iyong mga kaaway, kundi pagkaunawa ang hiningi mo para mapagpasyahan kung alin ang tama, ¹²ipagka-

kaloob ko ang iyong hinihiling. Binibigyan kita ngayon ng isang pusong marunong at mapagsurikaya wala kang makakatulad sa mga nauna sa iyo at wala nang lilitaw pang tulad mo sa mga susunod sa iyo. ¹³Ibinibigay ko rin sa iyo ang hindi mo hiningi, ang yaman at katanyagan kayat wala kang makakapantay sa mga hari habang ika’y nabubuhay. ¹⁴At kung lalakad ka sa aking mga daan, at tutuparin mo ang aking mga tuntunin at mga utos tulad ng ginawa ni David na iyong ama, pahahabain ko ang iyong buhay.”

¹⁵Nagising si Solomon – panaginip lamang pala! Kaya umuwi siya sa Jerusalem at tumayo sa harap ng Kaban ng Tipan ni Yawe at nag-alay ng mga sinunog na handog at mga hain sa mabuting pag-sasamahan. At naghanda siya nang malaki para sa lahat ng kanyang mga opisyal.

Ang hatol ni Solomon

• ¹⁶Pagkatapos, dalawang babaeng bayaran ang lumapit sa hari at tumayo sa harap niya. ¹⁷Isa sa mga babae ang nag-salita: “O aking panginoon, magkasama kaming nakatira ng babaeng ito sa iisang bahay at nanganak ako samantalang ka-

Hingin mo ang gusto mo. Ito ang handog ng Diyos sa batang Solomon na kanyang mahal. Ito ang handog ng Diyos sa sinumang kabataang nahaharap sa kanyang mga responsabilidad sa unang pagkakataon. Hindi isang kapalarang ipapataw sa kanya ang kanyang buhay, kundi sa paano’t paano ma’y ibibigay sa kanya ng Diyos ang kanyang hinahangad. “Ano ang hinahanap ninyo?” (Juan 1:38).

Ipinakita mo kay David na aking ama ang dakilang pag-ibig. Hindi nagsimula sa wala ang batang hari. Utang niya ang lahat sa kanyang mga ninuno, at galing naman sa Diyos ang lahat ng ipinagkakautang niya sa kanyang mga ninuno. Alam ni Solomon na nakipagsumpaan si Yawe kay David magpakailanman: “Hindi ko kailanman tatanggihan ang iyong mga anak.”

Pagkalooban mo ako ng pusong maunawain para pamunuan ang iyong bayan. Mahalaga kay Solomon na maisagawa niya ang kanyang mga responsabilidad. At ayaw niyang sirain ang pag-asa ng kanyang bayan.

Ngunit ibang mga anyo ng “karunungan” ang nasa isip ni Solomon, mga paraang lubos na pinahalalagan nang panahong iyon:

– ang iorganisa ang kanyang buhay para mabuhay siya nang matagal. Huwag magkaproblema ni mabalisa, manatiling malayo sa mga sakripisyong hinihingi ng isang maharlikang pamumuhay;

– ang mga yaman, kasiyahan sa buhay, ang maglibang, maging komportable, “maggudtaym”;

– ang pagkamatay ng mga kaaway, ibig sabihi’y ang matagumpay na kapangyarihan, ang kasiyahan ng personal na kayabangan.

Binibigyan kita ngayon ng isang pusong marunong; at ibinibigay ko rin sa iyo ang hindi mo hiningi. Ito rin ang aral ni Jesus sa Mateo 6:33.

• 16. Pinatotohanan dito ng kilalang-kilalang kalamayan ni Solomon sa paghatol ang karunungan tinanggap niya para sa kapakanan ng kanyang bayan.

Tingnan nating mabuti ang pagkilos ni Solomon. Puwede sana niyang paalisin ang dalawang babae: “Wala namang gana ang mga taong ito. Sila ang umareglo sa kanilang mga problema.” Hindi tiningnan ni Solomon na babaeng bayaran ang dalawang ito, kundi hinanap niya kung sino talaga ang ina. Kaya umisip siya ng solusyon na hindi itinatadhana ng batas.

sama ko siya sa bahay. ¹⁸Tatlong araw pagkapanganak ko, nanganak din naman ang babaeng ito. Kami lamang ang naron, walang ibang tao sa bahay liban sa aming dalawa. ¹⁹At namatay ang anak ng babaeng ito nang gabi ring iyon dahil naganan niya. ²⁰Kayat bumangon siya kinahatinggabihan, at kinuha ang aking anak na katabi ko sa pagtulog, inihiga sa kanyang kandungan, at inilagay naman sa aking kandungan ang kanyang patay na anak. ²¹Pagbangon ko kinaumagahan para pasusuhin ang aking anak, nakita kong patay na ito. Ngunit nang tingnan ko itong mabuti nang umagang iyon, nakilala kong hindi pala iyon ang aking anak.”

²²Sinabi naman ng isa pang babae: “Anak ko ang batang buhay, ang batang patay ang anak mo.” Sumagot ang unang babae: “Hindi. Ang batang patay ang anak mo, anak ko ang buhay.” At nagtalo sila sa harap ng hari.

²³Sinabi ng hari: “Sinasabi nito: Anak ko ang buhay, at ang patay ang anak mo. At sinasabi naman nito: Hindi; ang patay ang anak mo, at anak ko ang buhay.” ²⁴At sinabi ng hari: “Bigyan ninyo 'ko ng tabak.” Nang madala sa hari ang tabak, ²⁵iniutos niya: “Hatiin ang batang buhay: ibigay ang kalahati sa isang ito at ang kalahati sa isa pa.”

²⁶Sinabi sa hari ng ina ng buhay na bata dahil sa awa sa anak ng kanyang sinapupunan: “O aking panginoon, ibigay na po ninyo sa kanya ang buhay na bata, huwag lamang ninyong patayin.” Ngunit sinabi ng isa pa: “Hindi 'yan mauwi sa iyo o sa akin, hatiin ang bata.”

²⁷Sumagot ang hari at sinabi: “Ibigay sa kanya ang buhay na bata, at huwag patayin. Siya ang ina ng bata.”

²⁸At nabalitaan sa buong Israel ang hatol na ginawa ng hari, at nagkaroon sila ng pitagan sa hari sapagkat nakita nilang

sumasakanya ang karunungan ng Diyos sa paggagawad ng katarungan.

Ang karangyaan ni Solomon

4 ¹Si Haring Solomon ang hari ng buong Israel ² at ang mga sumusunod ang kanyang matataas na opisyal:

si Azarias na anak ng paring si Sadok, ³sina Elihoref at Ahias na mga anak ni Sisa ang mga kalihim, si Yosafat na anak ni Ahilud ang tagapagtala, ⁴si Benayang anak ni Yehoyada ang heneral ng hukbo, sina Sadok at Abiatar ang mga pari, ⁵si Azarias na anak ni Natan ang tagapamahala ng mga opisyal.

Si Zabud na anak ng paring si Natan ang personal na tagapayo ng hari, ⁶si Ahisar ang mayordomo sa palasyo, at si Adoniram naman na anak ni Abda ang namamahala sa sapilitang pagpapatrabaho.

⁷May labindalawang gobernador si Solomon sa buong Israel, at sila ang sagot sa kailangan ng hari at ng kanyang sambayanan: tig-isang buwan ang toka ng bawat isa sa buong santaon.

⁸Narito ang kanilang mga pangalan: si Ben-Hur sa kabundukan ng Efraim, ⁹si Ben-Deker sa Makaz, Saalbim, Bet-semes at Elon-Bethanan, ¹⁰si Ben-Hesed sa Arubot (sa kanya rin ang Soko at ang buong lupain ng Hefer), ¹¹si Ben-Abinadab sa buong rehiyon ng Dor (maybahay niya si Tafat na anak ni Solomon), ¹²si Baana na anak ni Ahilud sa Taanak, Megiddo at sa buong Bet-san hanggang Abel-mehola sa kabila pa ng Yokmeam,

¹³si Ben-Geber sa Ramot-Galaad pati ang rehiyon ng Argob sa Basan, animnapung malalaking siyudad na napapaderan at natatrangkahan ng mga tanso, ¹⁴si Ahinadab na anak ni Ido sa Mahanaim, ¹⁵si Ahimaaz sa Neftali (maybahay niya si Basemat na anak ni Solomon), ¹⁶si Baana na anak ni Husai sa Aser at Bealot, ¹⁷si Yosafat na anak ni Parua sa Isacar, ¹⁸si Simei na anak ni Ela sa Benjamin, ¹⁹si Geber na anak ni Uri sa lupain ng Galaad na bayan ni Sihong hari ng mga Amorreo at ni Og na hari ng Basan.

At may tagapamahala rin sa lupain ng Juda.

²⁷Ang mga gobernador na ito ang nagpapadala ng pagkain kay Haring Solomon at sa lahat ng dumudulog sa hapag ng hari: bawat isa sa buwang toka niya. At tiniyak nilang walang anumang kulang. ²⁸Nagdadala rin sila ng sebada at dayami para sa mga kabayo at mga

Ipinakikita ng kanyang pamamaraan na hindi magagawad ang katarungan sa pamamagitan lamang ng mga tekstong tungkol sa batas. Ang mga responsable

ang kailangang tumingin sa tao nang may parehong pang-unawa na ginagawa ng Diyos sa pagsaliksik sa kaibuturan ng puso ng lahat.

mola saanman naroon ang hari, bawat isa ayon sa kanyang toka.

²² Ang pagkain ni Solomon ay binubuo ng tatlung sako ng pinong harina, animnapung sako ng magaspang na harina, ²³ sampung matatabang baka, dalawampung baka sa pastulan, sandaang tupa, bukod pa sa mga usa at mga gasela, kambing bundok at matatabang ibon. ²⁴ Naghari siya sa lahat ng nasa kanluran ng Eufrates mula sa Tinsa hanggang Gaza, pati sa lahat ng hari. At nagkaroon ng kapayapaan sa lahat ng dako. ²⁵ Buong buhay ni Solomon na nabuhay nang matiwasay ang Juda at Israel mula Dan hanggang Berseba, bawat isa sa lilim ng kanyang ubasan at puno ng igos.

²⁰ Parang buhangin sa dalampasigan sa dami ang Juda at Israel: nagkakainan sila, nag-iinuman at nagkakasayahan. ²¹ Naghari si Solomon sa lahat ng kaharian mula sa Eufrates hanggang sa lupain ng mga Pilisteo at sa hangganan ng Ehipto. Nagbuwis ang mga ito at naglingkod kay Solomon habang nabubuhay siya.

²⁶ May apatnapung libong kuwadra ng kabayo si Solomon para sa kanyang mga karwahe at labindalawang libong mangangabayo.

²⁹ Pinagkalooban ng Diyos si Solomon ng natatanging karunungan at kaalaman at pang-unawang sinlawak ng buhanginan sa dalampasigan. ³⁰ Higit pa ang karunungan ni Solomon sa karunungan ng lahat ng tao sa silangan, at higit pa sa lahat ng karunungan ng Ehipto.

³¹ Pinakamarunong siya sa lahat ng tao – kaysa kay Etan na Ezraita, at kina Heman, Kalkol at Darda na mga anak ni Mahol. At kumalat ang kanyang katanyagan sa lahat ng karatig-bansa. ³² Gumawa siya ng tatlunglibong salawikain at sanlibo't lima naman ang kanyang mga awit.

³³ Nangusap siya tungkol sa mga puno mula sa sedro ng Lebanon hanggang sa isopong tumutubo sa pader. Tinalakay niya ang tungkol sa mga hayop at mga ibon, tungkol sa mga gumagapang at sa mga isda.

³⁴ Dumating sila mula sa lahat ng bansa para pakinggan ang karunungan ni Solomon: mga sugo ng lahat ng hari sa daigdig na nakabalita sa kanyang karunungan.

5 • ¹ Nang mabalitaan ni Hiram na hari ng Tiro na pinahiran nila si Solomon bilang haring kahalili ng ama nito, nagpadala siya sa kanya ng mga sugo. Kaibigan ni David si Hiram sa lahat ng panahon.

² Ipinadala naman ni Solomon ang mensaheng ito sa kay Hiram: ³ “Alam mong hindi nakapagtayo si David na aking ama ng Bahay para sa Ngalan ni Yaweng kanyang Diyos dahil sa digmaang nakapalibot sa kanya hanggang ipailalim ni Yawe sa kanyang mga paa ang kanyang mga kaaway. ⁴ Ngunit ngayo’y pinagkalooban ako ni Yaweng aking Diyos ng kapayapaan sa lahat ng dako at wala nang kaaway o kapahamakan. ⁵ Kaya balak kong magtayo ng Bahay para sa Ngalan ni Yaweng aking Diyos gaya ng sinabi ni Yawe kay David na aking ama: Ang iyong anak na paluluklukan ko sa iyong trono bilang kahalili mo ang siyang magtatayo ng Bahay para sa Ngalan ko. ⁶ Iutos mo ngayon na iputol nila ako ng mga sedro sa Lebanon. Tutulungan ng aking mga tauhan ang iyong mga tauhan, at babayaran ko sa iyo ang anumang suweldong itatakda mo para sa iyong mga tauhan. Sapagkat alam mo namang walang sinuman sa amin ang makapamumutol ng troso tulad ng mga taga-Sidon.”

⁷ Nang malaman ni Hiram ang pahatid ni Solomon, labis siyang nagalak at kanyang sinabi: “Purihin si Yawe sa araw na ito sa pagbibigay kay David ng matalinong anak bilang pinuno ng malaking bayang ito.” ⁸ At ipinasabi ni Hiram kay Solomon: “Natanggap ko ang mensaheng ipinaabot mo sa akin at gagawin ko ang lahat ng gusto mo tungkol sa mga kahoy na sedro at sipres. ⁹ Ilulusong sa dagat ng aking mga tauhan ang mga troso mula sa Lebanon. Ipagagawa kong balsa ang mga iyon sa dagat at ihahatid sa lugar na itatakda mo. Doon paghihiwa-hiwalayin ang mga iyon kayat maipahahakot mo na. Mapagbibigyan mo naman ang kagustuhan mo sa pagbibigay ng pagkain sa aking sambayanan.”

¹⁰ Binigyan ni Hiram si Solomon ng lahat ng trosong sedro at sipres na kailangan nito, ¹¹ at binigyan naman ni Solomon si Hiram ng dalawampung libong sakong trigo bilang pagkain ng

• **5.1** Matalino sa paghuhukom, matalino sa pamumuno sa kanyang nasasakupan, matalino sa paggawa ng mga kasabihan, salawikain at salmo. Sa kanya galing ang pinakaunang maliit na simula ng aklat ng Mga Kasabihan. At pagkatapos ay palalabasin naman ng sumulat ng Aklat ng Karunungan na gawa ito ni Solomon. Kaya sa Biblia, si Solomon ang lumilitaw na sumulat ng Ecclesiastes, Awit ng mga Awit,

Karunungan gayong iba ang talagang sumulat ng mga ito.

Tinipon ni Solomon sa kanyang palasyo ang mga manunulat na silang susulat at bubuo sa mga tradisyon ng Israel na hanggang sa mga sandaling iyo’y kalat-kalat o pabukambibig lamang na isinasalin. Sa panahong ito nila isinulat ang pinakamatandang libro ng Biblia (tingnan ang Introduksyon sa Genesis).

kanyang sambahayan at dalawampunlibong galon ng dinalisay na langis. Ginawa ito ni Solomon para kay Hiram taun-taon.

¹²Binigyan ni Yawe ng karunungan si Solomon gaya ng ipinangako niya sa kanya, at nagkaroon sila ng kapayapaan ni Hiram, at gumawa silang dalawa ng kasunduan.

¹³Iniutos ni Haring Solomon ang sapilitang paggawa ng tatlumpunlibong lalaki mula sa buong Israel. ¹⁴Pinapunta niya ang mga iyon sa Lebanon, tigsasampung libo buwan-buwan, kayat tig-isang buwan sila sa Lebanon at dalawang buwan naman sa kani-kanilang mga tahanan. Si Adoniram ang namahala sa sapilitang paggawa. ¹⁵May pitumpung libong pahinante si Solomon at walumpung libong tagatibag ng bato sa bundok ¹⁶di pa kabilang dito ang mga kapatasa na inilagay ng mga katiwala ni Solomon para mamahala sa paggawa: mga tatlunlibo't tatlundaang lalaking namamahala sa mga trabahador. ¹⁷Sa utos ng hari, nagtibag sila ng malalaki at mamahaling mga bato para sa pundasyon na sininsel na bato para sa Bahay ni Yawe. ¹⁸Pinutol at inihanda ng mga trabahador nina Solomon at Hiram at ng mga taga-Gebal ang mga troso at mga bato para itayo ang Bahay.

Itinayo ni Solomon ang templo

6 ¹Sa ika-apatnaraa't walumpung taon matapos lumabas ang mga Israelita mula sa lupain ng Ehipto, sa ikapat

na taon ng paghahari ni Solomon sa Israel, sa buwan ng Ziv na ikalawang buwan ng taon, sinimulan ni Solomon na itayo ang Bahay ni Yawe.

²Ang Bahay na ipinatayo ni Haring Solomon para kay Yawe ay siyamnapung talampakan ang haba, tatlumpu ang luwang at apatnapu't lima ang taas. ³Tatlumpung talampakan ang haba ng patio sa harap ng Santuwaryo ng Bahay na kasinluwang mismo ng Bahay, at labinlimang talampakan naman ang luwang mula sa harap ng Bahay. ⁴Gumawa siya ng mga bintanang may rehas sa Bahay.

⁵Nagtayo rin siya ng isang balangkas na kadatig ng mga pader na nakapaligid sa Bahay at kumukulong sa Santuwaryo at sa Kabanal-banalang Lugar. Nagpagawa rin siya ng mga silid sa paligid. ⁶Pito't kalahating talampakan ang luwang ng pinakasilong, siyam naman ang gitna, at sampu't kalahati ang ikatlo. Gumawa siya ng mga patungan sa palibot sa labas ng pader ng Bahay upang wala nang kailangang ibaon pa sa mga pader ng Bahay.

⁷Itinayo ang Bahay mula sa mga batong tinabas na sa tibagan, kayat walang narinig na ingay ng martilyo o palakol o anumang kagamitang bakal habang itinatayo ang Bahay.

⁸Nasa dakong kanan naman ng Bahay ang

• **6.1** Ang Bahay ni Yawe o Templo ng Jerusalem ang unang pagpapatayo ni Solomon. Mabibilang ito sa mga kahanga-hangang bagay sa matandang daigdig.

Ang tolda ng Kaban sa disyerto ang naging sentro ng isang pagsambang meron ang mga tribung pagala-gala. Ngunit mula ngayo'y magiging sentro ng isang panlungsod at di palipat-lipat na kultura ang Templo na medyo kahawig ng mga templo ng mga Kananeo. Gaya sa pagsamba ng mga Kananeo ang mga pag-aalay at mga piyestang ipinagdiriwang doon. Sinisimulan ng Israel ang isang bagong yugto ng kanyang kultura at iniaayon din sa bago nitong sitwasyon ang pagsamba.

Hindi nangangailangan ng templo ang Diyos kundi ang mga tao (tingnan 2 S 7:7).

– Naroon ang tapat na pagnanais na parangalan si Yawe sa pagbibigay sa kanya ng isang bahay na pinakamaganda sa lahat. Kaya sa Biblia, ang Templo ang laging tinatawag na Bahay ni Yawe.

– Sa kabilang parte naman, gustong ipahayag ng bayan ang kanilang tagumpay at makapagmamalaki sila sa pagkakaroon ng isang templo na maaaring makipagpaligsahan sa mga templo ng ibang mga bayan.

– Naroon din ang hangaring magkaroon ng isang bagay na maganda bilang isang nakikitang larawan ng

luwalhati ng Diyos na di-nakikita. Para sa mga Israelita, ang Templo ng Jerusalem ang pinakapatungan ng dinakikitang Templo na pinanahanan ni Yawe sa kanyang Luwalhati. Siya ang nagbawal sa kanilang ilarawan siya sa anyo ng kanyang mga nilalang. Ngunit madedekorasyonan kahit ang Bahay man lang ng ginto at mamahaling kahoy.

– At naroon din ang pagkabahalang makapiling ang Diyos para pangalagaan nito ang kanyang bayan. Kasabay ng pagsasabi ni Yawe na wala siyang ibang templo kundi ang buong sanlibutan (8:27), gusto rin naman niyang makapiling ang kanyang bayan (Dt 12:5). Kayat nasa Jerusalem si Yawe sa “kanyang banal na tahanan” (Jer 25:30) para ipagtanggol ang kanyang bayan (Is 31:5).

Tulad ni Solomon sa bagay na ito ang mga hari at makapangyarihan ng nagdaang mga dantaon: gusto nilang palamutian ang mga simbahan sa ginto at pilak. Iniisip nilang kailangang maging mas maganda pa ang Bahay ng Diyos kaya sarili nilang mga tahanan. Igalang natin ang kanilang debosyon. Pero nauunawaan natin ngayon na mga magkakaibang kriteriya ang namamahala sa siyudad ng Diyos at ng mga tao. Hindi laging nakakatulong sa atin ang kayamanan ng mga templo para madiskubre ang pinakadakila sa Diyos.

pasukan sa pinakasilong. Isang paikot na hagdang ang paakyat sa gitnang palapag, at gayundin mula sa gitna hanggang sa ikatlo. ⁹Itinayo ni Solomon ang Bahay, at tinapos ito at binubungan ito ng mga biga at makakapal na tablang sedro. ¹⁰Gumawa siya ng mga kuwarta sa gilid sa buong paligid ng Bahay. Pito't kalahating talampakan ang taas ng bawat isa, at nakadikit sa Bahay sa pamamagitan ng mga bigang sedro.

¹¹Dumating ang salita ni Yawe kay Solomon: ¹²“Tungkol naman sa Bahay na ito na iyong itinayo, kung susundin mo ang aking tuntunin at isasagawa ang aking mga batas, tutuparin at susundin ang aking mga utos, tutuparin ko naman sa iyo ang salitang binitawan ko kay David na iyong ama. ¹³Mananahan ako sa piling ng mga anak ng Israel at hindi ko pababayaan ang aking bayang Israel.”

• ¹⁴Itinayo at tinapos ni Solomon ang Bahay. ¹⁵Dinindingan niya ng mga tablang sedro ang mga pader sa loob ng Bahay mula saahig hanggang kisame, kayat puro kahoy lamang ang buong loob. At tablang sipres naman ang isinahig sa Bahay. ¹⁶Ibinukod ni Solomon ang tatlung talampakan sa likuran ng Bahay, balot ng tablang sedro mula saahig hanggang kisame upang magsilbing panloob na santuwaryo ang Kabanal-banalang Lugar. ¹⁷Animnapung talampakan naman ang haba ng harap ng Bahay, ang Banal na Lugar. ¹⁸Sa buong loob ng Bahay ay may mga kalabasa at mga nakabukang bulaklak na inukit sa tablang sedro at walang makikitang bato.

¹⁹Inihanda niya ang kaloob-looban ng

Bahay na Kabanal-banalang Lugar para paglagyan ng Kaban ng Tipan ni Yawe. ²⁰Tatlumpung talampakan ang haba nito, pati ang luwang at taas, at balot ng lantay na ginto. Yari din sa sedro ang altar na balot sa ginto.

²¹Binalot ni Solomon sa lantay na ginto ang loob ng Bahay. Inihawalay niya ang santuwaryo sa loob na may gintong tanikala, at binalot ito sa ginto. ²²Binalot din ni Solomon sa ginto ang loob ng buong Bahay. Binalutan din niya ng ginto pati ang altar sa kaloob-loobang Santuwaryo.

²³Sa loob ng Kabanal-banalang Lugar, nagpagawa si Solomon ng dalawang kerubing yari sa kahoy na olibo, labinlimang talampakan ang taas ng bawat isa. ²⁴Pito't kalahating talampakan ang haba ng bawat pakpak ng kerubin, kayat labinlimang talampakan ang sukat ng mga pakpak mula sa magkabilang dulo. ²⁵Iisa ang sukat at anyo ng dalawang kerubin, ²⁶labinlimang talampakan ang taas ng bawat isa.

²⁷Inilagay niya ang mga kerubin na nakabuka ang mga pakpak sa kaloob-looban ng Bahay. Nakadikit sa dingding ang pakpak ng isa, at nakadikit naman sa kabilang dingding ang pakpak ng isa pang kerubin. Nagsalikop naman sa kalagitnaan ng Bahay ang tig-isang pakpak ng dalawa. ²⁸Binalutan din niya ng ginto ang mga kerubin.

²⁹Pinaukitan ni Solomon ng mga kerubin, punong-palma at nakabukang bulaklak ang lahat ng pader, sa loob at labas, sa paligid ng Bahay. ³⁰Pinabalutan din niya ng ginto ang saahig sa loob at labas ng Kabanal-banalang Lugar.

³¹Ginawa ni Solomon ang mga pinto sa Kabanal-banalang Lugar na yari sa kahoy na

• 14. Walang ibang laman ang Kabanal-banalang Lugar na pinakasagrang bahagi ng Templo kundi ang Kabang may mga tinapyas na bato kung saan pinagtibay ang pakikipagtipan ng bayan kay Yawe. Nasa harap ng silid na ito ang Banal na Lugar na kinalalagyan ng mga may sinding sagradong kandila at siyang pinagsusunugan ng insenso. Naroroon din ang labindalawang tinapay na iniaalay linggu-linggo (tingnan 1 S 21:5). Binubuo pa ang bahay ng pasukang bulwagan at sa buong paligid nama'y may malawak at maaliwalas na mga patyo na matatayuan ng mga tao sa kanilang pagdarasal.

Pangkaraniwan na sa maraming matatandang relihiyon ang ayos na ito ng iba't ibang kuwarta patungo sa

pinakasagrang lugar. Ipinapaliwanag nito na hindi makalalapit ang tao sa Diyos nang walang kinakailangang paghahanda. Kahit na nasa piling ng kanyang bayan si Yawe, hindang-hindi pa rin maaabot ang kanyang misteryo.

Nasasalamin sa ayos na ito kung ano ang nasa kaloob-looban mismo ng tao na tunay na Templo ng Diyos. May isang natatangi at napakapersonal na lugar sa loob natin kung saan naroon ang Diyos (tingnan Jn 14:23). Sa pagsasabi sa atin ni Jesus na “makipagtagpo sa Ama nang lihim” (Mt 6:6), hindi ito nangangahulugan ng pagdarasal lamang sa isang hiwalay na lugar kundi ang hanapin sa loob natin ang Kabanal-banalang Lugar kung saan ipinadarama ng Espiritu ang kanyang sarili.

olibo. Ikalimang bahagi ng pintuan ang hamba at mga poste. ³²Inukitan niya ang dalawang pintong olibo ng mga kerubin, punong-palma at nakabukang bulaklak. Binalutan niya ng pinukpok na ginto ang mga kerubin at mga punong-palma.

³³Gumawa rin siya ng mga posteng yari sa olibo para sa pintuan ng Kabanal-banalang Lugar na bumubuo sa ikapat na bahagi. ³⁴Kahoy na sipres naman ang dalawang pinto, may dalawang oha ang bawat pinto na natitiklop sa pamamagitan ng mga bisagra. ³⁵Inukitan din ng kerubin, punong-palma at nakabukang bulaklak ang mga iyon, at binalutan ng gintong dahan-dahang inilatag sa mga ukit.

³⁶Itinayo niya ang panloob na patyo na may tatlong hilera ng batong tinapyas at isang hanay naman ng mga sedrong biga.

³⁷Sa buwan ng Ziv ng ikapat na taon, inilatag ang pundasyon ng Bahay ni Yawe. ³⁸At sa buwan ng Bul, ikawalong buwan ng ikalabing-isang taon, nayari ang Bahay at lahat ng bahagi nito ayon sa buong plano. Pitong taon itong itinayo ni Solomon.

Ang palasyo at ang templo

7 • ¹Labintatlong taon namang itinayo ni Solomon ang kanyang bahay.

²Itinayo niya ang palasyo ng “Gubat ng Lebanon”: sandaa’t limampung talampakan ang haba, pitumpu’t lima ang luwang, at apatnapu’t lima ang taas, sa apat na hanay ng mga haliging sedro, at sedro rin ang mga bigang nasa mga haligi. ³May kisame itong sedro na nakapatong sa apatnapu’t limang solera, labinlima sa bawat hanay na nakapatong naman sa mga haligi.

⁴May tatlong hanay ng mga bintana sa magkabilang tabi, magkakatapat ang bawat isa. ⁵Kuwadrado ang lahat ng pinto at bintana, at magkakatapat.

⁶At ang portiko ng mga haligi: pitumpu’t limang talampakan ang haba at apatnapu’t lima

ang luwang. May patyo ito sa harap na mayroon ding mga haligi at bubong.

⁷Ang Bulwagan ng Trono kung saan siya naggagawad ng katarungan – ito ang Bulwagan ng Paghuhukom – ay balot ng sedro mula sa hig hanggang kisame.

⁸Nasa kabilang patyo naman sa likod ng bulwagan ang bahay na kanyang tirahan na pareho rin ang pagkagawa. Nagpatayo rin si Solomon ng isa pang katulad na bahay para sa anak ni Paraon, na kinuha niyang asawa.

⁹Yari sa mga piling bato ang lahat ng ito, tinabas ayon sa sukat, nilagari sa magkabilang tabi, mula sa pinakapundasyon hanggang sa tuktok, mula sa patyo sa labas hanggang sa malaking patyo.

¹⁰Yari naman sa mataas na klaseng bato ang pundasyon, malalaking batong tiglalabinlimang talampakan ang bawat isa at tiglalabindalawa ang iba pa. ¹¹Nasa itaas ang mga piling batong tinapyas ayon sa sukat at mga kahoy na sedro. ¹²Ang malaking patyo ay naliligid ng pader na tatlong hilera ng tinapyas na bato at isang hilera ng sedrong biga, gaya ng patyo sa loob ng Bahay ni Yawe at ng portiko nito.

¹³Ipinasundo ni Haring Solomon si Hiram mula sa Tiro. ¹⁴Anak siya ng isang biyuda sa tribu ng Neftali, taga-Tiro ang kanyang ama at manggagawa ng kagamitang tanso. At napakatalino niya, at magaling at sanay sa lahat ng magagawa sa tanso. Nagpunta siya kay Haring Solomon at ginawa niya ang lahat ng ipinagawa nito.

¹⁵Gumawa siya ng dalawang haliging tanso na kapwa dalawampu’t pitong talampakan ang taas at labingwalo ang kabilugan. Guwang ang loob ng mga haligi at apat na daliri ang kapal.

¹⁶Gumawa rin siya ng dalawang tansong pina-kaulo ng mga haligi na inilagay sa tuktok, pitu’t kalahating talampakan ang taas ng bawat isa.

¹⁷Gumawa pa siya ng lambat na sala-salang tanikala para sa mga pinakaulo ng mga haligi,

• **7.1** Itatayo ni Solomon ang kanyang palasyo sa bundok ng Templo, katabi ng Bahay ng Diyos. Maaaring bale-wala sa atin ang paglipat na ito ng tirahan ng hari sa bundok ng Templo mula sa lungsod sa ibaba. Pero nakatago sa likod nito ang isang bagong pagkaunawa sa kapangyarihan na inihahatid ni Solomon sa Israel. Si David na kanyang ama, ang haring “malapit sa kalooban ng Diyos”, ay nagtayo ng kanyang palasyo sa piling ng kanyang bayan (2 S 5:9) at nang magtayo siya ng altar para kay Yawe, itinayo niya iyon sa burol na nakatunghay sa bayan sa hilaga. Pero iniwan ni Solomon ang palasyo ng kanyang ama at itinayo ang kanyang marangyang tirahan sa burol na ito katabi ng Templo. Makahulugan ang asal na ito.

Mula ngayon, sa banal na bundok titira ang Diyos at ang hari, at sa ibaba naman ang mga tao. At mariing binalaan ni Samuel si Saul na unang hari, na kapwa saklaw ng mga hinihingi ng Batas ang hari at ang mga tao (2 S 12:14-15).

Pero nagbingi-bingihan si Solomon; gaya ng napakaraming prinsipeng at diktador, hangad niyang ipantay ang kanyang kapangyarihan sa walang-takdang kapangyarihan ng Diyos. Inilalayo niya ang kanyang sarili sa mga tao at inilagay ang sarili sa tabi ng Diyos. Ang paglihis na ito sa kahulugan ng kapangyarihan ay babatikusin ng mga propeta (Jer 22:13-19), at ipakikita ni Jesus sa kanyang halimbawa na lahat ng kapangyarihan ay isang paglilingkod (Mc 10:41-45).

tigpipito para sa bawat isa. ¹⁸Gumawa rin siya ng dalawang hanay ng mga tansong prutas na nakapaligid sa bawat sala-salang tanikala para takpan ang pinakaulo ng bawat haligi. ¹⁹Ang mga pinakaulo sa itaas ng mga haligi sa bulwagan ay korteng asusena na anim na talampakan ang laki. ²⁰Sa pinakaulo namang nasa itaas ng dalawang haligi, sa tabi ng sala-salang tanikala ay nakapaligid ang dalawandaang tansong prutas na nasa dalawang hanay.

²¹Itinayo ni Hiram ang mga haligi sa may portiko ng templo: ang isa sa kanan na tinatawag na Yakin, at isa sa kaliwa na tinatawag na Boaz. ²²Kayat nayari ang mga haligi.

²³Gumawa rin siya ng isang malaking kawang tinunaw na metal na tinatawag na "Dagat" na labinlimang talampakan ang luwang mula sa magkabilang dulo. Pitu't kalahating talampakan ang taas nito at apatnapu't lima naman ang kabilugan.

²⁴May mga korteng kalabasang nakapalibot sa ibaba ng bunganga nito, sampu sa bawat talampakan at kalahati, at nasa dalawang hanay na minoldeng kasama ng Dagat. ²⁵Nakapatong ang Dagat sa labindalawang torong tanso, nakaharap ang tatlo sa hilaga, tatlo sa kanluran, tatlo sa timog, at tatlo sa silangan. Nakapatong ang Dagat sa mga ito na magkakatalikuran. ²⁶Tatlong pulgada ang kapal nito, at tulad sa bibig ng isang kopa ang gilid nito, na parang bulaklak ng liryo, at maaaring sidlan ng mga sampung libong galong tubig.

²⁷Gumawa rin siya ng sampung patungang tanso, na anim na talampakan ang haba ng bawat isa, at ganito rin ang luwang, at apat at kalahati naman ang taas. ²⁸Ganito ginawa ang patungan: nakakabit ang mga panel sa balangkas, ²⁹at may mga leon, toro at kerubim sa bawat panel, at gayundin sa balangkas. At may mga palamuti sa itaas at ibaba ng mga leon at mga toro. ³⁰May apat na gulong na tanso ang bawat patungan, at tanso rin ang ehe; may mga tukod ang apat na paa nito para salalayan ng mga planggana. Minolde ang mga ito gaya ng mga palamuti. ³¹Nakaangat ito nang isa't kalahating talampakan sa ibabaw ng patungan; bilog ang bibig nito at may dalawampu't limang pulgada ang lalim. May mga ukit na parisukat at hindi bilog ang mga panel ng patungan.

³²Nasa ilalim ng mga panel ang mga gulong: kaisang-piyesa ng bawat panel ang ehe ng gulong, at may taas na dalawampu't limang pulgada ang mga gulong. ³³Parang gulong ng karwahe ang mga ito; pawang pinanday na metal ang mga ehe, gilid, rayos at yantas.

³⁴May apat na tukod naman ang apat na sulok ng bawat patungan. ³⁵At sa ibabaw ng bawat patunga'y may pabilog na siyam na pulgada ang taas. Dito nakasalalay ang labi ng hugasan. Iisang piyesa lamang ang leeg, ang tukod nito at ang ibabaw ng patungan. ³⁶May mga ukit itong kerubim, leon, punong-palma at mga palamuti sa paligid. ³⁷Sa ganitong paraan niya ginawa ang sampung patungang tanso; iisa ang pagkakabubo, iisa ang sukat at iisa ang hugis.

³⁸Gumawa rin si Hiram ng sampung planggana ng tanso, na naglalaman ng apatnapung galong tubig ang bawat isa, at may sukat na anim na talampakan ang luwang. May planggana sa bawat patungan. ³⁹Inilagay niya ang limang patungan sa gawing timog ng Bahay, at sa hilaga naman ang lima pa. Inilagay niya ang Dagat sa timog-silangang sulok ng Bahay.

⁴⁰Gumawa rin si Hiram ng mga sahurang pala at planggana at tinapos ang lahat ng gawaing iniatang sa kanya ni Haring Solomon sa Bahay ni Yawe. ⁴¹Kabilang dito ang dalawang haligi, dalawang korteng-mangkok na pinakaulo na nasa itaas ng mga haligi, ang dalawang tanikalang palamuti na ikinabit sa dalawang korteng-mangkok sa itaas ng mga haligi, ⁴²apatnaraang tansong prutas para sa dalawang tanikala, tigalawang hanay para sa bawat tanikala upang balutan ang dalawang parang mangkok sa ulo ng mga haligi, ⁴³sampung patungan at ang sampung planggana ng mga ito, ⁴⁴ang Dagat at ang labindalawang toro sa ilalim nito, ⁴⁵ang mga kaldero, pala at planggana. Ginawa ni Hiram ang lahat ng gamit na ito sa Bahay ni Yawe para kay Haring Solomon, at yaring lahat sa makinang na tanso. ⁴⁶Ipinamolde ng hari ang mga iyon sa kapatagan ng Jordan sa pagitan ng Sukot at Sartan. ⁴⁷Hindi na tinimbang ni Solomon ang lahat ng kagamitan dahil sa dami ng mga ito. Kaya hindi matitiyak ang timbang ng nagamit na tanso.

⁴⁸Inilagay ni Solomon sa Bahay ni Yawe ang lahat ng kagamitang ipinagawa niya: ang altar na ginto, ang mesang ginto para sa tinapay ng presensya; ⁴⁹ang mga lantay na gintong patungan ng ilawan, lima sa gawing kanan at lima sa gawing kaliwa sa harap ng Kabanal-banalang Lugar; ang mga bulaklak, mga ilawan at sipit ng mitsa na lantay na gintong lahat; ⁵⁰ang mga gintong kopa, mga panggupit ng mitsa, mga planggana, mga insensaryo, at mga lalagyan ng baga; ang mga gintong bisagra para sa mga pinto sa kaloob-looban ng Bahay na Kabanal-banalang Lugar, at para sa mga pinto sa bulwagan ng Templo.

⁵¹ Nang matapos na ang lahat ng ipinagawa ni Haring Solomon para sa Bahay ni Yawe, dinala niya ang mga kagamitang inihandog ng kanyang amang si David – ang pilak, ang ginto at ang mga kagamitan – at inilagay ang mga iyon sa kabang-yaman ng Bahay ni Yawe.

8 ¹ Tinipon ni Solomon sa kanyang harap sa Jerusalem ang mga matatanda ng Israel at lahat ng pinuno ng mga tribu at ang mga ama ng mga angkan ng mga Israelita para iahon ang Kaban ng Tipan ni Yawe mula sa Sion na lunsod ni David.

Pagtatalaga sa Templo

• ² Nagtipon ang lahat ng Israelita kay Haring Solomon sa panahon ng piyesta sa buwan ng Etanim na ikapitong buwan. ³ Dumating ang lahat ng matatanda ng Israel, binuhat naman ng mga pari ang Kaban ⁴ at dinala itong kasama ng Tol-dang Tagpuan at lahat ng sagradong kagamitang narito. Dinala ng mga pari at mga Levita ang mga iyon. ⁵ At si Haring Solomon at ang buong pamayanan ng Israel na nagtipon sa kanya sa harap ng Kaban ay nag-alay ng mga tupa at baka na hindi mabilang sa dami.

⁶ Inilapag ng mga pari ang Kaban ng Tipan ni Yawe sa lugar nito sa santuwaryo ng Bahay – sa Kabanal-banalang Lugar – sa ilalim ng mga pakpak ng mga kerubin. ⁷ Nakabuka ang mga pakpak ng mga kerubin sa lugar ng Kaban, at lumililim naman sa Kaban at sa mga pasanan nito. ⁸ Napakahaba ang mga pasanan kayat makikita ang mga dulo niyon mula sa Banal na Lugar sa harap ng Kabanal-banalang Lugar ngunit hindi na kita sa labas. Naroon pa rin ang mga iyon hang-gayon.

• **8.2** Sa araw ng pagpapasinaya sa Templo, ipinadarama ng Diyos ang kanyang presensya sa pamamagitan ng *ulap*. Sa Exodo, ito ang nakikitang tanda ng presensya ni Yawe sa Jerusalem.

Sa paglipas ng panahon, maraming di-gaanong disenteng bagay ang nangyari sa mga patyo ng Templo. Nagtayo pa sila ng mga altar sa mga diyus-diyusan at nagkaroon ng sagradong prostitusyon ayon sa kaugalian ng mga pagano (tingnan 2 Mga Hari 23:4-7). Ngunit hindi sinasabing iniwan ni Yawe ang kan-

⁹ Walang nasa Kaban liban sa dalawang tapyas na bato na inilagay dito ni Moises sa Horeb nang makipagtipan si Yawe sa mga Israelita sa paglabas nila mula sa lupain ng Ehipto.

¹⁰ Pag lumalabas ang mga pari mula sa Banal na Lugar, napupuno ng ulap ang Bahay ni Yawe. ¹¹ Kaya hindi naipagpapatuloy ng mga pari ang kanilang paglilingkod sapagkat napupuno ng luwalhati ni Yawe ang kanyang Bahay.

¹² At sinabi ni Solomon: “Sinabi ni Yawe na mananahan siya sa makapal na ulap. ¹³ Itinayo ko ngayon para sa iyo ang Bahay na tahanan mo, isang lugar na pananahanan mo magpakailanman.”

¹⁴ Humarap ang hari at binasbasan ang buong pagtitipon ng Israel na nakatayo roon. ¹⁵ At sinabi niya: “Purihin si Yaweng Diyos ng Israel. Tinupad niya sa pamamagitan ng kanyang kamay ang pangakong binitiwang niya kay David na aking ama nang sabihin niyang: ¹⁶ Sapul sa araw na ilabas ko mula sa Ehipto ang aking bayang Israel, wala na akong piniling lunsod sa lahat ng tribu ng Israel para pagtayaran ng bahay na tahanan ng aking Pangalan, ngunit pinili ko ngayon ang Jerusalem upang doon manahan ang aking Pangalan, tulad ng pagpili ko kay David para mamuno sa aking bayang Israel. ¹⁷ Balak ni David na aking ama na magtayo ng isang bahay para sa Ngalan ni Yaweng Diyos ng Israel, ¹⁸ ngunit sinabi ni Yawe kay David na aking ama: Maganda ang balak mong magtayo ng Bahay para sa aking Pangalan, maganda ang iniisip mong ito; ¹⁹ pero hindi ikaw kundi ang iyong anak na iyong dugo at laman ang siyang magtatayo ng Bahay para sa aking Pangalan.

²⁰ Tinupad ni Yawe ang salitang binitiwang niya sapagkat humalili ako kay David na aking ama at nakaluklok ngayon sa trono ng Israel

yang Santuwaryo kung saan siya nanatili bunga ng katapatan niya sa kanyang Tipan.

Nang nalalapit na ang wakas ng Jerusalem, saka lamang nagkaroon ng pangitain si Propeta Ezekiel tungkol sa pag-alis ng ulap mula sa Templo: ang ibig sabihin nito’y mamumuhay na si Yawe sa piling ng kanyang mga tapat na idineport sa Babilonia (Ez 9:3).

Sa dakong huli naman, sa Pagbubunyag 15:8, makikita ni Apostol Juan ang ulap na ito sa makalangit na Templo matapos makita ito kay Jesus sa kanyang pagbabagong-anyo.

gaya ng ipinangako ni Yawe. Naitayo ko nga ang Bahay na ito para sa Ngalan ni Yaweng Diyos ng Israel. ²¹ Naglaan ako roon ng lugar para sa Kabang naglalaman ng tipang ginawa ni Yawe sa ating mga ninuno nang ilabas niya sila mula sa lupain ng Ehipto.”

Panalangin ni Solomon

• ²² Tumindig si Solomon sa harap ng altar ni Yawe sa harap ng buong pagtitipon ng Israel. Itinaas niya ang kanyang kamay sa langit, ²³ at sinabi:

“O Yaweng Diyos ng Israel, walang diyos na tulad mo sa langit sa itaas o sa lupa sa ibaba. Tinutupad mo ang iyong tipan at kagandahang-loob sa iyong mga lingkod na buong pusong lumalakad sa harap mo. ²⁴ Tinupad mo ang pangakong binitiwang mo sa iyong lingkod na si David na aking ama. Bibig mo nga’y nangako at tinupad naman ito ng iyong kamay gaya sa araw na ito.

²⁵ Ngayon, O Yaweng Diyos ng Israel, tuparin mo ang pangakong ito kay David nang sabihin mong: Hindi mawawalan ng inapong luluklok sa harap ko sa trono ng Israel kung pagbutihin lamang ng iyong mga anak ang paggawa ng tama para maglingkod sa akin gaya ng ginawa

mo. ²⁶ Kayat ngayon, O Diyos ng Israel, magkatootoo nawa ang salitang binitiwang mo kay David na aking ama.

²⁷ Ngunit totoo nga kayang maninirahan ang Diyos sa lupa? Hindi ka nga kayang taglayin ng langit, ng kataas-taasang langit, gaano pa ang Bahay na ito na aking itinayo?

²⁸ Ngunit pakinggan mo ang panalangin at pagluhog ng iyong lingkod, O Yaweng aking Diyos! Pakinggan mo ang daing at panalangin ng iyong lingkod sa harap mo ngayon. ²⁹ Mabuksan nawa ang iyong mga mata sa Bahay na ito, araw at gabi, sa lugar na ito na ikaw mismo ang nagsabing: Dito mananahan ang aking Pangalan. Kayat pakikinggan mo ang dalangin ng iyong lingkod sa lugar na ito.

• ³⁰ Pakinggan mo ang pagluhog ng iyong lingkod at ng iyong bayang Israel sa panalangin nila sa lugar na ito. Makinig ka mula sa iyong tahanan sa Langit, at sa iyong pagkarinig ay magpatawad.

³¹ Kung may maparatangang nagkalsala sa kanyang kapwa at kailangang manumpa kayat lumapit siya’t nanumpa

• 22. Tinupad ni Yawe ang salitang kanyang binitiwang (20 at 25).

May dalawang pangako ang Diyos kay David. Sinasabi sa una na ang anak nito ang magtatayo ng templo; sa pangalawa nama’y nasasaad na sa kanyang mga inapo mananatili ang trono ng Israel.

Mahalaga na bigyang-pansin kung paanong hangad ng Diyos, ang Diyos na di-nakikita at siyang Maykapal sa sanlibutan, na mapasaisang tiyak na lugar – ang Jerusalem – at makapiling ng partikular na mga tao – ang mga inapo ni David. Ang Iglesya ngayon ang siyang pagpapatunay ng nakikitang sentrong ito. Panlahat ang Kaharian ng Diyos. Ngunit nakikipag-ugnay ang Iglesya kay Kristo sa maayos at malinaw na pagkakasunud-sunod ng mga tao: ang mga obispo at ang papa.

Ang panalangin ito ni Solomon, na kinatha marahil ng isang propeta sa panahon ng mga hari, ay nagbibigay-diin kapwa sa kahalagahan at limitasyon ng Templo. Doon nananahan ang “Pangalan” ng Diyos, doon diringgin ng Diyos ang mga panalangin ng kanyang bayan (8:30-53). Gayunpaman, ang Templo ito na gawa ng mga kamay ng tao “ay hindi mailalaman ang Diyos at ang kanyang Luwalhati,” at lalong hindi ang makalupang tahananang ito.

Ang pananaw na ito tungkol sa Templo ay laging babanggitin sa aral ng mga propeta. Gaano man kadakila, ang Templo ay hindi magiging isang “anting-anting” para sa Israel. Ito ang tanda at alaala ng presensiya ng banal na Diyos.

Dahil dito, masesentro sa Templo ang buong teolohiya ng Israel. Sa Diyos ang lupa at langit, pero sa

lupang ito, isang bansa ang inaangkin niya sa isang natatanging paraan – ito ang Lupa ng Pangako. Sa Lupang Pangakong ito, kanya ang lahat ng bayan, pero isa sa kanila ang pinakamamahal. At nasa lungsod na ito, sa puso ng lungsod na ito, ang banal na bundok na kinatatayuan ng tahanan ni Yawe.

Kaya sa Templo umiikot ang buong sanlibutan. At madaling maunawaan kung bakit ang pagkawasak nito nang taong 587 ay isang di-maisip na pagsubok para sa pananampalataya ng Israel: nang mawala ang Templo ng Jerusalem, nawala ang sentro ng sanlibutan.

Kung ang sanlibutan ay antas-antas na nakasentro at natipon sa Templo, sa Bagong Tipan naman, si Kristo – ang Bagong Templo – ang pinagmumulan ng paglaganap ng kaligtasan: “Kayo ang magiging mga saksi ko,” sa Judea at sa Samaria hanggang sa dulo ng daigdig.”

• 30. Matapos humiling para sa kanyang mga inapo, nakikiusap naman si Solomon para sa bayan. Bigyang-diin natin ang ilang mga bagay.

Pawalang-sala ang matuwid. Ayon sa isang kaugalian nang panahong iyon ang unang kahilingan (tingnan Blg 5:11). Sa oras na di mapagtibay ang katotohanan sa anumang krimen, kailangang manumpa ang nasasakdal na wala siyang kasalanan, at tinatanggap niya ang lahat ng parusa ng Diyos kung nagsinungaling siya sa kanyang pagsumpa. Kumbinsido ang mga tao na laging nakikiialam ang Diyos at di niya pababayaang walang parusa ang sinungaling.

Kung walang ulan sapagkat nagkasala sila sa

sa harap ng iyong altar sa Bahay na ito, ³² makinig ka mula sa langit at igawad ang katarungan. Parusahan ang masama at papanagutin sa kasamaang kanyang ginawa, ngunit pawalang-sala ang matuwid at gantimpalaan siya ayon sa kanyang pagkamatuwid.

³³ Kung malupig ng kaaway ang iyong bayang Israel dahil sa pagkakasala nila sa iyo, at kapag nagbalik sila sa iyo at inamin ang kanilang pagkakasala, na nananalangin at lumuluhog sa iyo sa Bahay na ito, ³⁴ makinig ka mula sa langit at patawarin ang sala ng iyong bayang Israel. Ibalik sila sa lupaing ibinigay mo sa kanilang mga ninuno.

³⁵ Kung nakapinid ang kalangitan at walang ulan sapagkat nagkasala sila sa iyo, at nanalangin sila sa lugar na ito at inamin at tinalikuran ang kanilang kasalanan dahil pinahirapan mo sila, ³⁶ makinig ka mula sa langit at patawarin ang sala ng iyong mga lingkod at ng iyong bayang Israel. Ituro sa kanila ang mabuting daan na dapat nilang tahakin, at magpaulan sa lupaing ipinamana mo sa iyong bayan.

³⁷ Kung may taggutom sa lupain, kung may peste o salot ng trigo, o amag, balang o tipaklong, kung kubkubin sila ng kaaway sa alinman sa kanilang mga lunsod, kung dapuan sila ng anumang salot o sakit, ³⁸ maging anuman ang panalangin at pagluhog ng sinuman sa iyong bayang Israel sa pagsisisi sa kanyang puso at pag-uunat ng mga kamay tungo sa Bahay na ito, ³⁹ makinig ka mula sa iyong tahanan sa langit at magpatawad. Kumilos ka't ibigay sa bawat isa ang marapat sa

lahat niyang gawa dahil alam mo ang kanyang puso (dahil ikaw lamang ang nakakakilala sa puso ng lahat ng tao) ⁴⁰ upang matakot sila sa iyo habang sila'y nabubuhay sa lupaing bigay mo sa aming mga ninuno.

⁴¹ Tungkol naman sa dayuhang hindi mula sa iyong bayang Israel, at galing sa malayong lupain dahil sa iyong Pangalan ⁴² (dahil nabalitaan nila ang iyong dakilang Pangalan, ang malakas mong kamay at nakaunat na bisig), at nanalangin sa Bahay na ito, ⁴³ makinig ka mula sa iyong tahanan sa langit at gawin ang lahat ng hinihingi sa iyo ng dayuhan upang makilala ng lahat ng bansa sa lupa ang iyong Pangalan at magkaroon ng pitagan sa iyo tulad ng iyong bayang Israel. At malaman nila na nasa Bahay na ito na aking itinayo ang iyong Pangalan.

⁴⁴ Sa paglabas ng iyong bayan para maki-pagdigmaan sa kanilang kaaway, saan mo man sila ipadala, at sa panalangin nila kay Yawe paharap sa lunsod na iyong pinili at sa Bahay na itinayo ko para sa iyong Pangalan, ⁴⁵ pakinggan mo mula sa langit ang kanilang panalangin at pagluhog at itaguyod ang kanilang simulain.

⁴⁶ Kung magkasala sila sa iyo dahil walang taong hindi nagkakasala, at magalit ka sa kanila at ipaubaya mo sila sa kaaway at dalhin silang bihag sa lupain ng kaaway, malayo man o malapit, ⁴⁷ at kung magbago ang kanilang puso sa lupaing kinapipiitan nila at magsisi at lumuhog sa iyo sa lupain ng mga bumihag sa kanila, at sabihing: Nagkasala kami at gumawa ng mali at naging lapastangan – ⁴⁸ kung buong puso't kaluluwa silang magsisi sa lupain ng mga kaaway na bumihag sa kanila at manalangin sa iyo paharap sa lupaing bigay mo sa kanilang mga ninuno sa lunsod na pinili mo at sa Bahay na itinayo ko para sa iyong Pangalan, ⁴⁹ pakinggan mo mula sa iyong tahanan sa langit ang

iy... Ang panalangin ay para sa mga taong makasalanan at alam ang kanilang pagkamakasalanan. May takot sila sa Diyos na nagpaparusa pero naniniwala silang nagpatawad ang Diyos. Naniniwala silang hindi makukuha ang Diyos sa mga panalangin at mga seremonya kundi sa pagsisisi.

Matakot sila sa iyo (40). Sa Biblia, nangangahulugan ng pagsasaalang-alang at paggalang sa Diyos

ang *matakot sa Diyos*. Pero totoo rin naman nang panahong iyon na hindi pa alam ang ganap na pagsamba "sa espiritu at sa katotohanan" (Jn 4:23) at takot ang mga tao sa Diyos at sa kanyang mga parusa.

Mababalitaan ng mga dayuhan ang iyong nakaunat na bisig. Isinulat ang panalanging ito pagkalipas ng mga dantaon nang magsimula ang pagmimisyon ng mga Judio na nakaakit sa maraming pagano sa kanilang pananampalataya sa iisang Diyos.

kanilang panalangin at pagluhog, at itaguyod ang kanilang simulain. ⁵⁰Patawarin mo ang iyong bayang nagkasala sa iyo, patawarin mo ang lahat nilang paghihimagsik at kahabagan nawa sila ng mga bumihag sa kanila. ⁵¹(Sapagkat sila ang iyong bayan at sarili mong pag-aari na inilabas mo mula sa Ehipto, mula sa gitna ng tunawan ng bakal.)

⁵²Imulat mo ang iyong mga mata sa pagluhog ng iyong lingkod at ng iyong bayang Israel, at pakinggan sila sa kanilang pagtawag sa iyo. ⁵³Sapagkat ibinukod mo sila mula sa lahat ng bansa sa daigdig upang maging sarili mong pag-aari gaya ng ipinahayag mo sa pamamagitan ni Moises na iyong lingkod nang ilabas mo ang aming mga ninuno mula sa Ehipto, O Yaweng Panginoon!”

⁵⁴Pagkatapos ni Solomon sa lahat niyang panalangin at pagluhog kay Yawe, tumindig siya mula sa pagkakaluhod sa harap ng altar ni Yawe, nakataas sa langit ang mga kamay. ⁵⁵Tumayo siya at malakas na binasbasan ang pagtitipon ng Israel: ⁵⁶“Purihin si Yawe na nagbigay ng pahinga sa kanyang bayang Israel tulad ng kanyang ipinangako sapagkat hindi nagkabula isa mang salita sa lahat ng magagandang pangakong binitiwang niya sa pamamagitan ni Moises na kanyang lingkod. ⁵⁷Sumaamin nawa si Yaweng Diyos namin kung paanong sumaming-mga-ninuno siya. Huwag niya nawa kaming iwan o pabayaan. ⁵⁸Ibaling nawa niya ang aming mga puso sa kanya upang makalakad kami sa lahat niyang mga daan at matupad ang lahat niyang mga utos, tuntunin at batas na iniutos niya sa aming mga ninuno. ⁵⁹Ang mga salita ko nawang ito sa aking pagdalangin kay Yawe ay manatili araw-gabi kay Yaweng aming Diyos. Itaguyod nawa niya ang kapaanan ng kanyang lingkod at ng kanyang bayang Israel ayon sa pang-araw-araw na pangangailangan ⁶⁰upang malaman ng lahat ng bansa sa daigdig na si Yawe ang Diyos at wala nang iba pa. ⁶¹Kayat maging buong-buo kay Yaweng ating Diyos ang inyong mga puso, lumakad sa kanyang mga tuntunin, at tuparin ang kanyang utos gaya sa araw na ito.”

⁶²Nag-alay ng mga handog sa harap ni Yawe ang hari at ang buong Israel na kasama niya. ⁶³Naghandog si Solomon kay Yawe ng dalawampu't dalawang libong baka at sandaa't dalawampung libong tupa bilang hain sa mabuting pagsasamahan. Kayat pinasinayaan ng hari at lahat ng Israelita ang Bahay ni Yawe.

⁶⁴Nang araw ding iyon, pinabanal ng hari ang loob ng patyong nasa harap ng Bahay ni Yawe

dahil doon niya inialay ang mga sinunog na handog, ang mga handog na butil at ang taba ng hain sa mabuting pagsasamahan. Sapagkat ang altar na tanso sa harap ni Yawe ay napakaliit para paglagyan ng sinunog na handog, ng handog na butil at ng taba sa hain sa mabuting pagsasamahan.

⁶⁵Ipinagdiwang ni Solomon ang piyesta sa panahong ito kasama ng buong Israel. Napakalaki ng pagtitipon mula sa bungad ng Hamat hanggang sa batis ng Ehipto. Pitong araw silang nagpiyesta kay Yaweng ating Diyos, nagkainan sila't nag-inuman.

⁶⁶Sa ikawalong araw, pinauwi ni Solomon ang bayan. Binasbasan nila ang hari at umuwi silang nagdiriwang at masaya ang puso dahil sa lahat ng kabutihang ginawa ni Yawe kay David na kanyang lingkod at sa kanyang bayang Israel.

Mga gawa ni Solomon

9 ¹Pagkatapos maipatayo ni Solomon ang Bahay ni Yawe at ang palasyo ng hari at lahat ng gusto niyang ipagawa, ²napakita sa kanya si Yawe sa ikalawang pagkakataon tulad nang magpakita siya sa kanya sa Gibeon. ³Sinabi sa kanya ni Yawe: “Narinig ko ang iyong panalangin at pagluhog sa harap ko. Pinabanal ko ang Bahay na ito na itinayo mo, upang ilagay dito ang aking Pangalan magpakailanman. Lalagi rito ang aking mga mata at puso sa lahat ng araw. ⁴At kung paglilingkuran mo ako nang buong katapatan ng puso at pagkamatuwid tulad ni David na iyong ama, at gagawin ang lahat kong iniutos sa iyo at tutuparin ang aking mga tuntunin at mga batas, ⁵itatatag ko magpakailanman ang iyong trono sa Israel gaya ng ipinangako ko kay David na iyong ama nang sabihin kong: Hindi ka mawawalan ng inapo sa trono ng Israel.

⁶Ngunit kung kayo at ang inyong mga anak ay lalayo sa akin at hindi ninyo tutuparin ang aking mga utos at mga tuntuning inihaharap ko sa inyo ngayon, at aalis para maglingkod sa ibang mga diyos at sasamba sa kanila, ⁷papawiin ko ang Israel sa balat ng lupaing bigay ko sa kanila at itatakwil ko ang Bahay na pinabanal ko para sa aking Pangalan. Magiging kasabihan at paksa ng lokohan ang Israel sa lahat ng bansa. Magiging bunton ng bato ang Bahay na ito. ⁸Manghihilakbot at magtataka ang lahat ng mapapadaan dito at sasabihing: Ba't ganito ang ginawa ni Yawe sa lupaing ito at sa Bahay na ito? ⁹At sasagot sila: Sapagkat tinalikuran nila si Yaweng kanilang Diyos na naglabas sa kanilang mga ninuno mula sa lupain ng Ehipto, at

niyakap nila ang ibang mga diyos, sinamba ang mga iyon at pinaglingkuran. Kaya ibinagsak sa kanila ni Yawe ang lahat ng kasamaang ito.”

¹⁰ Sa loob ng dalawampung taong pagtatayo ni Solomon sa dalawang bahay – ang Bahay ni Yawe at ang palasyo ng hari – ¹¹ si Hiram na hari ng Tiro ang nagpadala kay Solomon ng lahat nitong kailangang kahoy na sedro at sipres, at ginto. Pagkatapos, binigyan naman ni Solomon si Hiram ng dalawampung lunsod sa lupain ng Galilea. ¹² Ngunit pagkaalis ni Hiram sa Tiro para dalawin ang mga lunsod na bigay sa kanya ni Solomon, hindi siya nasiyahan, ¹³ at sinabi: “Anong klase naman ng mga lunsod ang ibinigay mo sa akin, kapatid?” Kaya tinawag iyong Lupain ng Kabul hanggang sa araw na ito. ¹⁴ At nagpadala si Hiram sa hari ng sandaa’t dalawampung bareta ng ginto.

¹⁵ Narito ang ulat tungkol sa sapilitang paggawa na iniutos ni Haring Solomon para ipatayo ang Bahay ni Yawe at ang sarili niyang palasyo, ang Milo, at ang pader ng Jerusalem, ang mga lunsod ng Hasor, Megiddo at Gezer.

¹⁶ Sinalakay at binihag ni Paraong hari ng Ehipto ang Gezer, sinunog iyon at pinatay ang mga Kananeong naroon. Ibinigay naman niyang dote ang lunsod sa kanyang anak na asawa ni Solomon. ¹⁷ Kayat muling itinayo ni Solomon ang Gezer, ang ibabang Bet-Horon, ¹⁸ ang Balat at Tamar sa disyerto sa lupain ng Juda, ¹⁹ ang lahat ng imbakang-lunsod ni Solomon, ang mga lunsod para sa mga karwahe at mga mangangabayo, at ang lahat ng gustong itayo ni Solomon sa Jerusalem, sa Lebanon at sa buong lupaing sakop niya.

²⁰ Sa lahat ng nalabi sa mga Amorreo, Heteo, Perezeo, Heveo at Hebuseo na hindi mga Israelita – ²¹ ang kanilang mga inapong naiwan

nila sa lupain, na hindi lubusang nalipol ng mga Israelita – sa kanila ipinatay ni Solomon ang sapilitang paggawa hanggang sa araw na ito.

²² Ngunit walang ginawang alipin si Solomon sa mga Israelita sapagkat sila ang kanyang mga mandirigma, mga opisyal at mga pinuno, mga kapitan, mga pinuno ng kanyang karwahe at mga mangangabayo.

²³ Limandaa’t limampu ang mga kapatasa nangangasiwa sa pagpapagawa ni Solomon, sila ang namamahala sa mga trabahador.

²⁴ Pagkaahon ng anak ni Paraon mula sa lunsod ni David patungo sa sariling palasyong ipinatayo ni Solomon, saka naman ipinatayo ni Solomon ang Milo.

²⁵ Nang mayari ang Bahay, tatlong beses isang taon na nag-aalay si Solomon ng mga sinunog na handog at ng mga hain sa mabuting pagsasamahan sa altar na itinayo niya para kay Yawe, at nagsusunog dito ng insenso sa harap ni Yawe.

²⁶ Nagtayo si Haring Solomon ng mga barko sa Ezion-Geber na malapit sa Elat sa pampangin ng Dagat ng Mga Tambo sa lupain ng Edom. ²⁷ Ipinadala ni Hiram sa mga barko ang kanyang mga tauhan na mga bihasang mandragat kasama ang mga tauhan ni Solomon. ²⁸ Naglayag sila pa-Ofir at nag-uwi ng apatna-²⁸raa’t dalawampung bareta ng ginto na dinala nila kay Haring Solomon.

Dinalaw si Solomon ng reyna ng Seba

10 ¹ Nabalitaan ng reyna ng Seba ang katanyagan ni Solomon, kayat pinuntahan niya ito para subukin sa mabibigat na katanungan. ² Dumating siya sa Jerusalem, napakarami niyang kasama at may mga kamelyong may dalang mga

• **10.1** Nagsimulang magnegosyo si Solomon. Bumili siya ng mga *barko ng Tarsis* para sa matagalang paglalayag at papaghahanapin niya ang mga ito ng ginto at pabango sa mga baybayin ng Africa. Nagbebenta siya ng mga karwahe ng Ehipto sa mga Heteo sa hilaga, at ng mga kabayong Heteo naman sa mga Ehipsiyo. Umabot hanggang sa reyna ng Seba sa timog ng Arabia ang katanyagan ng kanyang yaman at karunungan.

Sa totoo’y isang napakaliit na bayan ang Israel sa gitna ng dalawang malaking imperyo ng Ehipto at Babilonia. Nagkataon namang mapayapa at parang natutulog ang mga imperyong ito sa panahon nina David at Solomon. Naging sapat na ito para maisip ng mga Israelita na sila ang pangunahing bansa sa daigdig, at makita si Solomon bilang pinakadakilang hari sa lahat ng panahon.

Dumating ang reyna ng Seba para subukin sa mabibigat na katanungan si Solomon. Hindi

aspektong komersiyal ng pagdalaw na ito ang bini-bigyan ng pangunahing lugar ng Biblia. Lilitaw lamang ang tungkol sa bagay na ito sa dakong huli ng barter o palitang sinasabi sa mga bersikulo 10 at 13.

Nagiging makasaysayang tagpo ang pakikipagkita ni Solomon sa reyna ng Seba:

– Nakikita ng pantas na si Solomon at ng kanyang bayan ang mga kayamanan at naiibang produkto ng ibang mga bansa. “Mas malaki pala ang mundo kaysa akala natin!” Kaya naman dapat silang magkaroon ng mas malawak na pananaw sa relihiyon bunga nito. Hindi lamang Diyos ng isang maliit na bansa si Yawe kundi panginoon ng napakalawak na sanlibutan.

– Mayamang babae ang reyna ng Seba pero hindi pa rin siya nasisiyahan. Walang binabanggit tungkol sa kanyang asawa. Naakit siya ng makalangit na karunungan na nakikita sa haring “Mahal ni Yawe” (2 S 12:29). Aalalahanin ni Jesus ang pagbisitang ito sa Mateo 12:42.

rekado at napakaraming ginto at mga batong-hiyas.

Nang humarap siya kay Solomon, sinabi niya ang lahat niyang iniisip ³ at sinagot naman ni Solomon ang lahat ng kanyang tanong. Walang hindi naipaliwanag sa kanya ang hari.

⁴ At nang makita ng reyna ng Seba ang lahat ng karunungan ni Solomon, ang palasyong itinayo nito, ⁵ at ang pagkain sa kanyang hapag, ang tirahan ng mga opisyal, ang pagsisilbi ng mga lingkod at ang kanilang mga suot, ang mga tagapagdulot niya ng inumin pati ang mga sinunog na handog na inialay ng hari sa Bahay ni Yawe, halos hindi siya makahinga.

⁶ At sinabi niya sa hari: “Totoo ang nabalitaan ko sa aking lupain tungkol sa iyo at sa iyong karunungan. ⁷ Ngunit hindi ko pinaniwalaan ang mga balitang ito hanggang makarating ako rito at makita mismo ng aking mga mata. At ni wala pa pala sa kalahati ang naibalita sa akin! Sapagkat higit pa sa nabalitaan ko ang iyong karunungan at kayamanan. ⁸ Masuwerte ang iyong mga asawa! Masuwerte ang iyong mga lingkod na laging nasa harap mo at nakaririnig sa iyong karunungan!”

⁹ Purihin si Yaweng iyong Diyos na nasisiyahan sa iyo at iniluklok ka sa trono ng Israel! Dahil sa pag-ibig ni Yawe sa Israel magpakailanman, ginawa ka niyang hari upang maggawad ng katarungan at pagkamatuwid.”

¹⁰ Binigyan niya ang hari ng sandaa't dalawampung bareta ng ginto, napakaraming rekado at mga batong-hiyas. Wala nang dinala pang gayong karaming rekado gaya ng ibinigay ng reyna ng Seba kay Haring Solomon. ¹¹ Bukod dito, ang mga barko ni Hiram na nagdala ng ginto mula sa Ofir ay nagdala rin ng napakara-

ming mabangong kahoy at mga batong-hiyas.

¹² Ginamit ng hari ang mga mabangong kahoy na balustre sa Bahay ni Yawe at sa palasyo ng hari, at para sa mga lira at alpa ng mga mang-aawit. Wala nang dumating o nakita pang muli na gayong mabangong kahoy hanggang sa panahong ito.

¹³ Binigyan naman ni Haring Solomon ang reyna ng Seba ng lahat ng gusto nito bukod pa sa ibinigay sa kanya ng hari bilang pagmamagandang-loob. At umalis ang reyna at umuwi sa kanyang lupain kasama ang kanyang mga tauhan.

¹⁴ Animnaraa't animnapu't anim na bareta ang gintong tinatanggap ni Solomon taun-taon, ¹⁵ bukod pa sa mga buwis ng mga negosyante, mangangalakal at ng lahat ng hari ng Arabia at mga gobernador ng lupain.

¹⁶ Nagpagawa si Solomon ng dalawandaang malalaking kalasag na yari sa pinanday na tatlo't kalahating kilo ng ginto ang bawat isa. ¹⁷ Nagpagawa rin siya ng tatlundaang maliliit na kalasag na pinanday na gintong isang kilo't kalahati ang bawat isa. Inilagay ng hari ang mga iyon sa palasyong Gubat ng Lebanon.

¹⁸ Nagpagawa rin ang hari ng malaking tronong garing na may palamuting lantay na ginto. ¹⁹ May anim na baytang ang trono; pabilog ang sandalan at may patungan ng braso sa magkabilang tabi, at may nakatindig na leon sa tabi ng bawat isa. ²⁰ May labindalawang leon sa anim na baytang, tig-isa sa magkabilang dulo bawat baytang. Wala pang katulad nito ang naipagawa sa alinmang kaharian.

²¹ Yari sa ginto ang lahat ng kopa at inuman ni Haring Solomon, at yari naman sa lantay na ginto ang lahat ng kagamitan sa palasyong Gubat ng Lebanon; walang yari sa pilak sapagkat bale-wala ito sa kapanahunan ni Solomon.

²² May mga barko ng Tarsis sa dagat ang hari, kasama ang mga barko ni Hiram. Tuwing ikatlong taon, dumadaong ang mga barko ng Tarsis na may dalang ginto, pilak, garing, unggoy at pabo-real.

• ²³ Nangunguna sa yaman at dunong si Haring Solomon sa lahat ng hari sa daigdig.

²⁴ At hangad ng buong daigdig na maka-

• 23. Nang panahong iyo'y kamangha-mangha na para sa mga Israelita ang yaman ni Solomon at ang dami ng mga karwahe at mga kabayong bumubuo ng

kanyang hukbo. Pagkalipas ng ilang dantaon, mapag-ninilayan nilang napakakaunti ng naging silbi ng kapangyarihang ito sa napakalaking naging kabayaran

harap si Solomon para marinig ang kanyang karunungang bigay ng Diyos sa kanyang isipan.²⁵ Taun-taon, bawat isa'y nagdadala sa kanya ng regalo, mga bagay na yari sa pilak at ginto, mga damit, mga armas at mga rekado, mga kabayo at mola.

²⁶Tinipon ni Solomon ang mga karwahe at kabayo – sanlibo't apatnaraang karwahe at labindalawang libong kabayo na inilagay niya sa mga lunsod ng karwahe at sa Jerusalem kasama niya.²⁷ Parang bato lamang ang pilak sa Jerusalem para sa hari, at ang sedro ay parang sikomoro lamang sa kapatagan sa dami.²⁸ Galing Cilicia pa ang mga kabayo ni Solomon – binili iyon ng mga negosyante ng hari sa Cilicia.²⁹ Mula roo'y nakakuha sila ng karwahe sa halagang animnaraang pirasong pilak, at ng kabayo sa halagang sandaa't limampu. Ang mga negosyante ni Solomon ang nagbenta ng mga ito sa lahat ng hari ng mga Heteo at ng Aram.

Mga asawa ni Solomon

11 • ¹Bukod sa anak ni Paraon, umibig din si Solomon sa maraming baeng banyaga – mga Moabita, Edomita,

ng bansa. Ang pulitika ng pagpapasikat at ng naglalakihang patrabaho ay nangangailangan ng pagpapataw ng sapolitang pagpapatrabaho sa bayan. Isa ito sa mga dahilan ng pagkahati ng kaharian pagkamatay ni Solomon. Kaya naman hindi na nila inalala nang may pagmamalaki ang karangyaan ng kanyang paghahari at mas pinahalagahan ang katarungan.

Kahit na hangad nga ng mananampalatayang sumagana ang kanyang bansa, hindi siya nagpapasilaw sa mga pangarap ng mayabang na kadakilaan. Hindi tumitigil ang Iglesya sa paglalantad at pagtuligsa sa kasalanang napapaloob sa mga gastos ng militar o mga gastos para lamang tumanyag. Alam ng bawat isa na ang kabuuang badyet pangmilitar ng mundo ay makasasapat na para sa industriyalisasyon ng lahat ng bansa.

• **11.1** Hindi na naiiskandalo ang Biblia sa pagkakaroon ni Solomon ng maraming asawa. Nang panahong iyon, patunay sa yaman ng lalaki ang maraming asawa. Pinagsasabihan siya ng Biblia dahil sa mga asawa niyang pagano. Pinarami niya ang mga asawang dayuhan at nakipagtipan din siya sa mga bayan ng mga iyon, na di nakakakilala sa Diyos, at tinularan niya sila sa kanilang materyalismo.

Pinapupuroh ng luho ang karunungan. Ipinagmama-

Sidonia at Hetea,² mula sa mga bansang sinabi ni Yawe sa mga Israelita: “Huwag kayong mag-asawa sa kanila o sila sa inyo sapagkat ibabaling nila ang inyong puso sa kanilang mga diyos.” Ngunit tinularan ni Solomon ang mga bansang ito dahil sa kanyang pag-ibig.³ Naging asawa niya ang pitundaang prinsesa, at tatlundaang asawang-alipin; at sila ang nagligaw sa kanyang puso.

⁴Sa katandaan ni Solomon, ibinaling ng kanyang mga asawa ang kanyang puso sa pagsunod sa ibang mga diyos. Hindi kasintapat ng puso ni David na kanyang ama ang kanyang puso kay Yaweng kanyang Diyos.⁵ Sumunod siya kay Astarteng diyosa ng mga Sidonio at kay Milkom na diyus-diyusan ng mga Amonita.⁶ Ginawa ni Solomon ang masama sa paningin ni Yawe, at hindi buongpusong sumunod kay Yawe gaya ni David na kanyang ama.⁷ Nagtayo pa si Solomon ng isang altar sa burol sa silangan ng Jerusalem para kay Kemos na diyus-diyusan ng Moab pati kay Milkom na diyos ng mga Amonita.⁸ Gayundin ang kanyang ginawa para sa lahat niyang

laki ni Solomon ang kanyang pagkalalaki nang di namamalayang inuutus-utusan lamang siya ng kanyang mga asawa. Kasamang dumating ng mga dayuhang babae ang kanilang mga pari at paganong kulto na magbubulid sa Israel sa pagsamba sa diyus-diyusan at materyalismo. Maging ang puso ni Solomon ay tatalikod sa Diyos.

Inakala ng bayan na kailangang mapalibutan ng luho at parangal ang haring pinagpapala ni Yawe. Ngunit paglipas ng mga panahon, aalalahanin ng mga propeta na nagpapamanhid sa puso ng isang pinuno ang kapangyarihan, kayamanan at luho (Dt 17:14). May parehong karanasan ang lahat ng bayan sa kabuuan ng kasaysayan. Gayundin naman sa Iglesya, inakala ng mga mananampalataya sa loob ng mga dantaon na angkop lamang na magmukhang maharlika ang kanilang mga obispo at papa. At pinagbabayaran naman natin hanggang ngayon ang mga bunga ng kanilang mga pagkakamali.

Hindi mo tinupad ang aking Tipan. Ang pag-organisa sa kanyang buhay at sa kanyang bansa nang hindi hinahanap ang kalooban ng Diyos ang talagang kasalanang ni Solomon. Nabuhay siyang gaya ng ibang mga hari at sariling ambisyon ang isinakatuparan. At inakala niyang sapat na ang humingi ng pagpapala kay Yawe.

asawang banyaga na nagsusunog ng insenso at nag-aalay ng mga handog sa kani-kanilang mga diyos.

⁹Nagalit si Yawe kay Solomon sa pagkat lumayo ang puso nito kay Yaweng Diyos ng Israel. Dalawang beses na napakita si Yawe sa kanya ¹⁰at inutusan siyang huwag sumunod sa ibang mga diyos. Ngunit hindi niya tinupad ang utos ni Yawe.

¹¹Kaya sinabi ni Yawe kay Solomon: “Dahil ganito ang iginawi mo at hindi mo tinupad ang aking Tipan at ang aking mga tuntunin na iniutos ko sa iyo, aagawin ko sa iyo ang kaharian at ibibigay ito sa iyong tagapaglingkod. ¹²Alang-alang lamang kay David na iyong ama kaya hindi ko ito gagawin sa iyong panahon kundi sa kamay ng iyong anak ko ito aagawin. ¹³Ngunit hindi ko aagawin sa kanya ang buong kaharian. Isang tribu ang ibibigay ko sa iyong anak alang-alang kay David na aking lingkod at sa Jerusalem na aking pinili.”

Mga kaaway ni Solomon

¹⁴At nagpalitaw si Yawe ng isang kalaban ni Solomon, si Hadad na Edomitang buhat sa isang kilalang pamilya ng Edom. ¹⁵Nang malupig ni David ang Edom at pagkaahon ni Yoab na heneral ng hukbo para ilibing ang mga patay, pinatay niya ang lahat ng lalaki ng Edom. ¹⁶Anim na buwan doon si Yoab at ang buong Israel hanggang malipol ang lahat ng lalaki sa Edom. ¹⁷Pero nakatakas si Hadad pa-Ehipto kasama ang ilang Edomitang mga tauhan ng kanyang ama. Bata pa noon si Hadad. ¹⁸Umalis sila sa Madian at nagpunta sa Paran, at isinama nila ang ilang lalaki mula sa Paran, at nagpunta

sila sa Ehipto kay Paraong hari ng Ehipto. Binigyan nito si Hadad ng bahay, pagkain at lupain. ¹⁹Lubos na naging kasiya-siya si Hadad kay Paraon kaya ibinigay nito sa kanya bilang asawa ang kanyang hipag na kapatid ni Reyna Tafanes na asawa nito. ²⁰Nagkaanak sa kanya ng isang lalaki ang kapatid ni Tafanes, at pinalaki ito ni Tafanes sa bahay ni Paraon. Sa palasyo nga ni Paraon tumira si Genubat, kapiling ng mga anak ni Paraon.

²¹Kayat nang mabalitaan ni Hadad sa Ehipto na namayapa na si David sa piling ng kanyang mga ninuno at patay na rin si Yoab na heneral ng hukbo, sinabi niya kay Paraon: “Pahintulutan ninyo akong makauwi sa aking lupain.” ²²Tinangon siya ni Paraon: “Ano pa ang kulang sa iyo sa piling ko at gusto mong umuwi sa iyong lupain?” Ngunit sumagot siya: “Wala, pero palisin sana ninyo ako.” Kayat umuwi si Hadad sa kanyang lupain. At ito ang kasamaang ginawa ni Hadad: napoot siya sa Israel at naghari sa Edom.

²³Nagpalitaw rin ang Diyos ng isa pang kalaban ni Solomon, si Razon na anak ni Eliada. Nakatakas ito sa kanyang among si Hadadezer na hari ng Soba. ²⁴Tinipon ni Razon ang ilang lalaki at pinamunuan niya ang isang pangkat ng mga tulisan. Matapos patayin ni David ang ilan sa kanila, nagpunta sila at nanirahan sa Damasco at pinagharian ito. ²⁵Naging kalaban siya ng Israel habang nabubuhay si Solomon.

Ipinagpauna ni Propeta Ahias ang pagkahati ng kaharian

• ²⁶Naghimagsik din sa hari si Yero-boam. Anak siya ni Nebat na Efrateong taga-Zereda; biyuda na ang kanyang inang si Zerva. Isa siya sa mga opisyal ni Solomon.

²⁷Ito ang dahilan ng kanyang paghihimagsik sa hari. Itinatayo ni Solomon

• 26. *Naghimagsik din sa hari si Yero-boam.* Sa mga huling taon ni Solomon, marami sa kanyang mga kalaban ang naghimagsik. Narito ngayon ang lalaking aagaw sa malaking bahagi ng lupain mula sa anak ni Solomon at ganap na hahati sa sambayanan.

Sa tula tungkol sa Tore ng Babel (Gen 11), inilalahad ang pagkakawatak-watak ng mga bayan bilang pinakabunga at parusa sa mayabang na pamumulitika. Ganito rin ang makikita sa Kaharian ng Israel.

Ibibigay ko sa iyo ang sampung tribu. Bale labin-dalawang tribu ang Israel. Sa totoo'y puwede nating sabihing dalawa. Nasa timog ang Juda at ang karatig nitong Simeon na di gaanong malaki. Nasa hilaga

naman ang Israel na namumuno sa iba pang siyam na di gaanong mahalaga. Mula pa man nang pag-isahin ni David ang mga ito, ginising na una ni Absalom at ng iba pang sumunod sa kanya ang pagnanais sa autonomiya ng hilaga. Ang diktadura ni Solomon na naging napakabigat sa mga tribu sa hilaga ang naghandanda sa paghihiwalay.

Sinasabi ni Propeta Ahias na hahatiin ni Yawe ang kaharian para parusahan si Solomon. Isang paraan ito ng pagsasalita. Ang bawat tao mismo ang naghahanda ng kanyang kaparusahan. Sa mga pagkakamali mismo at mga kasalanan ng hari tuwirang nagmumula ang pagkakahati.

ang Milo at nasarhan na ang guwang sa pader ng Lunsod ni David na kanyang ama. ²⁸Si Yeroboam ay isang lalaking malakas at magiting. Nakita ni Solomon kung paano magtrabaho ang binatang ito kayat ginawa niya itong tagapamahala sa lahat ng kailangang magtrabaho mula sa angkan ni Jose.

²⁹Nang minsang lumabas si Yeroboam mula sa Jerusalem, nasalubong niya sa daan ang propetang si Ahias na taga-Silo na may suot na bagong kapa. Silang dalawa lamang ang nasa bukid.

³⁰Hinawakan ni Ahias ang bagong kapang suot niya at pinunit sa labin-dalawang piraso. ³¹At sinabi nito kay Yeroboam: “Kunin mo ang sampung piraso sapagkat ito ang sinasabi ni Yaweng Diyos ng Israel: Tingnan mo, malapit ko nang agawin ang kaharian sa mga kamay ni Solomon at ibibigay ko sa iyo ang sampung tribu. ³²Isang tribu lamang ang maiiwan sa kanya alang-alang sa aking lingkod na si David at sa Jerusalem na lunsod na pinili ko sa lahat ng tribu ng Israel.

³³Gagawin ko ito dahil tinalikuran niya ako at sinamba si Astarteng diyosa ng mga Sidonio, si Kemos na diyos ng Moab at si Milkom na diyos ng mga Amonita. Hindi siya lumakad sa aking mga daan, hindi niya ginawa ang tama sa aking paningin ni tinupad ang aking mga tuntunin at mga atas, hindi gaya ng ginawa ni David na kanyang ama.

³⁴Subalit hindi ko kukunin sa kanyang kamay ang buong kaharian. Pababayaan ko pa

rin siyang makapaghari sa lahat ng araw ng kanyang buhay alang-alang kay David na aking lingkod na hinirang ko at siyang tumupad sa aking mga utos at tuntunin. ³⁵Aagawin ko ang kaharian sa kamay ng kanyang anak at ibibigay ko sa iyo ang sampung tribu. ³⁶Isang tribu ang ibibigay ko sa kanyang anak upang si David na aking lingkod ay laging magkaroon ng isang ilawan sa aking harap sa Jerusalem na lunsod na pinili kong paglagyan ng aking Pangalan. ³⁷Kukunin kita at papaghahariin sa lahat ng gusto mo: magiging hari ka ng Israel. ³⁸Ngayon, kung makikinig ka sa lahat ng iniutos ko, at lalakad sa aking mga daan at gagawin ang tama sa aking paningin sa pagtupad sa aking mga tuntunin at mga utos, tulad ng ginawa ni David na aking lingkod, sasaiyo ako at ipagtatayo kita ng sambahayang sintatag ng sambahayang itinayo ko para kay David. Ibibigay ko sa iyo ang Israel, ³⁹sa ganito ko hahamakin ang lahi ni David dahil dito, pero hindi sa lahat ng araw.”

⁴⁰Tinangkang patayin ni Solomon si Yeroboam, pero tumakas si Yeroboam pa-Ehipto, kay Sisak na hari ng Ehipto. At doon siya nanatili hanggang mamatay si Solomon.

⁴¹Tungkol naman sa iba pang pangyayari sa buhay ni Solomon, ang lahat niyang ginawa at ang kanyang karunungan, ay nasusulat sa Aklat ng mga Gawa ni Solomon. ⁴²Apatnapung taong naghari si Solomon sa buong Israel sa Jerusalem. ⁴³At nahimlay siya sa piling ng kanyang mga ninuno sa Lunsod ni David. Humalili sa kanya si Rehoboam na kanyang anak.

Ang pagkakahati ng kaharian

12 • ¹Nagpunta si Rehoboam sa Sikerem sapagkat doon nagtipon ang buong Israel upang gawin siyang hari. ²Nang mabalitaan ito ni Yeroboam na anak ni Nebat, nagbalik siya mula sa Ehipto na pinagtaguan niya para makatakas kay Haring Solomon at kinaroroonan pa rin niya.

• **12.1** Nagkatotoo pagkamatay ni Solomon ang ipinahayag ni Propeta Ahias: nahati ang kaharian. Binibigyang-diin ng sumulat ang pananagutan at kahanngalan ni Rehoboam. *Hindi pinakinggan ng hari ang bayan.* Maging si Solomon na nabuhay nang hiwalay sa kanila sa kanyang karangyaan ay hindi rin nakinig sa kanila.

Ngunit sa paghiwalay ng mga taga-Israel, nawala sa kanila ang pakinabang ng mga pangakong binitiwang ng Diyos kay David na di naman niya binawi sa mga inapo nito kahit na nagkamali at nagkasala ang mga ito. Magkakaroon sa kaharian sa hilaga (o kaharian ng

Israel) ng panahon na lilitaw ang mga dakilang propeta: sina Elias, Osias. Pero hindi magkakaroon ng matagalang paghawak sa kapangyarihan, at maraming mangangamkam ang magiging hari, pero hindi mapananatili ang paghahari sa kanilang mga inapo. Waring tinatrato ng Diyos ang bawat isa sa kanila ayon sa kani-kaniyang kabutihan. Samantala’y wala namang pagkaputol ang pagkakahali-halili sa Juda ng mga haring inapo ni David, mabuti man o masama, sa loob ng apat na dantaon: ang kanilang kasaysayan ay pinatatakbo at sinasaklaw ng pangako ng Diyos.

Sinasabi ni San Pablo na mga larawan ng nang-

³Ipinatawag siya ng mga taga-Israel at dumating siyang kasama ang pagtitipon ng Israel. Humarap sila kay Rehoboam at hiningi: ⁴“Mabigat ang pamatok na ipinapasan sa amin ng iyong ama. Kaya ngayo’y pagaanin mo ang mahirap na trabahong ipinataw sa amin ng iyong ama pati ang mabigat na pamatok na ipinapasan niya sa amin, at maglilingkod kami sa iyo.” ⁵Ngunit sinabi sa kanila ni Rehoboam: “Umalis kayo ngayon at bumalik sa ikatlong araw.” At umalis nga ang mga tao.

⁶Sinangguni ni Haring Rehoboam ang mga matatandang naglilingkod sa kanyang amang si Solomon nang nabubuhay pa ito, ⁷at tinanong niya: “Ano ang mai-papayo ninyo sa akin para isagot ko sa bayang ito?” At sumagot sila: “Kung magiging lingkod ka ng bayang ito ngayon at paglilingkuran sila at kakausapin sila sa mabubuting salita, paglilingkuran ka naman nila habampanahon.” ⁸Ngunit binale-wala ni Rehoboam ang payong ibinigay sa kanya ng mga matatanda at tinanong ang mga binatang kanyang mga kababata na naglilingkod sa kanya. ⁹Sinabi niya sa mga ito: “Ano sa palagay ninyo ang dapat nating isagot sa bayang ito na nagsabi sa aking pagaanin ko ang pamatok na ipapasan sa kanila ng aking ama?” ¹⁰Sumagot ang mga binatang mga kababata niya: “Dahil sinabi sa iyo ng bayang ito na pinabigat ng iyong ama ang

kanilang pamatok kaya pagaanin mo naman ito, ganito ang sabihin mo sa kanila: Mas malapad ang aking kalingkingan kaysa baywang ng aking ama. ¹¹Mabigat nga ang pamatok na ipinapasan sa inyo ng aking ama ngunit lalo ko pang pabibigatin. Hinagupit kayo ng aking ama ng latigo, ngunit kakabitan ko pa iyon ng matutulis na bakal.”

¹²Sa ikatlong araw, nagbalik kay Rehoboam si Yeroboam at ang buong bayan ayon sa sinabi ng haring “Bumalik kayo sa ikatlong araw.” ¹³Pero marahas na sinagot ng hari ang bayan, binale-wala niya ang payo ng mga matatanda, ¹⁴at ang payo ng mga binata ang sinabi: “Pinabigat nga ng aking ama ang inyong pamatok pero lalo ko pa itong pabibigatin. Hinagupit kayo ng aking ama ng latigo ngunit kakabitan ko pa iyon ng matutulis na bakal.” ¹⁵Hindi pinakinggan ng hari ang bayan. Sadyang niloob ni Yawe ang gayong pangyayari, para matupad ang mga salita ni Yawe na sinabi ni Ahias na taga-Silo kay Yeroboam na anak ni Nebat.

¹⁶Nakita ng buong Israel na ayaw silang pakinggan ng hari kayat sinagot nila ang hari: “Ano’ng mapapala namin kay David? Katribo ba natin si Jese? Sa iyong mga tolda, O Israel! Bahala ka sa buhay mo, O David!”

Nagsiuwi nga ang mga Israelita sa kani-kanilang mga tolda. ¹⁷Ang mga

yayari kay Jesus at sa kanyang Iglesia ang mga pangyayari sa Matandang Tipan (Heb 9). Makikita rito ang larawan ng paghihiwalay na humati sa iisang Iglesyang itinatag ni Kristo.

Saikalabinlimang dantaon, parang isang imperyo ang Iglesia at mas pinagkakaabalahan nito ang mga kapakanang pantao kaysa mapakumbabang paglilingkod sa Diyos. Inakala ng kanyang mga lider noon na mapararangan nila si Kristo sa naggagandahan nilang mga templo. At para matustusan ang mga iyon, pinatawan nila ng mga buwis ang mga sumasampalataya at binale-wala ang mga hangarin ng mga ito at mga pangangailangang panrelihiyon. Naghimagsik ang mga ito sa ngalan ng isang ebanghelyong mas isinasabuhay at ito ang naging simula ng Protestantismo. Ngunit ang malaman ang lahat ng mabuti sa mga protestante at mga pentekostal ay

hindi hadlang para makita na matapos silang humiwalay sa mga kahalili ng mga apostol ay nahaharap sila sa isang serye ng mga pagkakahati-hati at sa paghahanap sa pagkakaisa ng pananampalataya na hindi naman makamit-kamit. Marami nang krisis na pinagdaanan ang Iglesia Katolika na siya ang may pananagutan. Gayunpaman, waring tinatrato siya ng Diyos ayon sa mga pangako nito at hindi sa kabutihan niya, para mailagay siyang muli sa tamang landas. Kailangan siyempreng makilala ng iglesia ang mga aspetongito ng kanyang mga istruktura at kasalukuyang asal na napakalayo sa diwa ng Ebanghelyo, habang isinasaisip niyang makaaasa siya sa pangako ni Kristo. Ang Iglesia ang sentro, ang lugar ng pakikipag-isa, kung saan ang lahat, balang araw, ay muling magkakaisa (tingnan Ez 16:52-59 at SIm 87).

Israelita lamang sa mga lunsod ng Juda ang kumilala kay Rehoboam bilang hari nila.

¹⁸Pinapunta ni Haring Rehoboam si Adoniram na tagapamahala sa sapilitang paggawa ngunit binato siya ng buong Israel hanggang mamatay. Kayat agad na sumakay si Haring Rehoboam sa kanyang karwahe para tumakas pa-Jerusalem.

¹⁹Kayat naghimagsik ang Israel sa angkan ni David hanggang sa panahong ito.

²⁰Nang malaman ng buong Israel na nagbalik na si Yeroboam, ipinatawag nila siya sa pagtitipon at ginawa siyang hari ng buong Israel. Wala nang iba pang natira sa angkan ni David maliban sa tribu ng Juda. ²¹Pagdating ni Rehoboam sa Jerusalem, tinipon niya ang buong sambahayan ng Juda at ang tribu ng Benjamin, sandaa't walumpung libong bihasang mandirigma, para makipaglaban sa sambahayan ng Israel upang mabawi ang kaharian ni Rehoboam na anak ni Solomon.

²²Ngunit dumating ang salita ng Diyos kay Semayang tao ng Diyos:

²³“Sabihin mo kay Rehoboam na anak ni Solomon, ang hari ng Juda, at sa buong sambahayan ng Juda at Benjamin at sa buong bayan ²⁴na ganito ang sinasabi ni Yawe: Hindi kayo aahon para makipaglaban sa inyong mga kapatid na Israelita. Magsiuwi na ang lahat dahil ako ang may gawa nito.” Pagkarinig nila sa salita ni Yawe, nagsiuwi nga sila ayon sa sinabi ni Yawe. ²⁵Pinaderan ni Yeroboam ang Sikem sa kabundukan ng Efraim at doon siya nanirahan. At nagpunta siya sa Penuel at pinaderan din ito.

• 26. Pinagbubuklod ang labindalawang tribu ng iisang relihiyon. Ngunit nakikita ni Yeroboam na magiging mahina ang kanyang kapangyarihan habang patuloy sa pag-akyat sa Jerusalem ang mga Israelita para doon mag-alay ng kanilang mga handog. Pinagtitibay niya ang paghihiwalay na pulitikal sa pamamagitan ng isang *sisma* o paghihiwalay na panrelihiyon.

Nagtayo siya ng maraming santuwaryo sa kanyang kaharian. Lumikha siya ng mga paring itinatalaga ng hari (sa kabila ng itinatadhana ng Batas na dapat silang magmula sa tribu ng Levi at maging mga inapo ni Aaron). Gumawa siya ng mga guyang metal para ilarawan si Yawe gayong ipinagbabawal na isalarawan ang Diyos na di-nakikita, at ibinaba niya ito at ipinantay sa mga hayop.

Sa pagsasalaysay sa mga ginawa ng mga hari ng

Ang pagkakahati sa relihiyon

• ²⁶Napag-isip ni Yeroboam: “Maaaring mabalik ang kaharian sa angkan ni David.

²⁷Kung aahon ang bayang ito pa-Jerusalem para maghain ng mga handog sa Bahay ni Yawe, magbabalik-loob sila sa kanilang panginoong si Rehoboam na hari ng Juda. At papatayin nila ako at magbabalik kay Rehoboam na hari ng Juda.

²⁸Naghanap ng payo ang hari at gumawa siya ng dalawang guyang ginto. At sinabi niya sa sambahayan: “Tama na ang pag-ahon ninyo sa Jerusalem. Narito ang iyong mga diyos, O Israel, na naglabas sa iyo mula sa lupain ng Ehipto.” ²⁹Inilagay niya ang isa sa Betel, at sa Dan ang isa pa. ³⁰Humantong sa kasalanan ang bagay na ito. Inihatid ng sambayanan ang isang guya hanggang Dan.

³¹Nagtayo rin si Yeroboam ng mga altar sa mga burol, at humirang ng mga pari sa mga ordinaryong tao na hindi naman mga Levita. ³²Itinakda rin ni Yeroboam ang isang piyesta sa ikalabinlimang araw ng ikawalong buwan gaya ng pagpipiyesta sa Juda. At nag-alay siya ng mga handog sa altar. Ginawa niya ito sa Betel kung saan siya naghandog sa mga guyang ginawa niya. At humirang din siya ng mga pari para sa mga altar sa burol na kanyang itinayo. ³³Sa ikalabinlimang araw ng ikawalong buwan na sarili niyang pakana, itinakda niya ang isang piyesta para sa mga Israelita at umahon sa altar para magsunog ng insenso.

Israel o ng hilaga, laging inuulit ng Biblia: “Nagpatuloy sila sa pagkakasala ni Yeroboam.” Kayat binibigyang-diin nito ang kahalagahan ng pananatiling kaisa sa sentrong itinatag ng Diyos sa Jerusalem. Hindi sapat na isiping “Pareho namang Diyos ang pinaglilingkuran namin” o kaya’y “Ayon sa aming paraan kami naglilingkod.”

Si Yeroboam ang halimbawa ng iba pang mga gobyernong nagsikap magtayo ng mga pambansang iglesya nitong dakong huli: sa England sa panahon ng Repormasyon, sa France pagkatapos ng Rebolusyon, sa China at sa mga bansang sosyalista pagkatapos ng rebolusyong komunista. Maraming Katoliko ang pinag-usig at namatay dahil sa pananatiling tapat sa iisang Iglesya na kailangang maging *Katoliko* o panlahat.

Istorya ng propeta ng Betel

13 • ¹Isang tao ng Diyos na galing-Juda ang dumating sa Betel dahil sa utos ni Yawe habang nakatayo si Yero-boam sa tabi ng altar para magsunog ng insenso. ²Sumigaw ang lalaki sa ngalan ni Yawe laban sa altar: “O altar, altar, ganito ang sinasabi ni Yawe: Isang lalaki ang isisilang sa angkan ni David, Yosias ang kanyang pangalan. Sa iyo niya papatayin ang mga pari ng mga altar sa burol na nagsusunog ng insenso sa iyo, at sa iyo rin nila susunugin ang mga buto ng tao.”

³At nang araw ding iyon, isang tanda ang ibinigay ng lalaki. Sinabi niya: “Ito ang tanda na si Yawe nga ang nagsalita. Tingnan ninyo: biyak ang altar at bumuhos ang abong narito!”

⁴Nang marinig ng hari ang salita ng Diyos at ang sinabi nito laban sa altar sa Betel, iniunat niya ang kanyang kamay mula sa altar at sinabi: “Dakpin siya!” Ngunit natuyo ang kamay na iniunat niya laban sa lalaki at hindi niya maiurong. ⁵At nabiyak ang altar at bumuhos ang abo mula rito, ayon sa palatandaang ibinigay ng tao ng Diyos dahil sa salita ni Yawe.

⁶Sinabi ng hari sa tao ng Diyos: “Lumuhod ka kay Yaweng iyong Diyos at ipanalangin ako upang manauli ang aking kamay.” Nanikluhod nga kay Yawe ang tao ng Diyos, at nanauli sa dati ang kamay ng hari. ⁷At sinabi ng hari sa tao ng Diyos: “Sumama ka sa akin pauwi at kumain ka muna, para maregaluhan kita.” ⁸Ngunit sinabi ng tao ng Diyos sa hari: “Hindi ako sasama sa iyo, ibigay mo man sa akin ang kalahati ng iyong bahay. Hindi rin ako kakain o iinom sa lugar na ito ⁹sapagkat ganito ang iniutos sa akin ni Yawe, ang kanyang salita sa akin: Huwag kang kakain ng tinapay o iinom ng tubig, o uuwing pabalik sa iyong dinaanan.” ¹⁰Kaya sa iba

siya dumaan pauwi, at hindi sa kanyang dinaanan pa-Betel.

¹¹May matandang propeta naman sa Betel. Nagsidating ang kanyang mga anak at ikinuwento sa kanya ang lahat ng ginawa nang araw na iyon sa Betel ng tao ng Diyos. Sinabi nila sa kanilang ama ang mga salitang sinabi nito sa hari. ¹²At tinanong sila ng kanilang ama: “Saan siya nagdaan?” at itinuro nila ang dinaanan ng tao ng Diyos na galing-Juda. ¹³At sinabi niya sa kanyang mga anak: “Ihanda ninyo ang aking asno.” Inihanda nga nila ang asno at sumakay siya rito.

¹⁴Sinundan niya ang tao ng Diyos, at natagpuan itong nakaupo sa lilim ng isang puno. Tinanong niya ang lalaki: “Ikaw ba ang tao ng Diyos na galing-Juda?” Sumagot ito: “Ako nga.” ¹⁵At sinabi niya: “Sumama ka sa akin pauwi at kumain kahit kaunti.” ¹⁶Sumagot ang lalaki: “Hindi ako makababalik kasama ninyo para tumuloy sa inyong tahanan. At hindi rin ako makakain ng tinapay o makaiinom ng tubig kasalo ninyo sa lugar na ito. ¹⁷Sapagkat ganito ang iniutos ni Yawe: Huwag kang kakain ng tinapay o iinom ng tubig doon, o uuwing pabalik sa iyong dinaanan.” ¹⁸Ngunit sinabi sa kanya ng matanda: “Propeta rin akong tulad mo, at sinabi sa akin ng isang anghel sa utos ni Yawe: Isama mo siyang pabalik at dalhin sa iyong bahay upang doon makakain ng tinapay at makaiinom ng tubig.” Ngunit nagsisinungaling ang matandang propeta. ¹⁹At bumalik naman siyang kasama ng matanda, at kumain at uminom sa bahay nito.

²⁰Habang nakadulog sila sa hapag, dumating ang salita ni Yawe sa propetang nagsama sa kanya. ²¹At malakas niyang sinabi sa tao ng Diyos na galing-Juda: “Ganito ang sinasabi ni Yawe: Sinuway

• **13.1** *Mas mahalaga ang pagsunod kaysa mga sakripisyo* (1 S 15:22). Ganito ang salita ni Yawe sa pagtatakwil niya kay Saul sa kahawig na pangyayari. Binibigyang-diin ng tekstong ito ang iba't ibang

aspekto ng pagsunod na lubos na ikinalulugod ng Diyos.

Naging matatag dapat ang propeta, yamang alam niyang hindi binabago ng Diyos ang kanyang mga utos.

mo ang salita ni Yawe at hindi tinupad ang ipinag-utos sa iyo ni Yaweng iyong Diyos. ²²Nagbalik ka at kumain ng tinapay at uminom ng tubig sa lugar na sinabi ko sa iyong huwag kakain o iinom. Kaya hindi malilibing ang iyong bangkay sa libingan ng iyong mga ninuno.”

²³Pagkatapos niyang kumain at uminom, inihanda ng propetang nagsama sa kanya ang kanyang asno at umalis na siya. ²⁴Ngunit may nasalubong siyang leon sa daan at pinatay siya. Sa daan bumagsak ang kanyang bangkay, sa tabi ng asno at leon. ²⁵Nakita ng mga taong nagdaraan ang bangkay na nakabulagta sa daan sa tabi ng leon. Ibinalita nila iyon sa lunsod na tinitirhan ng matandang propeta.

²⁶Nang mabalitaan ito ng propetang nagsama sa kanya, sinabi nito: “Ito ang tao ng Diyos na sumuway sa salita ni Yawe. Ipinaubaya siya ni Yawe sa leon na lumapa at pumatay sa kanya, ayon sa salitang sinabi sa kanya ni Yawe.” ²⁷At sinabi niya sa kanyang mga anak: “Ihanda ninyo ang asno para sa akin.” At inihanda nga nila ito.

²⁸Umalis siya at natagpuan niya ang bangkay na nakahandusay sa daan, at katabi ang asno at leon. Hindi kinain o nilapa ng leon ang asno. ²⁹Kinuha ng propeta ang bangkay ng tao ng Diyos at isinakay sa asno at ibinalik sa lunsod upang ipagluksa at ilibing. ³⁰Inilibing niya iyon sa sarili niyang libingan, at nagluksa sila: “O kapatid ko!”

³¹Pagkatapos ng libing, sinabi ng matanda sa kanyang mga anak: “Pagkamatay ko, ilibing ninyo ‘ko sa pinaglibingan sa tao ng Diyos, ang aking mga buto sa tabi ng kanyang mga buto. ³²Sapagkat magkakatotoo ang lahat ng kanyang sinabi sa utos ni Yawe laban sa altar sa Betel at sa lahat ng altar sa burol sa mga lunsod ng Samaria.”

³³Pagkatapos nito, hindi pa rin lumayo si Yeroboam sa kanyang masamang gawi. Sa halip, muli siyang humirang ng mga pari para sa mga altar sa burol mula sa mga ordinaryong tao. Ginawa niyang pari sa mga altar sa burol ang sinumang may gustong magpari. ³⁴Ito ang kasalanan ng angkan ni Yeroboam, kaya nilipol sila’t pinawi sa balat ng lupa.

Propesiya ni Ahias laban kay Yeroboam

14 • ¹Nang panahong iyon, nagkasakit si Abias na anak ni Yeroboam. ²Sinabi ni Yeroboam sa kanyang asawa: “Hala, magbalatkayo ka para hindi ka makilalang asawa ni Yeroboam. Magpunta ka sa Silo, naroon ang propetang si Ahias na nagsabi sa aking magiging hari ako ng bayang ito. ³Magdala ka ng sampung tinapay, ilang kalamay at isang garapong pulot-pukyutan. Puntahan mo siya at sasabihin niya sa iyo ang mangyayari sa bata.”

⁴Gayon nga ang ginawa ng asawa ni Yeroboam. Tumindig siya at nagpunta sa Silo. Tumuloy siya sa bahay ni Ahias. Hindi na makakita si Ahias sapagkat wala nang galaw ang kanyang mga mata dahil sa katandaan. ⁵Ngunit sinabi na ni Yawe kay Ahias: “Parating ang asawa ni Yeroboam para tanungin ka tungkol sa kanyang anak na may sakit. Ganito ang sasabihin mo sa kanya... Darating siyang nakabalatkayo.” ⁶Kayat nang marinig ni Ahias ang kanyang mga yabag pagsapit niya sa may pinto, sinabi niya: “Tuloy ka, asawa ni Yeroboam. Ba’t ka nakabalatkayo? Ipinahahatid sa akin para sa iyo ang isang masamang balita.

⁷Bumalik ka at sabihin kay Yeroboam na ganito ang sinasabi ni Yaweng Diyos ng Israel: ⁸Itinampok kita sa gitna ng samayanan at hinirang na pinuno ng aking

• **14.1** Ibinabalita ng mga salita ni Ahias ang unang kudeta sa kasaysayan ng Israel. Magkakaroon pa ng mas marami at sa bawat pagkakatao’y lilipulin ang mga kamag-anak at mga anak na lalaki ng naibag-

sak mula sa kapangyarihan. Pagkatapos ng kabantang ito, patuloy ang kasaysayan ng dalawang kaharian sa loob ng unang limampung taon nila.

bayang Israel. Inagaw ko ang kaharian sa angkan ni David at ibinigay sa iyo. Pero hindi ka naging tulad ng aking lingkod na si David na tumupad sa aking mga utos at sumunod sa akin nang buo niyang puso sa paggawa lamang ng tama sa aking paningin. ⁹Ngunit masama ang ginawa mo, mas masahol pa sa lahat ng nauna sa iyo. Sumige ka sa paggawa ng ibang mga diyos at mga imaheng metal. Ginalit mo ako at tinalikuran.

¹⁰Kaya parurusahan ko ngayon ang angkan ni Yeroboam. Lilipulin ko ang lahat ng lalaki sa lipi ni Yeroboam sa Israel, alipin man o malaya. At papalisin ko ang matitira sa angkan ni Yeroboam, tulad sa pagwawalis sa dumi hanggang mawala ang lahat. ¹¹Lalamunin ng mga aso ang kay Yeroboam na mamamatay sa lunsod, at kakanin naman ng mga ibon sa langit ang mamamatay sa bukid. Ito ang sabi ni Yawe.

¹²Sige, umuwi ka na. Pagtapak na pagtapak mo sa siyudad, mamamatay ang bata. ¹³Ipagluluksa siya ng buong Israel at ililibing siya. Siya lamang sa lipi ni Yeroboam ang malilibing sapagkat sa buong angkan ni Yeroboam sa kanya lamang nakakita ng mabuti si Yaweng Diyos ng Israel. ¹⁴Si Yawe mismo ang magpapalitaw ng isang hari sa Israel na pupuksa sa angkan ni Yeroboam.

¹⁵Hahampasin ni Yawe ang Israel, gaya ng tambong hinahampas ng alon. Bubunutin niya ang Israel mula sa matabang lupang ito na ibinigay niya sa kanilang mga ninuno. At ikakalat sila sa kabilang ibayo ng llog Eufrates sapagkat ginalit nila si Yawe sa kanilang mga sagradong poste. ¹⁶Pangangalatin ni Yawe ang Israel dahil sa mga kasalanang ginawa ni Yeroboam at sa pagbubulid niya sa Israel sa pagkakasala.”

¹⁷Umalis ang asawa ni Yeroboam. At pagdating niya sa Tirsá, pagtuntong niya sa may pintuan ng bahay, namatay ang bata. ¹⁸Inilibing ang bata at nagluksa ang buong Israel gaya ng sinabi ni Yawe sa pamamagitan ng kanyang lingkod na si Ahias na propeta.

Rehoboam, hari ng Juda

¹⁹Ang iba pa tungkol kay Yeroboam, ang kanyang pakikipagdigma at ang kanyang paghahari, ay nasa Mga Pangyayari sa mga Hari ng Israel. ²⁰Dalawampu't dalawang taong naghari si Yeroboam, at nahimlay siyang kasama ng kanyang mga ninuno. Nagharing kahalili niya si Nadab na kanyang anak.

²¹Naghari naman sa Juda si Rehoboam na anak ni Solomon. Apatnapu't isang taon siya nang maging hari. Labimpitong taon siyang naghari sa Jerusalem na lunsod na pinili ni Yawe mula sa lahat ng tribu ng Israel para doon ilagay ang kanyang Pangalan. Si Naamang Amonita ang kanyang ina. ²²Gumawa rin ng masama sa paningin ni Yawe ang Juda. Lalo nilang ginalit si Yawe sa mga kasalanang ginawa nila na mas masahol pa sa lahat ng ginawa ng kanilang mga ninuno. ²³Nagtayo rin sila ng mga altar sa burol, mga sagradong bato at mga poste sa bawat taas ng burol at sa lilim ng bawat malabay na puno. ²⁴Nagkaroon pa sila ng mga lalaking nagbibili ng kanilang sarili sa lupain. Ginaya nila ang lahat ng kasuklam-suklam na gawi ng mga lahing pinalayas ni Yawe sa harap ng mga Israelita.

²⁵Sa ikalimang taon ni Haring Rehoboam, sinalakay ni Sisak na hari ng Ehipto ang Jerusalem ²⁶at tinangay ang mga kayamanan ng Bahay ni Yawe at ng palasyo ng hari. Tinangay niya ang lahat pati ang lahat ng gintong kalasag na ginawa ni Solomon. ²⁷Kayat pinalitan ni Rehoboam ang mga ito ng mga tansong kalasag at ipinagkatiwala sa mga pinuno ng tanod na nagbabantay sa pintuan ng palasyo ng hari. ²⁸Tuwing papasok ang hari sa Bahay ni Yawe, dinadala iyon ng mga tanod at ibinabalik naman sa silid ng mga tanod pagkatapos.

²⁹At iba pang tungkol sa paghahari ni Rehoboam at lahat niyang ginawa ay nasa Mga Pangyayari sa mga Hari ng Juda. ³⁰Nagpatuloy ang digmaan ni Rehoboam at Yeroboam. ³¹Nahimlay si Rehoboam kasama ng kanyang mga ninuno at inilibing kasama nila sa Lunsod ni David. Si Naamang Amonita ang kanyang ina. Si Abiam na kanyang anak ang nagharing kahalili niya.

Abiam, hari ng Juda

15 ¹Sa ikalabingwalong taon ni Haring Yeroboam na anak ni Nebat, naghari naman si Abiam sa Juda. ²Tatlong taon siyang naghari sa Jerusalem. Maaka ang pangalan ng kanyang ina na anak ni Absalom. ³Tinularan niya ang lahat ng kasalanang ginawa ng kanyang ama, at hindi buong-buo ang kanyang

puso kay Yaweng kanyang Diyos, hindi gaya ng puso ni David na kanyang ninuno. ⁴Ngunit ipinangako ni Yaweng kanyang Diyos kay David na pananatilihin nitong may sindi ang kanyang ilawan sa Jerusalem, at papaghahariin ang kanyang mga anak pagkatapos niya at patatagang ang Jerusalem. ⁵Dahil ginawa ni David ang tama sa paningin ni Yawe at hindi lumihis mula sa lahat ng iniutos sa kanya ni Yawe sa buong buhay niya, maliban sa bagay tungkol kay Urias na Heteo.

⁷Ang iba pang tungkol sa paghahari ni Abiam at lahat niyang ginawa ay nasa Mga Pangyayari sa mga Hari ng Juda. Nagdigmaan sina Abiam at Yeroboam. ⁸Nahimlay si Abiam kasama ng kanyang mga ninuno, inilibing siya sa Lunsod ni David, at si Asa na kanyang anak ang nagharing kahalili niya.

Asa, hari ng Juda

⁹Sa ikadalawampung taon ni Yeroboam na hari ng Israel, naghari naman si Asa sa Juda. ¹⁰Apatnapu't isang taon siyang naghari sa Jerusalem. Lola niya si Maakang anak ni Absalom. ¹¹Ginawa ni Asa ang tama sa paningin ni Yawe, tulad ni David na kanyang ninuno. ¹²Pinalayas niya sa lupain ang mga lalaking nagbibili ng kanilang sarili at inalis ang lahat ng diyus-diyusang ginawa ng kanyang mga ninuno. ¹³Inalis din niya bilang inang-reyna ang kanyang lolang si Maaka dahil gumawa ito ng kasuklam-suklam na ukit kay Asera. Winasak ni Asa ang posteng ito at sinunog sa may Batis ng Kidron. ¹⁴Hindi man niya inalis ang mga altar sa burol, pero buong-buo naman ang puso ni Asa kay Yawe sa buong buhay niya. ¹⁵Dinala niya sa Bahay ni Yawe ang mga handog na itinalaga ng kanyang ama, pati ang sariling mga handog: pilak at ginto at mga kagamitan.

¹⁶Nagdigmaan si Asa at si Baasa na hari ng Israel sa lahat ng araw ng kanilang buhay. ¹⁷Sinalakay ni Baasang hari ng Israel ang Juda at nagtayo ng kuta sa Rama para hadlangan ang pagpaparoo't parito kay Asang hari ng Juda. ¹⁸Kinuha naman ni Asa ang lahat ng pilak at gintong natitira pa sa mga kabang-yaman ng Bahay ni Yawe at ng palasyo ng hari, at ipinagkatiwala ang mga iyon sa kanyang mga lingkod na isinugo niya sa Damasco sa hari ng Aram na si Benhadad na anak ni Tabrimmon na anak naman ni Hezion. ¹⁹At ipinasabi niya: "Gumawa tayo ng kasunduan tulad ng ginawa ng aking ama at ng iyong ama. Narito, may padala ako sa iyong pilak at ginto bilang regalo, kaya sirain mo na ang iyong kasunduan kay Baasang hari ng Israel para lumayo siya sa akin."

²⁰Pinakinggan ni Benhadad si Haring Asa at isinugo ang mga pinuno ng kanyang hukbo laban sa mga lunsod ng Israel at sinakop ang Ijon, Dan, Abel-Betmaaka, ang buong lupain ng Kinerot at ang buong lupain ng Neftali. ²¹Nang mabalitaan ito ni Baasa, ipinatigil niya ang pagtatayo ng kuta sa Rama at umuwi sa Tirsas. ²²Kayat nagpalabas ng utos si Haring Asa sa buong Juda at walang itinanging sinuman. Ipinahakot nila mula sa Rama ang mga bato at kahoy na ginagamit ni Baasa sa pagtatayo ng kuta. Sa pamamagitan ng mga ito, itinayo ni Haring Asa ang kuta sa Geba ng Benjamin at Mizpa.

²³Ang iba pa tungkol sa paghahari ni Asa, ang kanyang kagitingan, ang lahat ng kanyang ginawa at ang mga lunsod na kanyang itinayo ay nasa Mga Pangyayari sa mga Hari ng Juda. Sa kanyang katandaan, nagkaroon siya ng karam-daman sa paa. ²⁴Nahimlay si Asa kasama ng kanyang mga ninuno at inilibing kasama nila sa Lunsod ni David na kanyang ninuno. Si Yosafat na kanyang anak ang nagharing kahalili niya.

Nadab at Baasa, mga hari ng Israel

²⁵Naghari naman sa Israel si Nadab na anak ni Yeroboam sa ikalawang taon ng paghahari ni Asa sa Juda. Dalawang taon siyang naghari sa Juda, ²⁶at ginawa niya ang masama sa paningin ni Yawe at sinundan ang mga yapak at kasalanan ng kanyang ama, at pinapagkasala ang Israel. ²⁷Nakipagsabwatan laban sa kanya si Baasang anak ni Ahias sa angkan ni Isacar at sinaksak niya ito sa Gibeton ng mga Pilisteo habang kinukubkob ni Nadab at ng buong Israel ang Gibeton. ²⁸Pinatay siya ni Baasa sa ikatlong taon ng paghahari ni Asa sa Juda, at siya ang nagharing kahalili nito.

²⁹Nang hari na siya, pinatay niya ang buong angkan ni Yeroboam at walang itinirang buhay hanggang malipol na lahat, ayon sa salitang binitiwang ni Yawe sa pamamagitan ng kanyang lingkod na si Ahias na taga-Silo. ³⁰Nangyari ito dahil sa mga kasalanang ginawa ni Yeroboam at sa pagbubulid niya sa Israel sa pagkakasala kaya naman ginalit niya si Yaweng Diyos ng Israel.

³¹Ang iba pang tungkol sa paghahari ni Nadab at lahat ng kanyang ginawa ay nasa Mga Pangyayari sa mga Hari ng Israel. ³²Habambuhay na nagdidigmaan sina Asa at Baasang hari ng Israel.

³³Sa ikatlong taon ng paghahari ni Asa sa Juda, naghari naman sa buong Israel mula sa Tirsas si Baasang anak ni Ahias. Dalawampung't

apat na taon siyang naghari. ³⁴Gumawa siya ng masama sa paningin ni Yawe at tinahak ang daan ni Yeroboam at pinapagkasala ang Israel.

16 ¹Dumating ang salita ni Yawe kay Yehu na anak ni Hanani laban kay Baasa: ²“Itinaas kita mula sa alabok at ginawang pinuno ng aking bayang Israel ngunit sumunod ka sa yapak ni Yeroboam at pinapagkasala ang aking bayang Israel para galitin ako sa kanilang mga kasalanan. ³Kaya papalisin ko ang alaala ni Baasa at ng kanyang angkan, itutulad ko ang kanyang angkan sa angkan ni Yeroboam na anak ni Nebat. ⁴Lalamunin ng mga aso ang mula sa lipi ni Baasa na mamamatay sa lunsod, at kakanin naman ng mga ibon sa langit ang mamamatay sa bukid.”

⁵Ang iba pang tungkol sa paghahari ni Baasa at ang kanyang mga ginawa at kagitingan ay nasa Mga Pangyayari sa mga Hari ng Israel. ⁶Nahimlay si Baasa sa piling ng kanyang mga ninuno at inililing sa Tirsa. Si Ela na kanyang anak ang nagharing kahalili niya.

⁷Sa pamamagitan ng propetang si Jehu na anak ni Hanani, dumating ang salita ni Yawe laban kay Baasa at sa kanyang angkan dahil sa lahat ng kasamaang ginawa nito sa paningin ni Yawe. Ginalit niya si Yawe dahil sa gawa ng kanyang mga kamay, sa pagiging tulad ng angkan ni Yeroboam, at dahil pinatay din niya ang angkan ni Yeroboam.

Ela, hari ng Israel

⁸Sa ikadalawampu't anim na taong paghahari ni Asa sa Juda, dalawang taon namang naghari sa Israel mula sa Tirsa si Ela na anak ni Baasa. ⁹Ngunit nagpakana laban sa kanya ang kanyang lingkod na si Zimri na pinuno ng kalahati sa mga karwahe. Naglalasing noon si Ela sa bahay ni Arsa na gobernador ng Tirsa. ¹⁰Dumating si Zimri, sinaksak siya at pinatay sa ikadalawampu't pitong taon ng paghahari ni Asa sa Juda. At siya ang nagharing kahalili nito. ¹¹Nang magsimula siyang maghari, pagkaluklok niya sa trono, pinagpapatay niya ang buong angkan ni Baasa at wala siyang itinirang lalaki, kamag-anak man o kaibigan. ¹²Nilipol ni Zimri ang buong sambahayan ni Baasa gaya ng sinabi ni Yawe laban kay Baasa sa pamamagitan ng propetang si Jehu. ¹³Naganap ito dahil sa lahat ng kasalanan ni Baasa at ni Elang kanyang anak na kanilang ginawa at ipinagawa sa Israel para galitin si Yaweng Diyos ng Israel sa kanilang mga diyus-diyusang walang kuwenta.

¹⁴Ang iba pang tungkol sa paghahari ni Ela at lahat ng kanyang ginawa ay nasa Mga Pangyayari sa Mga Hari ng Israel.

Omri, hari ng Israel

¹⁵Sa ikadalawampu't pitong taon ng paghahari ni Asa sa Juda, pitong araw lamang na naghari si Zimri sa Tirsa. Sa pagkat kinukubkob noon ng hukbo ang Gibeton ng mga Pilisteo ¹⁶nang mabalitaan ng mga nasa kampo ang pakana ni Zimri at pinatay na nito ang hari. Kayat nang araw ding iyon sa kampo, inihayag nilang hari ng Israel si Omri na pinuno ng hukbo.

¹⁷Umahon si Omri at ang buong Israel mula sa Gibeton at kinubkob ang Tirsa. ¹⁸Nang makita ni Zimri na maaagaw na ang lunsod, pumasok siya sa tore ng palasyo ng hari at sinunog ang palasyo, at namatay. ¹⁹Kaya namatay siya dahil sa mga kasalanang ginawa niya sa paggawa ng masama sa paningin ni Yawe at sa pagsunod sa yapak ni Yeroboam at sa kasalanang ginawa nito at nagbulid sa Israel sa pagkakasala.

²⁰Ang iba pang tungkol kay Zimri at sa kanyang pakana ay nasa *Mga Pangyayari sa mga Hari ng Israel*.

²¹Nahati ang bayang Israel: ang kalahati ng sambayanan ay pumanig kay Tibni na anak ni Ginat upang gawin itong hari, at kay Omri naman ang kalahati. ²²Pero mas malakas ang mga kabig ni Omri kaysa mga panig kay Tibni na anak ni Ginat, kaya namatay si Tibni at naging hari si Omri.

²³Sa ikatatlumpu't isang taon ng paghahari ni Asa sa Juda, naghari naman si Omri sa Israel. Labindalawang taon siyang naghari, anim na taon siyang naghari mula sa Tirsa. ²⁴Binili niya ang burol ng Samaria mula kay Shemer sa halagang pitumpung kilong pilak. Gumawa siya ng lunsod sa burol at tinawag na Samaria mula sa pangalan ni Shemer na may-ari ng burol.

²⁵Masama ang ginawa ni Omri sa paningin ni Yawe, at mas masahol pa sa lahat ng nauna sa kanya. ²⁶Sumunod siya sa mga yapak ni Yeroboam na anak ni

Nebat at sa kasalanan nito na nagbulid sa Israel sa pagkakasala, kaya ginalit niya si Yaweng Diyos ng Israel sa kanilang mga diyus-diyusang walang kuwenta.

²⁷ Ang iba pang tungkol kay Omri, ang kanyang ginawa at kagitingan ay nasa *Mga Pangyayari sa Hari ng Israel*.²⁸ Nahimlay si Omri sa piling ng kanyang mga ninuno at inilibing sa Samaria. At si Ahab na kanyang anak ang nagharing kahalili niya.

Ahab, hari ng Israel

- ²⁹ Naghari sa Israel si Ahab na anak ni Omri sa ikatatlumpu't walong taon ng paghahari ni Asa sa Juda. Dalawampu't dalawang taong naghari sa Israel si Ahab na anak ni Omri.

- ³⁰ Ginawa ni Ahab na anak ni Omri ang masama sa paningin ni Yawe, mas masahol pa sa lahat ng nauna sa kanya. ³¹ Balewala sa kanya ang pagtulad sa mga pagkakasala ni Yeroboam na anak ni Nebat. Pinakasalan niya si Izebel na anak ni

- **16.29** *Higit pa ang ginawa ni Ahab para galitin si Yawe kaysa lahat ng naunang hari.* Mula sa tekstong ito at sa sumusunod na anim na kabanata, wala nang ibang isasalaysay kundi ang paghahari ni Ahab sa Israel. Sapagkat ito ang mismong sandali ng pagliligtas sa pananampalataya ng Israel ng pinakadakila sa mga propeta, si Elias at ng kanyang kahaliling si Eliseo.

Pinakasalan niya si Izebel na anak ng hari ng mga Sidonio. Isang matanda at masaganang bayan ang Tiro at Sidon. Nakatira sila sa mga pantalan sa hilaga ng Palestina, at tinatawag din silang Fenicia. Naging kakampi ni David ang kanilang haring si Hiram pero mula sa kanilang mga siyudad ay nakarating sa Israel ang mga impluwensiyang pagano. Mga taon ng kasaganaan at katanyagang militar ang hatid ng paghahari ni Ahab sa Israel, subalit umabot din sa sukduhan ang krisis ng pananampalataya.

Dahil sa kanyang mga tagumpay, nagawang isanib ni David sa kanyang kaharian ang maraming grupo ng mga Kananeo. Ipinagpatuloy nila ang mga kaugalian nilang pagano na nagparumi sa pananampalataya ng Israel. Kitang-kitang nabawasan ang alab ng pananampalataya. Sa matinding pagpasok ng impluwensya ng mga taga-Tiro na karelihiyon ng mga Kananeo, biglang naging maliwanag na nalupig nito ang pananampalataya kay Yawe. Nagpadala ang mga Israelita sa mga pagsamba kay Baal at kay Astarte.

Ang mga baal ay mga diyos na panginoon ng buhay at ng sex, ng ulan at ng mga panahon (*tingnan ang Introduksyon sa Mga Hukom*). Sa paniwalang ang mga ito ang may hawak sa pagiging mabunga,

Etbaal na hari ng mga Sidonio. Kayat naglingkod siya at sumamba kay Baal.

- ³² Nagtayo siya ng altar para kay Baal sa templo ni Baal na siya rin mismo ang nagpatayo sa Samaria. ³³ Nagpagawa pa siya ng mga posteng sagrado. Kaya higit pa ang ginawa ni Ahab para galitin si Yaweng Diyos ng Israel kaysa lahat ng hari ng Israel na nauna sa kanya.

- ³⁴ Sa kanyang kapanahunan, ipinata-yong muli ni Hiel ng Betel ang Jerico. Kay Abiram na kanyang panganay niya itinayo ang pundasyon nito. At kay Segub na kanyang bunso naman niya itinayo ang mga pintuan ng lunsod, ayon sa salitang binitiwang ni Yawe sa pamamagitan ni Josueng anak ni Nun.

Si Propeta Elias

17 • ¹ Nang panahong iyon, sinabi kay Ahab ni Elias na taga-Tisbe ng Galaad: “Kung paanong buhay si Yaweng Diyos ng Israel na pinaglilingkuran ko, di

gumagawa ng mga panata sa kanila ang mga tao na makikipagtalik sila sa mga babaeng bayaran na nakatalaga sa kanila. Dahil dito kaya nangahulugan ang salitang prostitusyon sa Biblia ng kahalayan at ng pagtalikod kay Yawe para ipagbili ang sarili sa ibang mga diyos. Hindi naman lahat ay masama sa napakaluwag na relihiyong ito: hindi ito nagkamali sa pagdiriwang ng buhay. Ngunit pinanatili nito ang mga tao sa antas ng katutubong mga gawi lamang.

Ginagamit ni Izebel ang kanyang kapangyarihan para sa isang madugong pag-uusig. Ang mga propeta ni Yawe ang unang ipinapatay. Sila ang samahan ng mga propeta na nabanggit na natin sa 1 S 19:18 at 2 H 2:19. Laban sa kanila ang mga komunidad ng mga propeta ni Baal.

Isinakripisyo ni Hiel si Segub na kanyang bunsonang anak. Dahil sa impluwensiya ng mga pagsambang pagano, lumalaganap ang kaugalian ng pagsasakripisyo sa mga bata.

- **17.1** Lumilitaw rito si Elias; ang pangalan niya ang mananatiling pinakadakila sa mga propeta. Sa pagbabagong-ano ni Jesus (Mc 9:2), makakatabi niya si Elias.

May sagisag ang pangalan ni Elias: *Eli-ya* na ibig sabih'y *Yaweng-aking-Diyos*. Taga-Tisbe siya, sa kabilang ibayo ng Jordan. Nanatiling tapat sa pananampalataya nito ang pobreng rehiyong iyon na napakalayo sa mga bagong impluwensiya.

Sa harap ng apostasiya na ibig sabih'y kataksilan ng buong bayan, mag-isa siyang tumitindig. Nadarama niyang responsable siya para sa simulain ng kanyang Diyos at kumikilos siya na di naghihintay na magsimula ang iba.

magkakahamog o uulan sa mga taong ito malibang iutos ko.”

²Dumating kay Elias ang salita ni Yawe: ³“Umalis ka rito at magpunta ka pasilangan. Magtago ka sa may batis ng Kerit sa silangan ng Jordan. ⁴Sa batis ka iinom; at para sa iyong pagkain, inutusan ko na ang mga uwak na pakanin ka roon.”

⁵At umalis nga siya at ginawa ang sinabi ni Yawe. Nagpunta siya at tumira sa may batis ng Kerit sa silangan ng Jordan. ⁶Dinalhan siya roon ng mga uwak ng tinapay sa umaga, at karne sa gabi; at sa batis nga siya uminom.

Si Elias at ang biyuda ng Sarepta

⁷Hindi nagtagal, natuyo ang batis sapagkat hindi umuulan sa lupain. ⁸Dumating sa kanya ang salita ni Yawe: ⁹“Tumindig ka at pumunta sa Sarepta ng Sidon, at doon ka tumira. Inutusan ko na ang isang biyuda roon para bigyan ka ng pagkain.”

¹⁰At tumindig nga si Elias at nagpa-Sarepta. Pagdating niya sa may pintuan ng bayan, nakita niya ang isang biyudang namumulot ng mga patpat. Tinawag niya iyon at sinabi: “Dalhan mo naman ako ng kaunting tubig sa sisidlan para makainom ako.”

¹¹Paalis na ang biyuda para kumuha ng tubig nang tawagin siya ni Elias at sabihing “Pakidalhan mo na rin ako ng kapisang tinapay.” ¹²Ngunit sumagot ang biyuda: “Saksi ko si Yaweng iyong Diyos na wala ako ni isang tinapay kundi isang dakot na lamang ng harina sa garapon at kaunting langis sa bote. At heto, namumulot nga ako ng ilang patpat para iuwi at makapaghanda ng makakain para sa akin at sa aking anak na lalaki para makakain kami – at pagkatapos ay mamatay.”

¹³Sinabi ni Elias sa biyuda: “Huwag kang matakot. Umuwi ka at gawin mo ang iyong sinabi, pero ipagluto mo muna ako ng maliit na tinapay mula roon, at dalhin mo sa akin. At saka ka magluto ng para sa iyo at sa iyong anak. ¹⁴Sapagkat ganito ang sinasabi ni Yaweng Diyos ng Israel: Hindi mauubos ang harina sa garapon at hindi masasaid ang langis sa bote hanggang sa araw na paulanin ni Yawe sa lupa.”

¹⁵Umalis ang biyuda at ginawa ang sinabi ni Elias. At nagkaroon ng pagkain sa araw-araw para sa kanya, kay Elias at sa kanyang anak.

¹⁶Hindi naubos ang harina sa garapon at hindi nasaid ang langis sa bote, gaya ng salitang binitiwang ni Yawe sa pamamagitan ni Elias.

Di magkakahamog o uulan. Alam ni Elias, ang taong may pananampalataya, na galing sa Diyos ang kanyang mga salita at magkakatotoo ang mga ito. Tingnan ang tungkol dito sa Jaime 5:17 kung saan inilalahad si Elias bilang modelo ng pananampalataya.

Di magkakahamog o uulan sa mga taong ito. Isang pangyayaring pangkalikasan siyempre ang tagtuyo. Bagamat hindi tuwirang gumagawa ang Diyos sa bawat pagkakataon, siya mismo ang nag-sasaayos sa mga pangyayari. Ang pananampalataya ng isang humihingi ay isang puwersa tulad ng mga batas pisikal ng sanlibutan. At kung hinihiling natin sa Diyos ang imposible, taglay ang pananalig na gusto niya mismo itong ibigay sa atin, marami siyang paraan upang mapapangyari ito.

May mga *baal* ang sambayanan bilang mga diyos ng ulan at ng kalikasan. Ipakikita sa kanila ng dumarating na tagtuyo na si Yaweng Diyos ng mga hukbo ay Diyos din ng sangkinapal.

Sinisimulan ni Elias ang kanyang misyon bilang propeta sa pag-atake sa pinakamalubhang kaguluhan: ang hindi ilagay ang Diyos nang higit sa lahat.

• 7. *Pumunta ka sa Sarepta.* Salot sa lahat ang tagtuyo, pati na kay Elias na siyang humiling ng tandang ito sa Diyos. Pero para sa sumasampalataya, ang pinakasalot din ang pagkakataon para madama niyang hindi siya pinababayaan ng Amang nasa langit.

Inutusan ko na ang biyuda roon para bigyan ka ng pagkain. Tatanggapin ng propeta ang kanyang pagkain. Ngunit makakatagpo rin siya ng ginhawa mula sa Diyos sa pagkakilala sa babaeng mananampalatayang iyon. May maibibigay sa dakilang propeta ang pobreng biyuda, at isang grasya ito para sa dalawa.

Dalhan mo ako ng kaunting tubig ang unang hakbang. *Dalhan mo na rin ako ng kapisang tinapay.* Sinusubok ni Elias ang kanyang pananampalataya: “Igawa mo muna ako ng maliit na tinapay,” at binigyan nga siya ng biyuda. Ang biyudang ito ay katulad ng biyudang pupurihin ni Jesus sa Mc 12:41.

Hindi mauubos ang harina. Ginagantimpalaan ng Diyos ang pananampalataya ng taong ipinakikipag-sapalaran ang lahat ng meron siya.

Binuhay ni Elias ang anak ng biyuda

• ¹⁷Pagkatapos nito, nagkasakit ang anak ng babaeng may-ari ng bahay. Napakalubha ng sakit nito hanggang malagutan ito ng hininga. ¹⁸At sinabi ng babae kay Elias: “Ba’t mo naman ako ginanito, O tao ng Diyos? Pinuntahan mo ba ako para ipaalala ang aking pagkakasala at patayin ang aking anak?” ¹⁹Sumagot siya: “Akina ang iyong anak.” Kinuha ni Elias ang bata sa kanyang kandungan at dinala sa kuwarto sa itaas na tinitigilan niya at inihiga ito sa kanyang higaan.

²⁰Dumalangin siyakay Yawe: “O Yaweng aking Diyos, parurusahan mo rin ba ang biyudang ito na kumupkop sa akin at pababayaang mamatay ang kanyang anak?”

²¹At tatlong beses niyang dinapaan ang bata, at tumawag kay Yawe: “O Yaweng aking Diyos, pabalikin mo nawa ang hininga ng batang ito.”

²²Dininig ni Yawe ang tinig ni Elias at nanumbalik ang hininga ng bata, at nabuhay. ²³Binuhay ni Elias ang bata at ibinaba sa bahay mula sa kuwarto sa itaas. Ibinigay ito ni Elias sa ina nito at sinabi: “Hayan, buhay ang anak mo!”

²⁴At sinabi ng babae kay Elias: “Alam ko na ngayon na ikaw nga ay tao ng Diyos, at totoo ang salita ni Yawe sa iyong bibig.”

18 ¹Pagkalipas ng mahabampanahon, kinausap ni Yawe si Elias sa ikatlong taon, at sinabi: “Hala, makipagkita ka kay Ahab upang magpaulan ako sa lupa.” ²Kaya umalis si Elias para humarap kay Ahab.

• 17. Ito ang unang pagkabuhay na muli na natunghayan natin sa Biblia.

Karaniwa’y pinamamahalaan ng Diyos ang mundo at ang kanyang Iglesya sa pamamagitan ng natural na proseso ng mga bagay-bagay sa bisa ng mga batas ng kalikasan na siya rin mismo ang nagtatag. Ngunit inirereserba rin niya sa kanyang sarili na pag minsa’y lampasan ang mga batas na ito: naging alak ang tubig, dumami ang tinapay.

Ba’t mo naman ako ginanito, O tao ng Diyos? Sapat na ang pagkamatay ng kaisa-isang anak para panaigan ang pobreng babae ng walang-batayang takot na nadarama ng mga taong ang tingin sa Diyos

Ngayon, matindi ang taggutom sa Samaria. ³Kayat tinawag ni Ahab si Abdias na siyang tagapamahala sa palasyo. (Matapat na lingkod ni Yawe si Abdias, ⁴at nang patayin nga ni Izebel ang mga propeta ni Yawe, kinuha mismo ni Abdias ang sandaang propeta at itinagong tig-lilimampu sa dalawang yungib at pinakain niya ang mga ito ng tinapay at tubig.)

⁵Sinabi ni Ahab kay Abdias: “Sige, puntahan mo ang lahat ng bukal at lambak sa buong lupain. Baka sakaling may makita tayong damo para mapanatiling buhay ang mga kabayo’t mola at nang walang mamatay sa mga hayop.”

⁶Kaya pinaghatian nina Ahab at Abdias ang lupain, at nagkanya-kanya sila ng lakad. ⁷Nasalubong ni Abdias sa daan si Elias. Pagkakilala ni Abdias kay Elias, nagpatirapa ito sa lupa at sinabi: “Kayo nga ba, panginoon kong Elias?” ⁸Sumagot si Elias: “Ako nga. Sabihin mo sa iyong panginoon na narito si Elias.” ⁹Ngunit sinabi ni Abdias: “Anong kasalanan ang nagawa ko’t ipinaubaya ninyo ’ko sa mga kamay ni Ahab para mamatay?” ¹⁰Isinusumpa ko kay Yaweng inyong Diyos na wala nang bansa o kaharian na hindi kayo pinaghanap ng aking panginoon. At kapag sinabi nilang – Wala rito si Elias – pasusumpain niya sila na hindi nga nila kayo nakita. ¹¹At ngayo’y pinapupunta ninyo ako sa aking panginoon para sabihing narito kayo!

¹²At paglayo ko mula sa inyo, at kung saan na naman kayo ipadpad ng Espiritu ni Yawe. At pinuntahan ko nga si Ahab para sabihin, pero hindi naman niya kayo matatagpuan, tiyak na papatayin niya ako. Ngunit pinaglingkuran ko na si Yawe mula sa aking kabataaan. ¹³Hindi ba ninyo nabalitaan ang ginawa ko nang patayin ni Izebel ang mga propeta ni Yawe? Itinago ko ang sandaan sa kanila sa dalawang yungib, tiglilimampu sa bawat isa, at pinakain ko sila ng tinapay at tubig. ¹⁴At ngayo’y gusto ninyong sabihin ko sa hari na narito si Elias. Tiyak na papatayin niya ako!”

ay isang tagapagparatang na nag-eespiya sa mga tao para maparusahan ang mga ito. Naniniwala siyang ang pagtigil ng propeta sa kanyang tahanan ang umakit sa tingin ni Yawe at pinarurusahan siya nito sa kapig-hatiang ito.

Tatlong beses niyang dinapaan ang bata. Sa kilos na ito ng propeta na nagbibigay ng buhay sa pamamagitan ng sarili niyang hininga, sino ang di makakakilala kay Kristo na dumarating para ibuklod nang buong-higpit ang sarili sa sangkatauhan upang ibigay rito ang puwersa ng kanyang muling pagkabuhay?

Dininig ni Yawe ang tinig ni Elias. Si Elias ang taong pinili para baligtarin ang isang sitwasyon ng

¹⁵Ngunit sinabi sa kanya ni Elias: “Isinumpa ko kay Yawe ng mga Hukbo na pinag-lilingkuran ko, haharap ako mismo sa kanya ngayon.” ¹⁶Kaya lumakad na si Abdias para sabihin kay Ahab ang mensaheng ito at dumating naman si Ahab para makipagkita kay Elias.

Ang pag-aalay sa Karmel

• ¹⁷Sinabi ni Ahab pagkakita nito kay Elias: “Ikaw nga ba, salot ng Israel?” ¹⁸Sumagot si Elias: “Hindi ako ang salot ng Israel kundi ikaw at ang sambahayan ng iyong ama ang lumayo sa mga utos ni Yawe at sumunod sa mga Baal! ¹⁹Kaya iutos mo ngayon sa lahat ng Israelita na magtipon sa harap ko sa Bundok Karmel kasama ang apatnaraa’t limampung propeta ni Baal na pinakakain ni Izebel.”

²⁰At ipinatawag ni Ahab ang buong bayan ng Israel at tinipon ang lahat ng propeta sa Bundok Karmel. ²¹Humarap si Elias sa buong bayan at nagtanong: “Hanggang kailan kayo magpapasayaw-

sayaw nang isang paa sa magkabilang daan? Kung si Yawe ang Diyos, sa kanya kayo sumunod; ngunit kung si Baal, siya ang sundan ninyo.” Hindi umimik ang bayan.

²²Sinabi ni Elias sa bayan: “Ako na lamang ang natitirang propeta ni Yawe pero apatnaraa’t limampu ang propeta ni Baal. ²³Bigyan ninyo kami ng dalawang batang toro. Pumili sila ng isa para sa kanila, putul-putulin iyon at ilagay sa ibabaw ng kahoy pero huwag sindihan. Gayon din ang gagawin ko sa isa pang toro: ilalagay sa ibabaw ng kahoy pero hindi sisindihan. ²⁴At tuma-wag kayo sa ngalan ng inyong diyos, at tatawag naman ako sa ngalan ni Yawe. Ang diyos na tutugon sa pamamagitan ng apoy ang siyang tunay na Diyos.”

Sumagot ang buong bayan: “Maganda ang sabi mo.” ²⁵At sinabi ni Elias sa mga propeta ni Baal: “Pumili kayo ng isang toro para sa inyo at mauna kayong ihanda

kawalang-pag-asa at sirain ang mga inaakala ng tao. Ipinahihintulot ni Yawe na buhayin niya ang anak ng biyuda, at di magtatagal at lolobin naman nitong buhayin niya ang pananampalataya ng bayan sa bundok ng Karmel.

• **18.17** Ang pag-aalay sa Bundok Karmel ang isa sa mga dakilang pagpapahayag ng Diyos sa Matandang Tipan. Si Yawe mismo ang nangunguna para gisingin ang isang bayang walang pakialam.

Baal o Yawe. Hindi malinaw sa bayan ang pagkakaiba ng dalawa. Itinuturing nila ang mga ito bilang dalawang kapangyarihan o may natatanging kalooban na may magkaibang kakayahan pero parehong kapaki-pakinabang. Si Yawe ang Diyos ng lahi, matatag na tulong sa labanan. Si Baal naman ay isang diyos sa kapakanan ng magsasaka: sa pamamagitan ng mga handog at mga piyesta, humihingi sila sa kanya ng ulan.

Hanggang kailan kayo magpapasayaw-sayaw nang isang paa sa magkabilang daan? Inoobliga ni Elias ang mga Israelita na talagang magpasya. Di dapat magkaroon ng dalawang panginoon ang mananampalataya:

- ang Diyos o ang pera (Mt 6:24),
- para o laban kay Kristo (Mt 12:30),
- aktibong miyembro ng Iglesya o matamlay na miron na isusuka ng Diyos balang araw (Pag 3:6).

Ang diyos na tutugon sa pamamagitan ng apoy ang siyang tunay na Diyos. Ito ang magiging palatandaan. Ang apoy na sumisira, dumadalisay, nagpapabago; ang apoy na nagpapahintulot na maitalaga sa

Diyos ang hayop na susunuging-handog. Kailangan din ng Israel na mabago “ng apoy”. At ihahayag naman ni Jesus na bibinyagan tayo o dadalisayin at babaguin “ng apoy at ng Espiritu Santo” (tingnan Lc 3:16).

Tumawag sila kay Baal ngunit walang sumagot. Para sa ating nakabasa sa mga paglibak ni Elias kay Baal, kumbinsido kaya tayong sinasagot nga ng Diyos at pinakikinggan ang ating panalangin? Walang obligasyon ang Diyos na pagbigyan ang lahat ng gusto natin pero tayo ang may obligasyong humiling sa kanya sa paraan at pagtitiyaga na patutunayan niyang kapiling natin siya.

Ikaw ang magpapabalik-loob sa kanila. Walang ibang layunin ang apoy, ang milagro, ang ulan: Mahal ni Yawe ang Israel at gusto niyang gisinging muli ang kanilang pagmamahalan. Ayaw niya itong takutin o iwang namamangha kundi maipadiskubre niya sa mga taong iyon na buhay ang Diyos at pinagkakaabalahan niyang hanapin sila.

Tagumpay ni Yawe ang tagumpay sa Karmel. Tagumpay rin ito ni Elias. Kailangan ng Diyos ang mga propeta at nagliligtas siya sa pamamagitan ng mga ito. Nabibigla tayo sa kasunod na masaker, pero nabuhay si Elias sa isang marahas na daigdig. At sa daigdig na iyon, ang kamatayan ang ordinaryong kapalaran ng mga natalo at ayon sa kanyang panahon ang takbo ng kanyang pag-iisip.

Itinuturo pa rin sa atin ng brutal na masaker na ito na ang pagkawala ng buhay ay hindi kasinggrabe ng pagkasira ng sarili sa paglilingkod sa mga huwad na pagpapahalaga, habang niloloko ang sarili at kapwa.

iyon dahil marami kayo. At tumawag kayo sa inyong diyos, pero huwag sindihan ang apoy.”²⁶ Kaya kinuha nila ang toro at inihanda iyon, at tumawag sa ngalan ni Baal mula umaga hanggang tanghaling-tapat: “Sagutin mo kami!” Ngunit walang tinig na sumagot habang patuloy silang sasayaw-sayaw sa isang paa sa paligid ng altar na kanilang itinayo.

²⁷ Kinatanghalian, nagsimula si Elias na libakin sila: “Lakasan pa ninyo ang sigaw! Diyos nga si Baal pero baka nalibang lamang siya, o baka naman umalis, o may pinuntahan, o baka natutulog at kailangang gisingin.”²⁸ At nilakasan nila ang sigaw habang sinusugatan ang kanilang sarili ng tabak at sibat ayon sa kanilang kaugalian, hanggang dumugo.²⁹ Lampas na ang tanghali at wala pa rin sila sa sarili hanggang sa sandali ng panghapong paghahandog. Ngunit wala pa ring tinig na sumasagot o pumapansin.

³⁰ At sinabi ni Elias sa buong bayan: “Lumapit kayo sa akin.” At nagsilapit nga sa kanya ang buong bayan. At inayos niya ang gibang altar ni Yawe.³¹ Kumuha si Elias ng labindalawang bato, sindami ng mga tribu ng mga anak ni Jacob na kinasap ni Yawe at sinabihang “Israel ang magiging pangalan mo.”³² Sa pamamagitan ng mga batong iyon, nagtayo siya ng altar sa Ngalan ni Yawe at humukay ng kanal sa paligid niyon na makapaglalaman ng labinlimang litro.³³ Isinalansan niya ang kahoy, hiniwa-hiwa ang toro at saka ipinatong sa kahoy. Sinabi niya: “Punuin ninyo ng tubig ang apat na tapyan at ibuhos sa susunuging handog na nasa ibabaw ng kahoy.”³⁴ At sinabi niya: “Ulitin ninyo!” At inulit nga nila. At sinabi niya: “Isa pa.” At pangatlong beses nga nilang ginawa iyon.³⁵ Umagos ang tubig sa paligid ng altar at napuno ang kanal.

³⁶ Sa sandali ng panghapong paghahandog, lumapit ang propetang si Elias at nanalangin:

“O Yaweng Diyos nina Abraham, Isaac at Israel, mahayag sana ngayon na ikaw ang Diyos sa Israel at ako ang iyong lingkod, at dahil sa iyong utos ko ginagawa ang lahat ng ito.”³⁷ Sagutin mo ako, O Yawe, sagutin mo ako upang malaman ng bayang ito na ikaw Yawe ang Diyos at mapababalik mo ang kanilang puso.”

³⁸ At bumaba ang apoy ni Yawe at tinupok ang susunuging handog pati na ang kahoy, ang mga bato at alikabok, at sinipsip pati ang tubig sa kanal.³⁹ Pagkakita rito ng buong bayan, nagpatirapa sila at sinabi: “Si Yawe ang Diyos! Si Yawe ang Diyos!”⁴⁰ At iniutos sa kanila ni Elias: “Dakpin ninyo ang mga propeta ni Baal at huwag bayaang makatakas isa man sa kanila.” At dinakip nga nila sila, at dinala kay Elias sa lambak ng Kishon at doon sila pinatay.

⁴¹ Sinabi ni Elias kay Ahab: “Umahon ka na’t kumain at uminom sapagkat naririnig na ang buhos ng ulan.”⁴² Umahon nga’t uminom si Ahab. Umakyat naman si Elias sa tuktok ng Karmel, yumuko sa lupa na nasa pagitan ng mga tuhod ang mukha.⁴³ At sinabi niya sa kanyang alalay: “Umahon ka at tumanaw sa dagat.” Umahon ang lalaki at tumingin, at sinabi: “Wala akong nakikita.” At sinabi ni Elias: “Pitong beses kang magpabalik-balik.”⁴⁴ Sa ikapitong beses, sinabi niya: “Hayun, may maliit na ulap na sinlaki ng kamay, lumilitaw mula sa dagat.”

Sinabi sa kanya ni Elias: “Umahon ka’t sabihin kay Ahab: Ihanda mo ang iyong karwahe at lumusong ka agad bago ka mahadlangan ng ulan.”

⁴⁵ Makaraan ang ilang sandali, nagdilim ang langit sa ulap at umihip ang hangin, at bumuhos ang malakas na ulan. Sumakay si Ahab sa karwahe at nagpunta sa Yezrael.

⁴⁶ Hinagip naman ng kamay ni Yawe si Elias at nagsinturon siya, at patakbo niyang inunahan si Ahab sa Yezrael.

Tumakas si Elias pa-Horeb

19 • ¹Isinalaysay ni Ahab kay Izebel ang lahat ng ginawa ni Elias at kung paano niya pinatay sa tabak ang lahat ng propeta. ²Ipinasabi ni Izebel kay Elias: “Gawin ito sa akin ng mga diyos at mas masahol pa kung hindi ko pa naga-gawa sa iyo ang ginawa mo sa kanila.”

³Natakot si Elias at tumakas para iligtas ang kanyang buhay. Dumating siya sa Berseba ng Juda at iniwan doon ang kanyang alalay. ⁴Maghapon naman siyang naglakbay pa-disyerto. Pagdating niya sa may punong-walis, naupo siya sa lilim niyon at nanalangin na mamatay na sana siya: “Tama na, O Yawe. Kunin mo na ang aking buhay sapagkat wala akong ipinag-iba sa aking mga ninuno.” ⁵Nahiga siya at nakatulog sa lilim ng puno.

At heto! Hinipo siya ng isang anghel, at sinabi sa kanya: “Bumangon ka’t kumain.” ⁶Tumingin si Elias at nakita niya sa kanyang ulunan ang isang tinapay na

niluto sa mainit na bato at isang bangang tubig. Kumain siya at uminom at muling nahiga. ⁷Dumating sa ikalawang pagkatakataon ang anghel ni Yawe, hinipo siya at sinabi sa kanya: “Bumangon ka’t kumain sapagkat napakahaba pa ng lalakbayin mo.”

⁸Bumangon siya, kumain at uminom. At bunga ng nakuha niyang lakas sa pagkaing iyon, apatnapung araw at apatnapung gabi siyang naglakad pa-Horeb na Bundok ng Diyos. ⁹Pagdating niya roon, nagpunta siya sa yungib at doon nagpalipas ng magdamag. At dumating sa kanya ang salita ni Yawe: “Ano ang ginagawa mo rito, Elias?”

Ang pagtatagpo nila ng Diyos

• ¹⁰Sumagot siya: “Tinutupok ako ng maalab na pag-ibig kay Yaweng Diyos ng mga Hukbo, sapagkat tinalikuran ng mga Israelita ang iyong tipan, giniba ang iyong mga altar, pinatay sa tabak ang iyong mga propeta. At ako na lamang ang nati-

• **19.1** *Natakot si Elias at tumakas para iligtas ang kanyang buhay.* Kaya nga hindi mahimalang nalulutas ng himala ang mga problema ng pananam-palataya. Magiging matagal at mahirap na trabaho ang pagbabalik-loob ng bayan.

Makikita natin sa mapa kung paanong nilakbay ni Elias ang dalawang kaharian ng Israel at ng Juda mula hilaga pa-timog. Dalawanda’t limampung kilometro ang layo ng Karmel sa Berseba na pinakahuling bayan bago ang disyertong nasa timog ng Juda.

Napakahaba pa ng lalakbayin mo. Hanggang sa may bukana lamang ng disyerto ang pinupuntahan ni Elias para makaligtas pero dinadala siya ng Diyos sa mas malayo. Isang mahiwagang tinapay ang ibinibigay sa kanya na nagpapaalaala sa manna ng mga Hebreo sa disyerto at ng tinapay sa eukaristiya na ibibigay ni Jesus para sa ating espirituwal na paglalakbay (Jn 6:8).

Apatnapung araw at apatnapung gabi siyang naglakad (tingnan Ex 24:18). Pumupunta si Elias para makipagtagpo kay Yawe. Pupunta rin si Jesus sa disyerto bilang isang kinakailangang patunay, at kailangan din nating “pumunta sa disyerto” sa ilang mga pagkakataon. O kaya’y ang Diyos mismo ang puwersahang naglalagay sa atin sa disyerto. (Tingnan din Os 2:16.) Inihahayag ng mag-isang paglalakbay ni Elias ang lakbaying kailangang gawin ng mga naghahanap sa Diyos. Gaano man natin kailangan ang suporta ng asawa, mga kasamahan, ng Iglesya, sa sarili pa ring paglalakbay nagpapatuloy ang bawat isa. At tinatawag ng Diyos ang bawat isa na personal niyang hanapin ang pakikipagtagpong ito sa kanya.

• 10. At dumating sa *Horeb* si Elias: ito ang isa pang tawag sa Sinai kung saan nagpakilala si Yawe kay Moises apat na dantaon na ang nakalilipas.

Lumas ka’t hintayin si Yawe. Para sa kanya na nag-aalab sa selosong pag-ibig sa Diyos, nagpapakita ang Diyos ng kabaitang higit pa sa puwedeng isipin ng tao. Kaya mas nagpapakilala si Yawe sa banayad na ihip ng hangin kaysa bagyo o lindol.

Ano ang ginagawa mo rito, Elias? Tinatanong muna ng Diyos ang propeta at inoobligang madiskubre ang kaibuturan ng kanyang puso. Pero walang anumang na kay Elias liban sa selosong pag-ibig kay Yawe. Inihahayag naman ni Yawe ang kanyang mga planong walang pagkakamali.

Hazael, Yehu, Eliseo. Sinasabi ni Yawe kay Elias ang hinaharap ng Israel kasama ng mapait na kato-tohanan nito: nakatakdang maglaho ang Kahariang nagsimula sa luwalhati nina David at Solomon. Ito ang magiging bunga ng pagsuway ng bayan.

– Si Hazael na hari ng Siria ang kaaway na hari na lulupig at hihiya sa Israel.

– Pupuksain naman ni Yehu ang angkan ni Ahab at lilipulin ang lahat ng sumasamba kay Baal.

– Ihahayag ni Eliseo ang mga salita ng pagbabanta ni Yawe.

Ngunit hindi ganap na maglaho ang Israel sapagkat may Labing inirereserba ang Diyos, na sinasabi sa matalinhagang paraan sa *7,000 lalaki na hindi lumuhod sa harap ni Baal*.

Nilililaw ng pagbubunyag na ito ang misyon ng mga propeta sa Biblia. Ang karamihan sa kanila at ang

tira, at pinagtatangkaan pa rin nila akong patayin.”¹¹ At sinabi ni Yawe: “Lumabas ka’t tumayo sa bundok, at hintayin si Yawe.” At hayan, dumaan si Yawe.

At may malakas at malaking hanging makabiyak-bundok at makadurog-bato sa harap ni Yawe, pero wala sa hangin si Yawe. Pagkatapos ng hangin ay lumindol pero wala sa lindol si Yawe.¹² Pagkatapos ng lindol ay nagkaroon ng apoy pero wala sa apoy si Yawe. Pagkatapos ng apoy, ang tunog ng ba-nayad na ihip ng hangin.¹³ Pagkarinig ni Elias dito, tinakpan niya ng kanyang balabal ang kanyang mukha, lumabas at tumayo sa may bungad ng yungib.

At may tinig na nagsabi sa kanya: “Ano ang ginagawa mo rito, Elias?”¹⁴ Sumagot siya: “Tinatupok ako ng maalab na pag-ibig kay Yaweng Diyos ng mga Hukbo sapagkat tinalikuran ng mga Israelita ang iyong tipan, giniba ang iyong mga altar at pinatay sa tabak ang iyong mga propeta. At ako na lamang ang natitira, at pinagtatangkaan pa nila akong patayin.”

¹⁵ Sinabi ni Yawe sa kanya: “Hala, bumalik ka sa iyong dinaanan sa disyerto at maglakad pa-Damasco. Puntahan mo’t pahiran si Hazael bilang hari ng Siria.¹⁶ Pahiran mo rin si Yehung anak ni Nimsi bilang hari ng Israel, at si Eliseo na anak ni Shafat na taga-Abel-mehola bilang propeta ng hahalili sa iyo.¹⁷ Kayat sinumang makatakas sa tabak ni Hazael ay papatayin ni Yehu, at sinumang makatakas sa tabak ni Yehu ay papatayin naman ni Eliseo.¹⁸ Ngunit ililigtas ko ang pitong libo

sa Israel, ang lahat ng hindi lumuhod kay Baal at hindi humalik sa kanya.”

• ¹⁹ At umalis si Elias mula roon. Natagpuan niya si Eliseo anak ni Shafat na nag-aararo sa bukid na labindalawang araw kung trabahuhin at nasa dulo na siya. Pagdaan ni Elias sa tabi niya, ipinatong nito sa kanya ang balabal nito.²⁰ Iniwang ni Eliseo ang mga baka at hinabol si Elias at sinabi: “Magpapaalam muna ako sa aking ama’t ina, at susunod ako sa iyo.” Sinabi ni Elias: “Bumalik ka kung gusto mo. At huwag kang mag-alala, bale-wala ang ginawa ko.”²¹ At tumalikod si Eliseo, at kinuha ang pares ng baka at kinatay ang mga iyon. Inihaw niya ang karne ng mga iyon sa pira-pirasong pamatok at ibinigay sa kanyang mga tauhan at kinain nila iyon. At saka siya umalis para sumunod kay Elias, at naglingkod sa kanya.

Ang pagsalakay sa Samaria

20 ¹ Tinipon ni Ben-Hadad na hari ng Aram ang buo niyang hukbo kasama ang tatlumpu’t dalawang hari, mga kabayo at mga karwahe. Umahon siya sa Samaria at kinubkob at sinalakay iyon.² At nagsugo siya ng mga tauhan sa lunsod para sabihin kay Ahab na hari ng Israel: “Ito ang sinasabi ni Ben-Hadad: ³ Akin ang iyong pilak at ginto, para sa akin ang pinakamaganda sa iyong mga asawa’t mga anak.”⁴ Sumagot ang hari ng Israel: “Gaya ng iyong sinabi, aking panginoong hari, ako’y sa iyo at lahat ng akin.”

⁵ Muling pumunta ang mga sugo at sinabing: “Ganito ang sinasabi ni Ben-Hadad: Ibigay mo sa akin ang iyong pilak at ginto, mga asawa’t mga anak.”⁶ Ngunit papupuntahin ko sa iyo ang

pinakadakila sa mga ito ay nabuhay sa loob ng tatlong dantaon ng Israel mula sa luwalhati ni Solomon hanggang sa pagkabihaag sa Pagkatapon:

- sinikap nilang pigilan ang kataksilan ng hinirang na bayan na pabulusok sa kanilang pagkawasak;
- nanawagan sila sa pagbabalik-loob, mula sa puso;
- itinuro nila ang kahanga-hangang kinabukasang inilaan ng Diyos sa “Labi” ng Israel matapos mawasak ang materyal na kaharian nila sa lupain ng Palestina.

- 19. *Pagdaan ni Elias sa tabi ni Eliseo, ipinatong nito sa kanya ang kanyang balabal.*

tong nito sa kanya ang kanyang balabal. Tinatawag niya ito gaya ng gagawing pagtawag ni Jesus sa kanyang mga apostol: “Sumunod kayo sa akin.” Naiintindihan marahil ni Elias ang sagot na “Yayakapin ko muna ang aking mga magulang” bilang pagdadalawang-isip o pagkabalang ni Eliseo para iwan ang lahat-lahat kaya naman sumagot siya ng “*Umuwi ka kung gusto mo, wala naman itong halaga.*” Pero gusto lamang makapagpaalam nang maayos ni Eliseo sa kanyang mga kamag-anak. Tingnan Lc 9:61. Mula ngayo’y magiging alagad na ni Elias si Eliseo at kanyang kahalili sa Israel.

aking mga opisyal bukas sa ganito ring oras. Hahalughugin nila ang iyong palasyo at ang mga bahay ng iyong opisyal. At kukunin nila ang anumang gusto nilang kunin at tangayin.”

⁷ Ipinatawag naman ng hari ng Israel ang lahat ng matatanda ng lupain at sinabi: “Tingnan ninyo ang masamang balak ng lalaking ito. Nangingin niya ang aking mga asawa’t mga anak, ang aking pilak at ginto, hindi ako tumanggi.” ⁸ Sinabi sa kanya ng lahat ng matatanda at ng buong bayan: “Huwag ninyo siyang pansinin ni sang-ayunan.”

⁹ Kaya sinabi ng hari ng Israel sa mga sugo ni Ben-Hadad: “Sabihin ninyo sa aking panginoong hari na gagawin ko ang lahat ng una niyang hiningi sa akin, pero hindi ko na masasang-ayunan ang hinihingi niya ngayon.” Sinabi nga ito ng mga sugo ¹⁰ kay Ben-Hadad na nagpasabi naman ng “Gawin nawa ito sa akin ng mga diyos at mas masahol pa kung may sapat na alikabok pang matira sa Samaria para bigyan ng tigsa-sandakot ang lahat kong tauhan.” ¹¹ Ngunit sumagot ang hari ng Israel: “Buladas! Huwag mag-yabang ang nagsusuot pa lamang ng armor na parang hinuhubad na ito.” ¹² Nakikipag-inuman noon si Ben-Hadad sa mga hari sa kanyang tolda nang makarating sa kanya ang mensaheng ito kaya sinabi niya sa kanyang mga opisyal: “Humanda sa pagsalakay.” At humanay sila laban sa lunsod.

¹³ Isang propeta ang lumapit kay Ahab na hari ng Israel at sinabi: “Ganito ang sinasabi ni Yawe. Nakikita mo ba ang napakalaking hukbong ito? Ilalagay ko ito sa iyong mga kamay ngayon at malalaman mong ako si Yawe.”

¹⁴ Nagtanong si Ahab: “Sino ang tatalo sa kanya?” Sumagot ang propeta: “Ito ang sinasabi ni Yawe: ang mga kabataang sundalo ng iyong mga gobernador sa mga probinsya.” Itinanong ni Ahab: “Sino ang magsisimula ng labanan?” Sumagot ang propeta: “Ikaw!”

¹⁵ Inihanay nga ng hari ng Israel ang mga kabataang kawal ng mga gobernador sa mga probinsya, dalawandaa’t tatlumpu’t dalawa sila. Pagkatapos nito, tinipon naman niya ang lahat ng Israelita, pitong libong lahat. ¹⁶ Tanghaling-tapat na nang lumabas sila habang nakikipag-inuman naman si Ben-Hadad sa tolda sa tatlumpu’t dalawang haring tumutulong sa kanya. ¹⁷ Unang lumabas ang mga batang opisyal ng mga gobernador ng mga probinsya. May nakapagbalita naman kay Ben-Hadad na may mga lalaking lumalabas galing Samaria. ¹⁸ Sinabi niya: “Kung sa kapayapaan sila lumalabas, dakpin silang buhay; at kung para lumaban kaya sila lumabas, dakpin din silang buhay.”

¹⁹ Lumabas nga ang mga batang opisyal ng

mga gobernador ng mga probinsya, at kasunod naman nila ang hukbo. ²⁰ At lubos nilang nalupig ang kaaway. Tumakas ang mga Arameo, at hinabol sila ng mga Israelita. Si Ben-Hadad na hari ng Aram ay nakatakas ding sakay sa kabayo kasama ang mga mangangabayo. ²¹ At sinamsam ng hari ng Israel ang mga kabayo at karwahe, at lubos na nilupig ang mga Arameo.

²² Pumunta ang propeta sa hari ng Israel at sinabi: “Lakasan mo ang iyong loob at tingnan at isiping mabuti ang iyong gagawin. Sapagkat sasalakayin ka uli ng hari ng Aram sa pagpapalit ng taon.”

²³ Sinabi naman ng mga opisyal ng hari ng Aram sa kanilang hari: “Mga diyos ng kabundukan ang kanilang mga diyos kaya mas malakas sila kaysa atin.” ²⁴ Subalit labanan natin sa kapatagan at tiyak na daig natin sila. At gawin din ninyo ito: alisin ninyo ang mga hari sa kanilang mga puwesto at palitan ng ibang mga opisyal. ²⁵ At kapag natipon na ninyo ang isang hukbong gaya ng nawala sa inyo na sindami sa kabayo at karwahe, lalabanan natin sila sa kapatagan, at tiyak na madadaig natin sila.” Pinakingan sila ni Ben-Hadad at gayon nga ang ginawa.

Nalupig ang mga Arameo

²⁶ Sa pagpapalit ng taon, inihanay ni Ben-Hadad ang mga Arameo at umahon pa-Afek para lumaban sa Israel. ²⁷ Humanay rin naman ang mga Israelita at naghanda at lumabas para makipagharap sa mga Arameo. Sa tapat nila nagkampo ang mga Israelita na parang dalawang maliit na kawan ng kambing, samantalang napuno naman ng mga Arameo ang buong kapatagan. ²⁸ Isang tao ng Diyos ang lumapit at nakipag-usap sa hari ng Israel at sinabi sa kanya: “Sinasabi ni Yawe: Dahil sinabi ng mga Arameo na *Diyos ng kabundukan si Yawe at hindi Diyos ng mga lambak*, kaya ilalagay ko sa iyong mga kamay ang malaking hukbong ito at malalaman ninyong ako si Yawe.”

²⁹ At pitong araw silang magkakatapatang nakakampo. At sa ikapitong araw, nagsimula na ang labanan. At sa loob lamang ng isang araw, sandaanlibong kawal-Arameong lakad ang pinatay ng mga Israelita. ³⁰ Tumakas naman pa-Afek ang mga natira, pero bumagsak ang pader sa dalawampu’t pitong libo sa mga natira. Tumakas din si Ben-Hadad pa-lunsod at nagtago sa isang kuwarto sa loob. ³¹ Sinabi sa kanya ng kanyang mga opisyal: “Nabalitaan namin na maawain ang mga hari ng Israel. Magtatapi kami ng sako at tatalian ang aming leeg at saka namin pupuntahan ang hari ng Israel, at baka sakaling iligtas niya ang inyong buhay.”

³²Kaya nagtapi sila ng sako at nagtali ng lubid sa kanilang mga leeg, at saka humarap sa hari ng Israel at sinabi: “Ipinasasabi ng inyong aliping si Ben-Hadad: Utang na loob, bayaan ninyo akong mabuhay.” At sumagot ito: “Buhay pa ba siya? Kapatid ko siya.” ³³Magandang tanda ito para sa kanila kayat agad nilang sinalo ang kanyang sinabi: “Oo, si Ben-Hadad na inyong kapatid.” At sinabi ng hari: “Sige, dalhin siya rito.”

Humarap sa kanya si Ben-Hadad at pinasakay naman niya sa kanyang karwahe. ³⁴Sinabi ni Ben-Hadad sa kanya: “Isasauli ko ang mga lunsod na inagaw ng aking ama sa iyong ama, at makapagnenegosyo ka para sa iyong sarili sa Damasco gaya ng ginawa ng aking ama sa Samaria.” Kayat sinabi ni Ahab: “Gawin mo ang kasunduang ito at palalayain kita.” Nakipagkasunduan nga siya kay Ben-Hadad at pinalaya niya ito.

³⁵Dumating naman ang salita ni Yawe sa isang kasamahan ng mga propeta, at sinabi nito sa isa niyang kasamang propeta: “Tagain mo ako.” Ngunit ayaw niya itong tagain. ³⁶At sinabi niya: “Dahil hindi mo dininig ang tinig ni Yawe, pagkaalis mo rito’y papatayin ka ng leon.” Umalis nga ang propeta at may nasalubong siyang leon, at pinatay siya niyon.

³⁷Nakakita ng isa pang kasamahan ang propeta at sinabi niya rito: “Sige na, tagain mo ako.” Tinaga nga siya ng lalaking ito, at nasugatan siya. ³⁸At umalis ang propeta at nagbalatkayo – may benda sa mga mata – tumayo sa daan at hinintay ang hari. ³⁹Pagdaan ng hari, sumigaw siya: “Mahal na hari! Ako na inyong lingkod ay sumugod sa gitna ng labanan nang may isang kawal na lumapit sa akin at dala ang isang lalaki, at sinabing bantayan ko ang lalaking iyon. At kapag nakatakas siya, buhay ko ang magiging kapalit o magbabayad ako ng isang baretang pilak. ⁴⁰Naging abala ako dito at doon, at nawala ang lalaki.” Sinabi sa kanya ng hari ng Israel: “Ikaw na rin mismo ang nagsabi ng hatol sa iyo.”

⁴¹Bigla nitong inalis ang benda sa kanyang mga mata, at nakilala siya ng hari ng Israel na isa pala siya sa mga propeta. ⁴²Sinabi ng propeta:

• **21.1** Iniingatn ni Nabot ang kanyang ubasan bilang paggalang sa pamana ng kanyang mga ninuno kaysa pansariling kaluwagan.

Ideklara ninyo ang araw ng pag-aayuno (b. 9). Tiyak na sinasamantal na Izebel ang isang sakuna ng panahong iyon, tagtuyo o salot. Kailangang tawagin ng Matatanda ng lunsod ang lahat ng tao para sa isang solemneng pag-aayuno at pagtitipon. Doon nila haha-

“Ito ang sinasabi ni Yawe. Dahil pinakawalan mo ang lalaking ipinasya kong mamatay, buhay mo ang kapalit ng kanyang buhay at bayan mo naman ang kapalit ng kanyang bayan.” ⁴³At umuwi ang hari ng Israel sa kanyang palasyo sa Samaria – galit at mabigat ang loob.

Ubasan ni Nabot

21 • ¹May ubasan naman sa tabi ng palasyo ni Ahab na hari ng Samaria si Nabot na taga-Jezrael. ²Sinabi ni Ahab kay Nabot: “Ibigay mo sa akin ang iyong ubasang katabi ng aking palasyo para magawa kong taniman ng gulay. At bibigyan kita ng mas mainam na ubasan bilang kapalit nito. O kung gusto mo naman, babayaran ko sa iyo ang halaga nito.”

³Ngunit sinabi ni Nabot kay Ahab: “Huwag nawang itulot ni Yawe na ibigay ko sa iyo ang pamana ng aking mga ninuno.”

⁴Kaya umuwi si Ahab na galit at mabigat ang loob dahil sa sinabi sa kanya ni Nabot na taga-Jezrael na hindi nito mai-bibigay sa kanya ang pamana ng mga ninuno nito. Kayat nahiga siyang nakaharap sa pader at ayaw kumain. ⁵Nilapitan siya ni Izebel at sinabi: “Bakit mabigat ang loob mo at ayaw mong kumain?” ⁶Sumagot siya: “Kinausap ko si Nabot na taga-Jezrael at hiniling kong ipagbili niya sa akin ang kanyang ubasan o kung gusto niya’y papalitan ko ng ibang ubasan. Pero sinabi niyang hindi niya ibibigay sa akin ang kanyang ubasan.”

⁷Sinabi naman ni Izebel na kanyang asawa: “At ikaw pa naman ang hari ng Israel! Bumangon ka’t kumain at magsaya, ako ang magbibigay sa iyo ng ubasan ni Nabot ng Jezrael.”

napin “kung sino ang nagdala ng parusang ito ng Diyos.” Si Nabot ang dapat lumabas na may sala, kayat maipapapatay siya ni Izebel nang ayon sa batas.

Pumatay ka’t pagkatapos ay nangamkam. Magkasinsama lamang ang krimen ni Ahab at ang ginawang pagpatay ni David kay Urias para makuha ang asawa nito (2 S 12). Pinupuntahan ni Elias si Ahab gaya ng ginawang pagpunta ni Natan para pagsabihan si David. At inilalahad din naman ang pagsisisi ni

⁸Sumulat ng mga liham si Izebel sa ngalan ni Ahab at tinatakan ang mga iyon ng pantatak ni Ahab. Ipinadala niya ang mga ito sa mga matatanda at mga kila-lang tao sa lunsod ni Nabot. ⁹Ito ang isinulat ni Izebel sa mga liham: “Ideklara ninyo ang araw ng pag-aayuno at litisin si Nabot. ¹⁰Kumuha kayo ng dalawang patapon na magpapatang sa kanya sa ganitong paraan: Sinumpa mo ang Diyos at ang hari. At ilabas ninyo siya at batuhin hanggang mamatay.”

¹¹Gayon nga ang ginawa ng mga mamayan, mga matatanda at mga kila-lang tao sa kanyang lunsod ayon sa itinagubilin sa kanila ni Izebel sa mga liham na ipinadala niya sa kanila. ¹²Nagdeklara sila ng araw ng pag-aayuno at pinaupo si Nabot sa harap ng bayan. ¹³Dumating ang dalawang patapon at naupong kahirap ni Nabot, at pinaratangan ito sa harap ng bayan: “Sinumpa ni Nabot ang Diyos at ang hari!” Kayat dinala nila si Nabot sa labas ng lunsod at doon binato hanggang mamatay.

¹⁴At ipinasabi nila kay Izebel na binato na si Nabot at namatay. ¹⁵Nang mabalitaan ni Izebel na binato na si Nabot at patay na, sinabi niya kay Ahab: “Tumindig ka’t angkinin na ang ubasang ayaw ipagbili sa iyo ni Nabot na taga-Jezrael sapagkat patay na siya ngayon.” ¹⁶Pagkarinig ni Ahab na patay na si Nabot, tumindig siya’t nagpunta sa ubasan ni Nabot na taga-Jezrael at inangkin iyon.

¹⁷Dumating naman kay Elias ng Tisbe ang salita ni Yawe. ¹⁸“Tumindig ka’t salubungin si Ahab na hari ng Israel sa Samaria. Nasa ubasan siya ngayon ni Nabot na pinuntahan niya para angkinin. ¹⁹Sabihin mo sa kanya na ito ang sinasabi ni Yawe: Pumatay ka’t pagkatapos ay nangam-

kam. At sabihin mo ring ganito ang sinasabi ni Yawe: Hihimurin ng mga aso ang dugo mo sa mismong lugar na ito kung saan hinimod ng mga aso ang dugo ni Nabot.”

²⁰Sinabi ni Ahab kay Elias: “Naabutan mo ako rito, kaaway ko.” Sumagot si Elias: “Inabutan kita sapagkat ginawa mo ang masama sa paningin ni Yawe. Ito ang salita ni Yawe: Kapahamakan ang hatid ko sa iyo. ²¹Ubusin ko ang iyong inapo at lilipulin ko ang lahat ng lalaki sa iyong angkan, alipin man o malaya sa Israel.

²²Maglalaho ang iyong angkan gaya ng angkan ni Yeroboam na anak ni Nebat at ng angkan ni Baasang anak ni Ahias sapagkat ginalit mo ako at pinapagkasala ang Israel. ²⁴Lalamunin ng mga aso ang sinuman sa lipi ni Ahab na mamatay sa lunsod, at kakanin naman ng mga ibon sa langit ang mamamatay sa bukid. ²³May salita rin si Yawe kay Izebel: Lalamunin ng mga aso si Izebel sa may pader ng Jezrael.”

²⁵Walang katulad si Ahab na ipinagbili ang sarili sa paggawa ng masama sa paningin ni Yawe sa sulsol ng kanyang asawang si Izebel. ²⁶Kasuklam-suklam ang kanyang iginawi sa pagsunod sa mga diyus-diyusan tulad ng mga Amorreong pinalayas ni Yawe sa harap ng mga Israelita.

²⁷Pagkarinig ni Ahab sa mga salitang ito, winarak niya ang kanyang damit at nagsuot ng sako. Nag-ayuno siya at nakasako kahit na sa pagtulog, at laging nakatungo. ²⁸At dumating ang salita ni Yawe kay Elias ng Tisbe: ²⁹“Nakita mo bang nagpakababa si Ahab sa harap ko? Dahil nagpakababa siya sa aking harap, hindi ko ihahatid ang kapahamakan sa kapanahunan niya. Sa panahon ng kanyang anak ko ihahatid ang kapahamakan ng kanyang angkan.”

22 • ¹Tatlong taong walang digmaan ang Aram at Israel. ²Ngunit sa ikatlong taon, dumalaw sa hari ng Israel si Yosafat na hari ng

Ahab. Ngunit tanging kay David lamang nangako ang Diyos na kailanma’y hindi “mapapalis” ang kanyang angkan.

• **22.1** Ordinaryo na ang digmaan nang mga panahong iyon. Walang bayang puwedeng mabuhay kung

hindi patuloy na makikipaglaban sa iba. Mga palatandaan lamang ng buhay ang lumaban, pumatay at mapatay (tingnan 2 S 11:1).

Sa isang pagkakataon ay nagkakaisa ang mga hari ng Juda at Israel. Magkaibang-magkaiba ang sinasabi ng salaysay tungkol sa dalawa.

Juda. ³At sinabi ng hari ng Israel sa kanyang mga opisyal: “Hindi ba ninyo alam na atin ang Ramot ng Galaad? Ngunit wala tayong ginagawa para mabawi iyon mula sa kamay ng hari ng Aram.” ⁴At tinanong niya si Yosafat: “Sasama ka ba sa akin para lumaban sa Ramot ng Galaad?” Sinabi ni Yosafat sa hari ng Israel: “Kasama mo ako, ang aking bayan ng iyong bayan, ang aking mga kabayo ng iyong mga kabayo.”

Si Mikeas at ang mga bulaang propeta

• ⁵Sinabi ni Yosafat na hari ng Juda sa hari ng Israel: “Sumangguni muna sana tayo ngayon kay Yawe.” ⁶Kaya tinipon ng hari ng Israel ang mga propeta, mga apatnaraang lalaki, at tinanong sila: “Makikipagdigma ba ako sa Ramot ng Galaad o hindi muna?” Sumagot sila: “Sumalakay kayo sapagkat ibibigay ito ni Yawe sa inyong mga kamay.”

⁷At sinabi ni Yosafat: “Wala bang propeta rito si Yawe na masasangguni natin?”

⁸Sumagot ang hari ng Israel: “May isa pang tao na matatanong natin hinggil sa payo ni Yawe pero namumuhi ako sa kanya sapagkat hindi na siya nakapagpropesiya nang mabuti tungkol sa akin kundi pawang masama. Siya si Mikeas na anak ni Imla.” Sinabi naman ni Yosafat: “Huwag kang magsalita nang ganyan.”

⁹Kayat tinawag ng hari ng Israel ang

isang opisyal at sinabi rito: “Dalhin mo dito kaagad si Mikeas na anak ni Imla.”

¹⁰Nakaupo sa kanya-kanyang trono ang hari ng Israel at si Yosafat na hari ng Juda, at nakadamit-hari sa giikang nasa may pasukan ng Samaria. Nasa harap nila ang mga propetang wala sa kanilang mga sarili. ¹¹At si Sedekias na anak ni Kenaana ay gumawa ng mga sungay na bakal at sinabi: “Ito ang sinasabi ni Yawe: Sa pamamagitan ng mga ito’y susuwagin ninyo ang mga Arameo hanggang mapuksa.”

¹²Gayon din ang sinabi ng lahat ng propeta: “Umahon kayo sa Ramot ng Galaad at magtagumpay pagkat ibibigay iyon ni Yawe sa mga kamay ng hari.”

¹³Sinabi naman ng sugong umalis para tawagin si Mikeas: “Tingnan mo’t nagkakaisa ang mga propeta sa pagsasabing mapapabuti ang hari. Matulad nawa sa kanilang salita ang sasabihin mo at magsalita nang mabuti.” ¹⁴Ngunit sumagot si Mikeas: “Buhay si Yawe, at ang ipinasa-sabi lamang sa akin ni Yawe ang sasabihin ko.”

¹⁵Nang humarap siya sa hari, tinanong siya nito: “Mikeas, makikipagdigma ba kami sa Ramot ng Galaad o hindi?” At sumagot si Mikeas: “Umahon ka’t mag-

• 5. Hindi dapat ipagkamali ang Mikeas na ito sa isa pang propetang si Mikeas naman ng Morasti (tingnan Mikeas 1:1). Nakaupo sa may pintuan ng siyudad ang mga hari. Sa mga bayang iyon, ang pasukan ng siyudad ang kadalasa’y siya ring pintuan ng pader na nakapalibot sa bayan. Ito ang lugar na pinagtitiipunan ng mga tao, gaya ng plasa sa ngayon. Doon din humahatol ang mga hukuman at dinidinig ang mga usapin. Doon nauupo nang kung ilang oras ang Matatanda sa kanilang pag-uusap.

Dalawang bagay ang gustong ituro ng tekstong ito:

– Walang pagkakamaling nagkakatotoo ang salita ng Diyos na nagbibigay-hatol sa angkan ni Ahab. Ang mga kasinungalingan ng mga propeta, ang estratehiya ng hari at ang mga pangyayaring di inaasahan – nagtutulung-tulong ang mga ito para magkakatotoo ang ipinahayag: mamamatay si Ahab at hihimurin ng mga aso ang kanyang dugo.

– Ang paglalaban ng mga tunay at mga bulaang propeta.

Karaniwan nang miyembro ng mga pagsasamasama ang mga propeta. Sinasagot nila ang mga

sumasangguni sa kanila tungkol sa hinaharap at pinasisigla nila ang relihiyon ng sambayanan. Mahirap ang kanilang propesyon. Sapagkat kailangang sagutin ng nanghuhula ang itinatanong sa kanya, at magandang sagot lagi ang dapat niyang ibigay sa kanyang kliyente. Subalit ang Espiritu ni Yawe lamang ang tanging makakadiskubre sa hinaharap nang may katiyakan. Nangungusap siya kung kailan niya nais at madalas ay’yong ayaw nating marinig ang kanyang sinasabi. Kaya naman maraming propeta ang hindi nagsasalita sa ngalan ng Diyos.

Ang ipasasabi lamang sa akin ni Yawe ang sasabihin ko. Katangian ng tunay na propeta ang maharap sa mga laban sa kanya.

Nakita ko si Yawe (b. 19). Maliwanag na sinasabi ng pangitain ni Mikeas na hindi dapat manalig ang sinuman sa mga pangarap at imahinasyon ng kanyang espiritu. Ni hindi rin siya dapat maniwala nang basta na lamang sa mga nagpapanggap na inspirado raw sila ng espiritu, gaya ng mga pulitiko, mga manunulat, mga negosyante at lahat ng nangangakong paliligayahin tayo.

tagumpay! Ibibigay iyon ni Yawe sa mga kamay ng hari!”¹⁶ Ngunit sinabi ng hari: “Ilang beses ko bang sasabihin sa iyong magsabi ka akin ng totoo sa ngalan ni Yawe?”

¹⁷ At sinabi ni Mikeas: “Nakita ko ang buong Israel na nakakalat sa mga bundok, parang mga tupang walang pastol. At sinabi ni Yawe: Wala nang amo ang mga ito kayat pauwiin silang mapayapa.”

¹⁸ Sinabi ng hari ng Israel kay Yosafat: “Di ba’t sinabi ko na sa iyong hindi siya magpopropesiya nang mabuti tungkol sa akin kundi kasamaan lamang?”¹⁹ Sumagot si Mikeas: “Pakinggan ninyo ang salita ni Yawe. Nakita ko si Yaweng nakaupo sa kanyang trono, kasama ang buong hukbo ng langit na nakatayo sa kanyang kanan at kaliwa.”²⁰ At sinabi ni Yawe: Sino ang eengganyo kay Ahab para umahon pa-Ramot ng Galaad at nang mabuwal? Ganito ang sinabi ng isa, at ganoon naman ang sinabi ng isa pa.²¹ At isang espiritu ang lumapit at tumindig sa harap ni Yawe, at sinabi: Ako ang eengganyo sa kanya.²² Sinabi naman ni Yawe: Sa anong paraan? At sinabi niya: Aalis ako’t magiging espiritu ng kabulaanan sa labi ng lahat niyang propeta. At sinabi ni Yawe: Maeengganyo mo nga siya. Sige, gawin mo ito!

²³ At ngayo’y inilagay ni Yawe ang espiritu ng kabulaanan sa labi ng lahat mong propetang ito sapagkat niloob niyang mapasama ka.”

²⁴ Nilapitan ni Sedekias na anak ni Kenaana si Mikeas at sinampal ito at sinabi: “Paano umalis sa akin ang Espiritu ni Yawe para magsalita sa iyo?”²⁵ Sumagot si Mikeas: “Makikita mo sa araw na magpalipat-lipat ka sa mga kuwarto para magtago.”

²⁶ At iniutos ng hari ng Israel: “Dakpin si Mikeas at ibalik kay Amon na pinuno ng lunsod at kay Yoas na anak ng hari.”²⁷ Sabihin sa kanilang ganito ang sinasabi ng hari: Ibilanggo ang lalaking ito, at tinapay

lamang at tubig ang ipakain sa kanya hanggang sa matagumpay kong pagbabalik.”

²⁸ At sinabi ni Mikeas: “Kung babalik kang matagumpay, hindi nga nagsalita si Yawe sa pamamagitan ko.”

Pagkamatay ng hari ng Israel

²⁹ Umahon sa Ramot ng Galaad ang hari ng Israel at si Yosafat na hari ng Juda.

³⁰ Sinabi ng hari ng Israel kay Yosafat: “Magbabalatkayo ako bago magsimula ang labanan, pero isuot mo ang iyong damit-hari.” Nagbalatkayo nga ang hari ng Israel saka pumunta sa labanan.

³¹ Samantala, iniutos naman ng hari ng Aram sa tatlumpu’t dalawang kapitan ng kanyang mga karwahe: “Huwag kayong makikipaglaban kaninuman, maliit man o malaki, kundi sa hari ng Israel lamang.”

³² Nang makita ng mga kapitan ng mga karwahe si Yosafat, naisip nilang “Tiyak na siya ang hari ng Israel.” Kayat siya ang hinarap nila para salakayin. Pero nang sabihin ni Yosafat ang sigaw-pandigma,³³ nalaman ng mga kapitan ng mga karwahe na hindi siya ang hari ng Israel kayat hindi na nila siya hinabol.

³⁴ Isang Arameo naman ang basta na lamang pumana, at tinamaan nito ang hari ng Israel sa pinaghuhugpungan ng kanyang armor. Sinabi ng hari sa nagpapatakbo ng kanyang karwahe: “Bumalik ka’t ilabas ako sa labanan pagkat nasugatan ako.”

³⁵ Tumindi ang labanan nang araw na iyon. Nakasandal ang hari sa kanyang karwahe paharap sa mga Arameo. Umagos ang dugo mula sa sugat niya hanggang sa sahig ng kanyang karwahe. At namatay siya kinahapunan.

³⁶ Pagkalubog ng araw, umalingawngaw ang sigaw sa buong hukbo: “Bawat isa sa kanyang lunsod, bawat isa sa kanyang bayan!”³⁷ Patay na ang hari!”

Patay nang iniuwi ang hari sa Samaria at doon inilibing.³⁸ Nilinis nila ang kar-

wahe sa tangke ng tubig sa Samaria. At hinimod ng mga aso ang kanyang dugo, samantalang naliligo roon ang mga ba-baeng bayaran, ayon sa salitang binigkas ni Yawe.

- ³⁹ Ang iba pang tungkol kay Ahab at lahat niyang ginawa, ang tungkol sa bahay na garing at ang lahat ng lunsod na kanyang itinayo ay nasa *Mga Pangyayari sa mga Hari ng Israel*. ⁴⁰ At nahimlay si Ahab sa piling ng kanyang mga ninuno at ang kanyang anak na si Ocozias ang nagharing kahalili niya.

⁴¹ Nagsimulang maghari sa Juda si Yosafat na anak ni Asa sa ikapat na taon ng paghahari ni Ahab sa Israel. ⁴² Tatlumpu't limang taon siya nang magsimulang maghari, at dalawampu't limang taon siyang naghari sa Jerusalem. Si Azubang anak ni Silhi ang kanyang ina. ⁴³ Sinundan niya ang yapak ni Asang kanyang ama, at hindi lumayo rito sa paggawa ng tama sa paningin ni Yawe. Ngunit hindi pa rin nawala ang mga altar sa burol, at nag-aalay pa rin at nagsusunog ng insenso roon ang sambayanan. ⁴⁴ Nagkaroon ng kapayapaan sa pagitan nina Yosafat at ng hari ng Israel.

⁴⁵ Ang iba pang tungkol kay Yosafat, ang kanyang kagitingan at ang kanyang pakikipag-

digma ay nasa *Mga Pangyayari sa mga Hari ng Juda*.

⁴⁶ Pinalayas din niya sa lupain ang mga lalaking nagbibili ng kanilang sarili sa mga sambahan na nalabi nang nabubuhay pa si Asa na kanyang ama. ⁴⁷ Walang hari noon sa Edom kundi isang gobernador ang siyang namamahala roon. ⁴⁸ Gumawa si Yosafat ng mga barkong-Tarsis para maglayag pa-Ofir sa paghanap ng ginto pero hindi sila nakarating dahil nawasak ang mga barko sa Ezion-Geber. ⁴⁹ Noo'y sinabi kay Yosafat ni Ocozias na anak ni Ahab: "Pasmahin mo sa mga barko ang aking mga tauhan sa iyong mga tauhan." Pero umayaw ni Yosafat.

⁵⁰ Nang mahimlay si Yosafat sa piling ng kanyang mga ninuno, inilibing siya sa lunsod ni David na kanyang ama, at si Yoram ang nagharing kahalili niya.

⁵¹ Sa ikalabimpitong taon ng paghahari ni Yosafat sa Juda, nagsimula namang maghari sa Israel mula sa Samaria si Ocozias na anak ni Ahab. Dalawang taon siyang naghari sa Israel.

⁵² Ginawa niya ang masama sa paningin ni Yawe, at sinundan ang mga yapak ng kanyang ama't ina at ni Yeroboam na anak ni Nebat na siyang nagbulid sa Israel sa pagkakasala. ⁵³ Pinaglingkuran niya't sinamba si Baal, at ginalit si Yaweng Diyos ng Israel gaya ng ginawa ng kanyang ama.

• 39. Nagbibigay-daan ang balitang ito tungkol kay Ahab para isipin nating namatay siya nang gayon na lamang. Mapapansin na ang lahat ng naunang salaysay ay tungkol sa *hari ng Israel* at minsan lamang

binanggit si Ahab sa 22:20. Tiyak na si Yoram na anak ni Ahab (2 H 9: 14-26) ang tinutukoy ng salaysay na ito sa simula. At sa kanya natupad ang propesiya ni Elias sa 1 H 21:21.